

ARGIA

**KILOAK
GALTZEKO
PISUZKO
ARRAZOIAK**

**Gotzon
Garate:**

**“Erlijiosoak
oso txarrak
izan dira
euskal
kulturarako”**

**Sozialistek Donostian
urradura ezin konpondu**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

ARRATE IRRATIA

FM — 101,5
Eibar

**Goizeko 9etatik
gaueko 11ak arte**

**Irratsaio denak
euskaraz**

ARRATE IRRATIA EUSKAL SINTONIA

1.203. zenbakia

POLITIKA

- 13.— Sozialistek Donostian urratura ezin konpondu.
I. Zubiondo.
17.— Diruaren hotsa.
B. Bakaikoa.

NAZIOARTEKOA

- 18.— Ahaleginak oro nazioarteko konferentziari so. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Azterketak direla eta, heziketaren helburua kolokan.
A. Gutierrez.
23.— Kiloak galtzeko pisuzko arazoak. **L. Aristi.**

TXT komikia

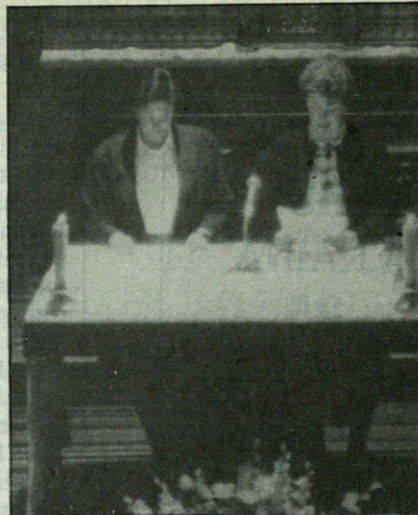
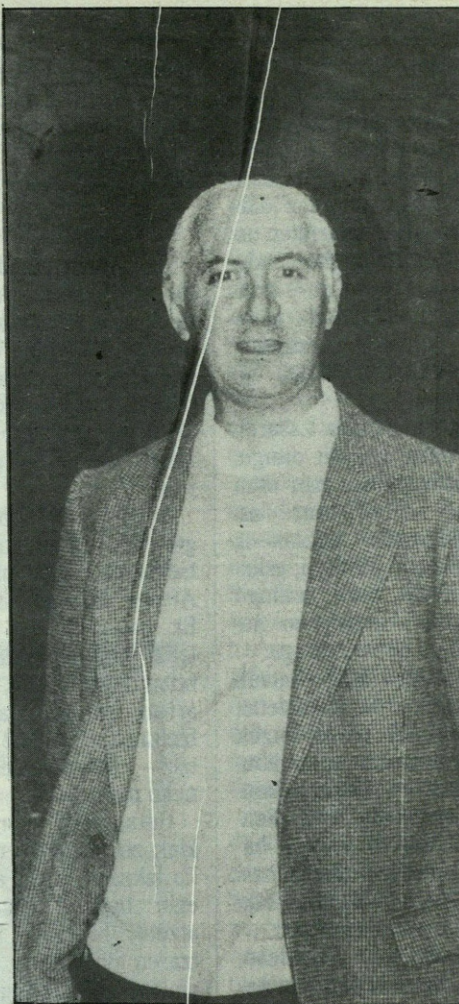
- 35.— Eliza abadezurtz, seglarak aldareetan. **A. Izarzelai eta E. Madariaga.**
38.— Gotzon Garate: «Erlijosak euskal kulturarako oso txarrak izan dira». **L. Mintegi.**
42.— Dinosauruek ekintza kolektiboak eragiteko gaitasuna zuten. **A. Mtz. Lizarduikoa.**

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
46.— 68-88 urte bitarteetako euskal kulturagintza aztergai.
G. Arrese.
48.— Joan Inazio Hartsuagarekin mitologiaren solasean. **J. Arano.**
50.— Txiki Idoaterekin bere poesia liburuaz mintzoz.
I. Camino.
51.— Lezoko Udal Musika Akademia. **P. Untzueta.**
52.— Gipuzkoako bertsolarien kanporaketetako deialdia zabalik. **D. Zuazalde.**
53.— Kulturaren aste borroak.

ETA BESTE

- 56.— Denborapasak.
58.— Azkena. **J.L. Davant.**

PARTIDU Sozialistak iragan den asteburuan Donostian burutu zuen V. KONGRESUAN azaleratu ziren politika jarrera ezberdina eta agintea eskuratzeko gertatu tentsioen inguruko nahaspilak jorratu ditu Iñaki Zubiondok 13. orrialdetik aurrera. Bestalde, udaldiak bere estraineko agerraldi eguzkitsuei ekin diela eta jendea bere gorputzari begira hasi denez, SOBERAKO KILOTXOAK NOLA DESEGIN ahal ditzazkegun dieta eta errejimenei buruzko kontuetan zerbait gehiago jakiteko aukera eman nahi izan dizuegu zenbaki berri honetan (23. orrialdean). Aipatu baita ere, GOTZON GARATE dugula elkar hizketa nagusiko protagonista, hizkuntza, literatura, unibertsitatea eta eliza gai ardatz gisan hartuta.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonariz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Miellanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealda, J.L. Alvarez 'Txillardegil', Urederra, Aitor Zabalgobera.

Diseinu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

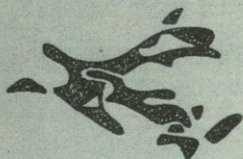
EKAINA 19 EKAINA 25

ekainaren 22an ilgora

eguzkia: (ekainaren 19an)
irten: 06.44
sartu: 21.48

mareak: (ekainaren 19an)
gora: 08.37 eta 20.49
behera: 02.20 eta 14.25

LIBURUAK

EGAN

1-2

1987

Aldizkariaren izena: Egan.
Ezaugarriak: 1987 (1.-2.),
170 orri, 300 pta.

Hara bada. Denbora puska ederra zeraman «Egan»ek gure artera azaldu gabe, baina literatur aldizkari beterranoe-na dugun honek, zorionez, ez du huts egin eta hemen dugu, berandu bada ere.

Lehengo egitura eta antzeko mamiz segitzen du. Haste-ko, saio moduko lan labur-rak: Txomin Peillenek bere adiskide Mirandez dihardu; Xipri Arbelbidek Aymeric Picaud-en euskaldunei buruzko pasarte ezaguna komenta-tzen digu, «Euskaldunak Aymeric Picaud-ren arabera» la-nean; F. Krutwigek «Euskal Herria informatika iraultza-ren aintzinean» lantxoan, be-re azken liburuko ideiak eta

errepikatzen ditu; Patri Urki-zeak XVIII.eko amodiozko gu-tun, pastoralgile zuberotar batek egin nonbait, transkri-batu du; Juan San Martinek azkenik euskal umoreaz idaz-ten du, Kike Amonarrizen us-te bati —euskaldunon txis-teak luzeak direlako— kon-tra eginez, adibide eta pasa-dizo ugari ekarriaz, Eibar-Plaentzia aldekoak ba-tipat.

Olerkietan Amaia Lasaren berri batzuk kausitu ditugu, eta sentitzen dugu hau esan beharra: kanpoan urte as-koan ibiliagatik, Amaiak ez du poesia askorik ikasi; eska-sak benetan bere oraingo poemak, erakusgarritxo hon-etaz fidatu behar badugu.

Hitz lauezk lantxo batzuk ere badira: J.M. Zabaletak Txinako ipuin labur batzuk moldatu ditu, eta euskal libu-ru eta andereño batzuen kon-trako purrustada bota. Feliciano Pelaezen izkribu ba-tzuk ere badira, idazle hasi berri baten esperimendu usaina hartzen diegunak.

«Jan-edanak» sailean, 1864ko «Euskaldun kozinera» liburuxka koptatu digute. Zi-nez interesgarri eta aho-go-zagarri, aldizkariaren gaine-rakoarekin zerikusi handirik ez badu ere.

Huntaz eta hartaz dihardu gero San Martinek «Adaba-kiak» sailean, eta Joanitok berak komentatu ditu, labur-ki bada ere, hamar bat eus-kal liburu berri.

Azkenik, Piarres Lartzabal zenaren «Ihauteriak» antzer-kiak paratu digute.

Bukatzeko, zera esan nahi genuke: lan handia dela al-dizkari bat egitea, handiegia gizon edo emakume bakar baten bizkar uzteko, eta Juan San Martinek, itxura denez, bakar-bakarrik atera behar izaten du honako hau aurre-ra. Denen onerako litzateke laguntza eskaintzea, baita al-dizkariak behar lukeen berri-kuntza eta oihartzun zabala-goaren oihartzunerako ere. Idazle Elkartek baluke hor zeresana, eta Gipuzkoako Di-putazioak erantzunkizuna.

Izenburua: Atalase maila.

Prestatzailea: Alan King.

Argitaratzailea: Europako kontseilua.

Ezaugarriak: 461 orri, 2.025 pta.

Liburukote mardula eskue-tan hartu bezain laister, jen-deak zera galdetuko du: bai-na zer demontre da atalase maila hori? Euskara irakas-ten dabilzan askok ere ez du ziurrenik jakingo, eta talde horrentzat behintzat jakinga-rria da.

Orain dozena bat urtetik gora hasi ziren Europa kon-tseiluaren aginduz lanean Atalase honetan lanean van Ek irakaslea eta beste ba-tzuk. Atalase maila, hitz gu-txitan adierazteko, hizkuntza arrotz bat ikastea, hango hiztunekin —ahoz eta ida-tziz— komunikatzeko gutxie-neko maila da.

Gutxieneko horren, edu-kiak zeintzuk diren zehazte-ko lekuan lekuko azterketak egin behar, baina horren atzetik hizkuntz irakaskun-tzaren filosofia eta metodo-logia oso bat dago, glotodidak-tikako azken aurrerapen eta eskarmentu zabalean oinarritua. Luzeegi joko luke lerro laburretan laburbiltzeak. Esan dezagun dena den, ko-munikazioa duela helburu, eta oinarritzko funtzioak bu-rutzean ze hizkuntz nozio —esanahi zabaleko hitza— erabiltzen diren hartzen due-la abiaburu. Hori, txarto azal-duta, baina argibide gehiago gura duenak badaki nora jo.

Ez dugu liburuaren ma-miaz hitz egiterik ez baitugu arretaz aztertu. Egileak onar-tzen du lanaren behinbehine-kotasuna eta egin dakizkio-keen zuzenketak. Bitxia edo egin zaigu hizkuntz formeta-rako sarritan hiru zerrenda ematea, bizkaiera, gipuzkera eta gutxi gorabeherako la-purtera-nafarreraren orde-zkari.

Ohar orokor egin nahi ge-nuke ordea. «Atalase mai-la»-ren sorreran dagoen filoso-fia, Europako herritarrek al-dameneko herri batera turis-moan doazenean nola-hala moldatu ahal izatea da. Herri honen euskalduntzearen

apostua ez da erdaldunek zertxobait ikastea, herri osoak erabiliko duen hizkun-tza bihurtzea baino. Atalase maila mesedegarri izango zaigu bide horretan lagun-tzen digun neurrian, baina ez bere horretan gelditzeko.

Zelina

J. M. MENDIZABAL

Izenburua: Zelina.

Egilea: Jexux Mari Mendi-za bal.

Marraskigilea: Iñaki Arzak.

Argitaletxea: Elkar.

Ezaugarriak: 90 orri, 425 pta.

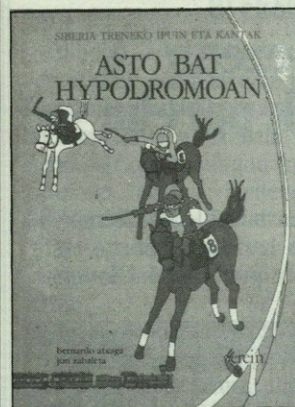
Jexux Mari Mendizabal ira-kaslea, lehendik ere ezagu-tzen genuen bertso papere-tan ibili izan delako; orain ur-te batzuk «Irun Hiria» ere ira-bazi zuen ipuinetan, gazte li-teraturaren eremu zailean sartuz.

«Zelina» hau misteriozko nobelatxo bat dugu. Donostia aldeko ikastola bateko 14 ur-teko neska-mutilak Pueyo de Jaca herrira doaz txangoan, Pirinio aldean egun batzuk pasatzera. Han berriz, Arra-sateko San Viatorreko ikas-leekin egingo dute topo, koa-drila ederra osatuz.

Kontatzailea neska bat du-gu, eta neska laukote bat pro-tagonista: Estitxu, Edurne, Aduna... Pueyo herrian, ber-tako zahar batek istorio har-rigarri bat kontatzen die, Ze-lina delako batez, eta nola haren ilea errekan agertzen den halako tokian, eta nola gero zoritxarrak gertatu ohi diren... Aldi berean, nes-ka-mutilak dauden ostatuan ere gauza bitxiak gertatzen dira: gauez piano bat joka hastera eta halakoak.

Ondo lortzen da misterioz-

ko giro hori, eta alderdi horretatik ondo burututa dago liburua. Bestalde, egileak dabilen euskara da aipatzekoa: sarri askotan, gazteei irakatsi nahian edo, berak zenbat dakien erakutsi nahi duela ematen du. Neurriarekin kontuz ibiltzen jakin behar da, Jexux Mari, eta hamalau urteko neska bat jartzen bada kontalari, hizkerak ere sinesgarri izan behar du hizkuntzaren alde horri dagokionez.

Izenburua: Antonino Apreta / Asto bat hypodromoan.
Egilea: Bernardo Atxaga.
Marrazkigilea: Jon Zabale ta.
Argitaratzailea: Erein.
Ezaugarriak: 40 orri batz bestea, 450 pta.

Joan den astean komentatu genituen «Siberia treneko ipuin eta kantak» bildumako bi liburu birrargitaratu, eta gaurkoan beste biak dakartzizuegu.

Antonino Apreta zapata tankerako herri batean bizi zen zapataria zen, bere oine-

takoak zirela eta txit famatua. Egun batez Bonbolino erraldoi gaiztoa etorriko zaio beretzako zapata batzuen eske, eta gorriak eta beltzak ikusi beharko ditu Antoninok horren zapata handiak egin ezinik. Azkenik, Afrika aldera joan eta gero asmatuko du erremedioa.

«Asto bat hypodromoan» ipuinean berriz, Lasarte Vitxe-ko hipodromoko gorabehera batzuk ditugu: Maurizio asto astrologoa joango da morroi, eta zaldiei tratu txarra eman, harrokeriatan eta. Baina zaldiek, nazkaturik, ihes egitea erabakitzen dutenean, asto astrologoaren laguntza beharko dute.

Izenburua: Estatua baten historia.
Egilea: Hasier Etxeberria.
Marrazkigilea: Joxean Mu ñoz.
Argitaratzailea: Elkar.
Ezaugarriak: 76 orri, 400 pta.

Iazko «Bilintx saria»k argitaratu zirenean jipoi galanta jaso zuten orriotan gure aurrekoen lumatik, eta han-hemen esan digutenez, ez omen zen arrazoirik falta. Zena zela, nori berea, ARGIAren legea: aurtengoak ikusi eta askoz itxurosoagoak iruditu zaizkigu, polit eta interesgarriak, oro har.

Hasier Etxeberriarenarekin hasiko gara. Batipat telebistako lanagatik ezaguna izan arren, ez da hau Hasierren lehenbiziko liburua. Lehenago ere helduentzako ipuin bilduma bat kaleratu zuen, gure ustez pattal eta kaxkarra. Hobe iruditu zai-

gu haur literaturgintzako sarri hau.

Ipuin honetako protagonista, Jaun Serafin Euri-Meuri Lopes, meteorologoa da, eta emazte eta seme-alabei kasu gutxi eginik, eguraldia igartzen pasatzen du egun osoa, ehundaka tresna eta traman-kuluz inguratutik. Oso kezkatutik dabil, ekainean sartuta egonagatik arbolak hostorik gabe daude, mitxeletak etorri ez, Udaberria azaldu ez delako.

Misterio hori argitzeko mendira jotzen du. Aurretik, emazte eta seme-alabek ihes egiten diote, nazkaturik. Mendian ere ezin antzik eman udaberriaren atzerapenaren zergatiari. Animaliei galdezka hasiko zaie, eta porrot batzuen ondoren, kobazulo batean zizaretxo bat izango da sekretuaren berri emango diona.

Euri-Meuri Lopesek munduko telebista guztien aurrean jakin eraziko du eza-gutu berri duena, eta hortik aurrera aurrerakoak. Istorioa ondo dago, tonuarekin asmatu du, kontaera ere menderatzen du, baina erdialdetik aurrera aurrera orriak betetze aldera idatzi duelako inpresioa sortzen dizu. Lehiaketako gutxieneko kopurura egokitu nahian agian.

Izenburua: Errusika.
Egilea: Mariasun Landa.
Marrazkigilea: Jesus Lucas.
Argitaratzailea: Elkar.
Ezaugarriak: 73 orri, 400 pta.

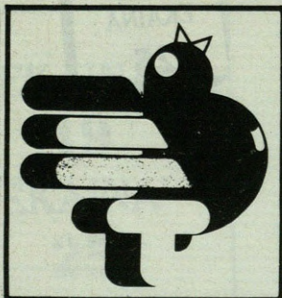
Mariasun Landa da beharbada haur literaturan dugun egile beterranoenetako bat,

eta zenbaitentzat umekeria den langintza hori serioen hartzen dutenetakoa. Onena dela esatera ere ausartuko nintzateke, eta azken liburu honek berretsi egiten du uste hori.

Honakoa arkakuso baten historia da. Jaio bezain laster, bi asteko bizitza izanen duela jakin eta denbora hori ahalik gehien aprobetxatu nahiko du. Karuso zakur zaunkalari eta abeslariarekin joan, eta dantza izugarri gus-tatzen zaiola jakinen du. Zitz-Zitz eltxoari esker arkakuso dantzarien paradisua Errusia dela jakin eta hara joatea erabakitzen du, Errusika Arkakusoba izen artistikoa harturik.

Errusiara joaten nahiko lan izango du, eta bidaian hamaitakotxo abentura bizi beharko ditu. Aurrena Parisa trenean joateko, gero handik Rotterdamera barkuz, enbutido furgoneta batean, andere elegante eta kamiozale lotsagabeen gainean. Sirenatxo bat ere ezagutuko du bidean eta, eta... Baina zer nahi duzue: den dena kontatzea ala?

Aspaldi honetan ikusi ga-beak ginen Jesus Lucasen ilustraziorik, baina ez zaio ofizioa ahaztu eta espero dugu aurrerantzean ere segitza langintza horretan.

Ahaztu samar ditugun laburmetraien erakus-leiho ETB

Maiatzaren 5etik ekainaren 9a arte Euskal Telebistaren lehendabiziko katean zenbait euskal laburmetraia ikusteko aukera izan genuen. Sei ostegunetan segidan hamabi laburmetraia. Batzuk fikziozkoak, beste batzuk fikzio umorezkoak eta marrazki bizidunak ere, dokumentalak etab. Aipatu, aukera polita izan dela oso, kontutan hartuta gainera zine komertzialetan eskeintzen zaien tratua: normalean ez dira luzemetraia aurretik ematen, galdu egiten direlarik ondorioz, ahaztu. Azken aldi honetan eginiko laburmetraiak izaki, batetik bestera kalitate gorabehera nabarmena izan bada ere ere, orokorrean

nahiko maila altua eskeini dutela derizkiogu.

Euskal laburmetraien saila amaitu bada ere ETBk aurrera egin nahi izan dio bideo kreazioaren zikloa deritzonari. Kanpokoek hartu diote lekua hemengo ekoizpenei. Ekainak 16an kasu, «Europa» pelikula laburra izango dugu ikusgai, eta hurrengo ostegunean berriz, 23an, «España» deituriko bestea, zeina Raúl Rodríguez, Antonio Muntadas eta Marta Battle-k egin duten. Honelako ideiak bultzatu behar direlakoan gaude. Arrazoiak eman behar denean eman egiten da, e ta oraingoan ETBk asmatu egin du.

Ostiralez «Tilliren zoritxarreko hezkuntza». Charlie Chaplin ikusteko aukera bat gehiago.

Tomas baten truke bi Simon

Hala da, Thomas Magnum joan zaigu bere ferrari, «Dodgers»-en kapela eta irripar komentzigarriarekin. «Galera» honi irtenbidea eman nahiean, gure txorinoak astirik galdu gabe «Simon eta Simon» telesaila berpantailaratu digu. Teorian irabazten atera gara, bi iker-tzaile baten prezioan (A ze paotxa!). Ez dakit ba.

Halere bata bestearen arteko alderatzeari ez naitzaio helduko, izan ere bata bestea gailentzea gustoen kontua da, bibote moten arteko tenka bat besterik ez dugu eta. Auzia beste bat da: Bazkalosteko tartea betetzeko ez ote dago beste aukerarik?. Jo behar al da beti mota berberako programeei?. Saio hau ikusita dugula (Magnumena bezalaxe) ez omen dira konturatu. Bildur naiz bota behar duten Simondarren pasadizu makina hau bukatzen denean, latinerazko abizena duen ikertzailearen istorioekin ez ote dira berririo hasiko.

Horrela, zalantza esistentzial horren azpian, gure tri-pak babarrunak txikitu bitartean, jarraituko dugu kolo-rezko pantailari so eginez, Helene eta Inmaren saioen tar-tea lisfrutatzeko prest. Hala eta guztiz ere, gehienetan loak hartuko nauela uste dut. Ez dugu ezer ez aurreratu bada, $1+1=1!$

Lotsarik ezean merkekeriak pareka

Gezurra badirudi ere, Tartzan bukatu, Montecristorekin jarraitu eta orain Totorekin harritzen gaituzte. Aste honetan Toto bildumaren bi luze gure artean. Zorionak txoritxo.

Igandez «Toto zoroen sendagilea». Rocaseca-ko alkatea den don Felice Napoles hirira doa, Cecilio hiloba ikustekoasmoz. Cecilio honek trikimailu asmatzailea dugu eta ero sendagileztat joko du bere burua. Alkatea daraman pentsioa erotxe bat dela sinestarazi nahi izango dio. Zuzendaria: Mario Mattoli. Antzesleak: Toto, Franca Marzi eta Aldo Giuffrè.

Asteazkenez «Neskata orin baten amòdioa». Pragatik ez oso urrun dagoen herriska batetan emakume mordoa bizi arren, gizonezko ale batzuz besterik ez dira bizi. Arazo larri honi konponbidea eman asmoz, horietako batek militar batekin hitzegin eta erreserban dagoen militar destakamentu bat bidaliko du herrira. Projektu honen porrota ziurtaturik dago. Zuzendaria: Milos Forman. Antzesleak: Hana Brejchova, Vladimir Pucholt eta Vladimir Mensik.

Ostiralez «Tilliren zoritxarreko hezkuntza». Zuzendaria: Mack Sennet. Antzesleak: Charlie Chaplin, Marie Dressler eta Mabel Normad.

Larunabatez bi luze ikusi ahal izango dira eguerdian «Kalabaza Tripontzia», euskal marrazki bizidunak, eta «Toto, etxe bila».

zinema

■ Itsasondan, kultur asteko ekitaldi egitarauaren barnean, hilaren 21ean iluntzeko 10etan aire librean eratuiko den emanaldian Andu Lertxundik burututako "Kareletik" filmea plazaratuko da.

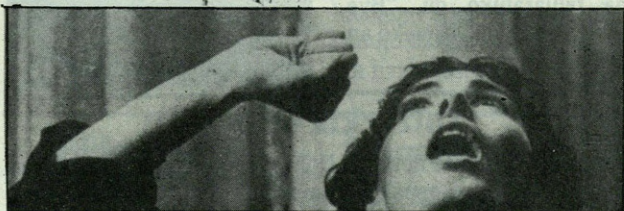

Allan Poeren inguruan

19 Aste honetan, astelehenean, ekainak 19, Bilboko Fas zine klubak, ikara eta irudimenezko filmei buruz eratuiko zikloari jarraipena emanez, Edgar Allan Poeren erlato batetaz oinarritutako filme bat paintailaratuko du. 1964. urtean osatutako filme honen izenburua "La máscara de la muerte roja" dugu, zuzendaria berriz, Roger Corman amerikarra. Luze honek aipatutako testua muturrera eramanez "heriotzaren dantza" moduko istorio bat aurkezten digu. Berraz, saio izugarri bat arratsaldeko 7,30etan San Bizente kaleko aretoan.

Bi ekoizpen sobietar

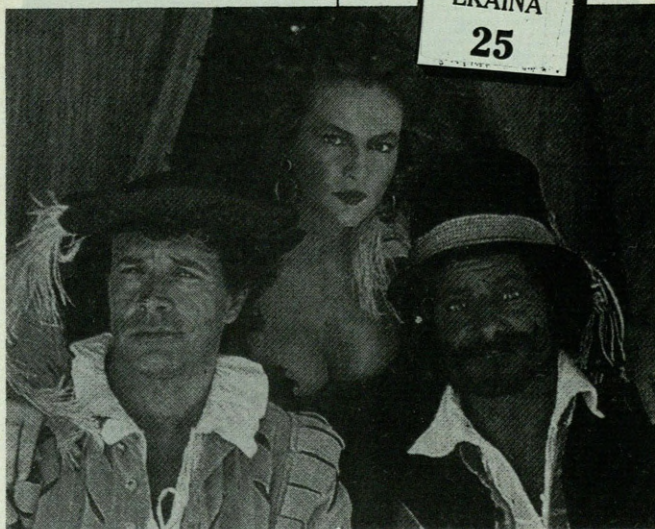
Bilboko Arte Ederretako museoaren "Zinemateka" sailaren eskutik, baita aste honetan ere, zinemagintza sobietarren zenbait adibide ikusgai izango ditugu. Izan ere "Egungo sobietar zinema" izeneko ziklo honek hilaren 21 eta 22an nahikoa ezaguna dugun Andrei Tarkowskik 1974. urtean burututako "Ispilua" izeneko filmea eta, hilaren 23, 24 eta 25ean, Mijail Belikov-ek 1985.ean osatutako "Zein gazteak ginen!" izeneko filmea, aurkeztuko dizkigu. Arratsaldero, gaztelarazko azpitutuluak dituzten berezko bertsioetan, 5etan.

Donostiako kultur etxeetan

Alde batetik Okendoan, Dennis Hooper-en "Buscando mi destino" izeneko filmea hilaren 21ean, arratsaldeko 7etan pantailaratuko da. Bestetik Intxaurrendokoan eta 'Haur zinema' sailan, hilaren 24ean arratsaldeko 4,30etan, "Piloto lunar" filmea ikusgai izango dugu. Sail berean

baino Alzakokan, hilaren 25ean goizeko 10,30etan, "Mafalda" izeneko aurkeztuko da. Azkenik, Loiolako kultur etxean ekainaren 22an arratsaldeko 7,30etan, "Zinea euskaraz" sailaren eskutik, "100 metro" luzea pantailaratuko da. "Haur zinea" zikloan bestalde, "Trás el corazón verde" izeneko filmea ekainaren 24ean arratsaldeko 6etan ikusgai izango dugu.

Pikaro alenak!

Ez da beti tokatzen pelikula onik ikustea, eta aste honetan aipatuko dugun «Los alegres pícaros» ez da ez gogoratuko diren horietakoa.

Italo-espainiar koproduzio honetan, exterioretan eta ambientazioan diru mordoak gastatu arren, ez du lortu Mario Monicellik film txukun bat tajutzea. Seguru gaude Tormes-ko itsumutila eta Alfarahe-ko Guzman pertsonaiak hartuta burutu daitekeela askoz ere zeluloide itsurosoko bat.

Alde batera utzita pikareska literatur jeneroko bi pertsonaia hauek elkartzearen pikardia, esan genezake biekin batera ere ez dela bakar baten osotasunik lortzen.

Izan ere gidoian bertan dauka filmak akatsik nagusia. Hasiera batean, pertsonaien aurkezpenean, zerbait ematen badu ere, aurrera doan heinean gora behera handiekin topatzen gara. Olatu handiko itsasoan txalupa galdua bezala garatzen da film honen narrazioa.

Egia da tartean tartean grazia piska bateko ateraldiak ere badituela, baina berehala erortzen da kostunbrismo gaizki ulertutako eta anakroniko batean, pikareskak eskain ditzakeen posibilitateak alde batera utziaz. Honela pikareska jeneroaren oinarria, farregarri eta eredugarri izatea gizonek kalamitaterik handienei aurre egiteko darabilten zorrozatasuna erakutsiz, bertan behera erortzen da eskena batetik bestera.

Aktoreen artean denetatik ageri da, botikan bezala, baina ez dira aski narrazioaren gorabeherak sortutako hutsunea konpontzeko. Zenbait momentutan Passolini-ren Trilogiako freskotasuna lortu nahi dela irudi arren oso urrun geratzen da zinta hau Decameron, Las mil y una noches edota Cuentos de Canterbury haietatik.

Bigarren mailako produkto kaskar bat eskaini digu Mario Monicellik. Amaierarik gabekoa gainera. Espero dezagun ez zaiela okurrituko jarraipenik egiterik!

Martin Goikoetxea

□«Los alegres pícaros». Mario Monicelli (zuz.). Giancarlo Giannini, Enrico Montesano, Enzo Robutti, Blanca Marsillach... (akt.).

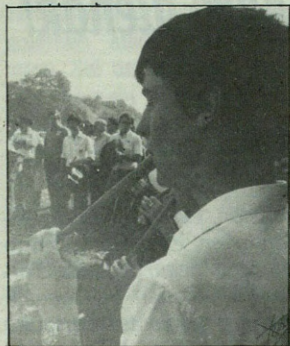
musika

■ Gasteizko "The End" musikaretoan, hilaren 19an, igandea, EEB-Betatik etorritako "Green on red" taldea gaueko 9,30etan arituko zaigu kontzertuan.

■ Zornotzako parkean, iluntzeko 10,30etan, datorren ostegunean, hilak 23, "Potato" taldea entzungai izango dugu.

■ Datorren ostiralean, ekainak 24, gaueko 11etan "Delirium tremens" taldea izango dugu kontzertuan Markinako Amaion.

■ Alde batetik Andoainen, Goiko-plaza frotoian hilaren 23an gaueko 10,30etan eta bestetik Antzuolan, udal frontoian arratsaldeko 7etan, "Oskorri" taldea arituko zaigu.

Lezoko udal akademia.— Aste honetan zehar, larunbatean izan ezik, egunero arratsaldeko 8etan eta Gurutze donearen Elizan, Lezoko udal musika akademiaren eskutik zenbait kontzertu ikusgai izango ditugu. Hasiera gisa igande honetan, 10etako diana ondoren, eguerdiko 1ean Lezoko Txistulari Taldeak kontzertu bat plazaratuko du Gurutze Donearen Enparantzan.

ekaina 18 Larunbat honetan, Oizartzungo Madalensoro pilotalekuan eta Iturri Berri elkartearen eskutik, Mikel Laboaren kantaldi bat entzungai izango dugu, iluntzeko 10,30etan.

Trikitilari Gazteen Txapelketa.— Larunbat **ekaina 18** honetan, gaueko 9,30tan eta Zarauzko polikiroldegian, Bengoa Easo Sari Nagusian (100 mila pzta eta txapela) 16 eta 18 urte bitarteko trikitilari gazteak elkar lehia arituko dira. Saizar eta Pagadi, Estanga eta Urretabizkaia, Gozategi an i-arrebak, Apeztegia eta Jauregi, Epelde eta Epelarre eta Zabale anaiak. Hauek dira arituko diren bikoteak, jobeharrak hauek izango direlarik: Trikitia, Porrusalda, Fandango, Arin-arin eta "Azkorra".

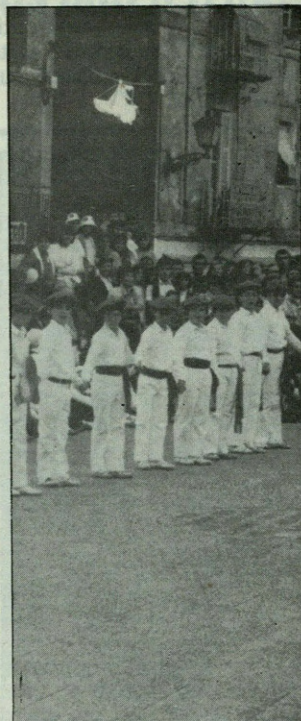
dantza

Dantzari

Txiki Eguna

Zumarragan

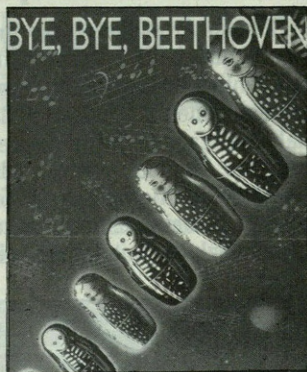
ekaina 19 Igande honetan, eta Santa Isabel jaien egitarauaren barruan ospatuko da, Irrintzi taldearen eskutik, Dantzari Txiki Eguna. Bailarako 12 taldek parte hartuko dute ospakizun honetan. Programa berriz, hauxe dugu: Goizeko 11,30etan talde hauek Euskadi enparantzan elkartuko dira. Eguerdian, herriko kaleetan zehar, desfilea. 12,30etan, Legazpi eta Soraluze kaleetan taldeen saioak. Eta azkenik, Zumarragako udal pilotalekuan, dantza jaialdi nagusia eratuko da.

antzerkia

Els Joglars Eibarren

ekaina 20 Eibarko udaleran antzerki programaketa orokorren barnean, astelehen honetan, arratsaldeko 8,30etan Ipurua Polikiroldegian, Els Joglars antzerki taldeak bere azken ekoizpena taularatuko du, "Bye, bye Beethoven" izeneko antzezlan hain zuzen.

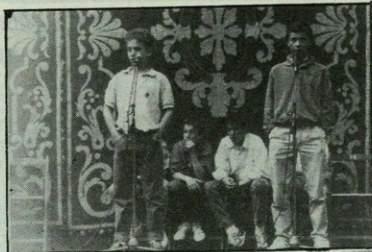
Antzerkia eta auzoa

Huexek dira aste honetan Donostiako kultur etxeetan ikus ditzakegun antzespenak: Intxaurrendokoan "Antzerkia eta auzoa" zikloaren barruan zenbait hitaldi eta ikuskizun plazaratuko dira hilaren 21 eta 25 bitartean. Loiolakoan hilaren 24ean, arratseko 8etan Tarima taldeak "Payasos de circo" izeneko lana aurkeztuko du. Okendokoan berriz, "El laberinto" izeneko antzespina kultur etxeko antzerki tailerrak taularatuko du.

bertsoak

■ Itsasondan, Igande honetan arratsaldeko 7etan bertsolari gazteen saioa. Azteazkenean berri, hilak 22, mahai ingurua, gaia: "Bertsolaritza" eta partaideak Joxerra Gartzia, Abel Munia-tegi eta Xabier Amuriza direlarik.

■ Aiako Iturriotz auzoan, datorren ostiralean, hilak 24, Millan Telleria eta Iñaki Mendizabal, eguerdi eta arratsaldean arituko zaizkigu bertsoa.

Luzio Gabiriaren omenez.— Aurtengo Zumarragako Santa Isabel jaien barruan eratutako ikus-kunen artean, Datorren larunbatean, iluntzeko 10,30tan Zelai-Arizti zinematokian, Zumarraga-Urretxuko Bertso Eskolaren eskutik Luzio Gabiriaren Omeneko III. Bertsolari Jaialdia izango dugu. Bertan Eusebio Igartzabal, Lazkao Txiki, Mañukorta, Joxe Lizaso, Mikel Menduzanzabal eta Millan Telleria arituko dira, Jose Mari Etxaniz gaijartzaile izango dugularik.

Ereñozun bi saio

Larunbat honetan, hilak 18, iluntzeko 10,30etan Ereñozun eratuko den saioan Lazkao Txiki, Mañukorta, Jon Azpillaga, Jose Fermin Argiñarena, Manolo Arozena eta Sebastian Lizaso izango ditugu. Biharamunean berri, hilak 19, Imanol Lazkano eta Jon Lopategi izango ditugu eguerdian eta bazkalostean.

Bidania eta Donostian

■ Igande honetan, hilak 19, bi saiotxo izango ditugu. Alde batetik Bidanian Andoni Egaña eta Mikel Mendizabal eguerdi eta Bazkalondan izango ditugu. Bestetik Donostiako alde zaharrean, konstituzioko enparantzan hain zuzen, Ilazki euskaltegiaren eskutik Sebastian Lizaso eta Iñaki Murua balkoitik kantari izango ditugu eguerdiko ordubetetan.

8 finalista Garain

■ Datorren asteko larunbatean, Garain iluntzeko 10etan, azken txapelketako 8 finalista izango ditugu nor baino nor. Hain zuzen, Bernardo Mandaluniz jarritako gaiak honako hauek landuko dituzte: Penagarikano, Jon Sarasua, Sebastian Lizaso, Jon Lopategi, Andoni Egaña, Jon Enbeita eta Iñaki Murua.

Azparnen telebista lekuko

Igande honetan, Azparneko Aritzbarne antzokian eguerdiko 12etan, Txomin Ezponda, Manolo Arozena, Mixel Xalbador eta Patxi Etxeberriak "Laka" jarritako gaiak jorratu beharko dituzte, ETBko "Ahotik Ahora" saioaren kamarak bertan egongo direlarik.

arte

HIRU IKUSKIZUN IRUÑEAN

Hauexek ditugu, besteak beste, aste honetan Iruñean aurkeztzen dizkigun arte eskaintzak: Alde batetik Ziadadelako Mixtos galerian, ekainaren 20era bitartean, Teresa Gancedo kataluniarrak zazpi urteetan zehar egindako zenbait lan ikusgai izango dugu. Erakustoki berean bestalde, Etxeberria Burgoaren lanez osatutako erakusketa bistaratu-ko da hilaren 24 arte. Azkenik, Josep Corres margolariak, hilaren 28 arte, bere lanen bilduma bat zintzilikatu du García Castañón erakusgelan.

MARRAZKI ERAKUSKETA

Donostiako Albo-ka tabernan, hila-betearen bukaera arte, Eneko Las Heras marrazkila-riak zenbait egun-kari eta aldizkarietan (ARGIA barne) azaldutako ilustrazioak, 21 hain zuzen, erakusketa batez aurkeztuko zaizkigu. Esan behar lumatxo edo plumilaz egindako lanak direla, gehiengo txuri-bel-tzez dugularik.

SAN NIKOLAS ETA SAN TELMON

Batetik aste honetan zehar, Bilbon, Nikolai Tarkhoff margolari sobietarraren 56 olio- osatutako bilduma BBV San Nicolas edifizioan erakusgelan ikusgai izango dugu. Bestetik Donostian bi erakusketa aipatu-ko ditugu: bata "Frankismoak Eraginda-ko Biktimitateko Omenaldia" izeneko (uztailak 3 arte) eta bestea GKren erakustareoetan (hilak 25 arte) ikusgai izango duguna, alegia, Gerardo Pauly argazkilariaren lanez eratu dena.

EIBAR ETA ZARAUTZEN

Alde batetik Eibarren, hilaren 27 arte, "Contrastes" izeneko erakusketak Jose Ramon Anda, Alfonso Kortazar, Jose Mari Lazkano, Dora Salazar, Daniel Tamayo, Loreto Blanco, Jose Anjel Lasa, Javier Ruiz eta Rafa Setienen lanak ikusgai jarriko ditu, udaletxe-ko kultur aretoan. Zarautzen bestalde, Zazpi arte galeriak Asier Laspiur-ek osatutako "Berlinitik posabasoak" izeneko margo erakusketa begibistaratu-ko du ekainaren 19ra bitartean.

lehiaketak

□**VII.Xabier Lizardi saria.**— Zarautzko udalak, Gipuzkoako foru aldundiaren kultur sailarekin batera, euskal kulturgintzaren barruan haur eta gaztetxoentzako literatura suspertu nahirik, VII.Xabier Lizardi haur ipuin saria antolatu du. Aurkeztutako lanak euskaraz idatziak, orijinalak, argitaragabeak eta beste inolako lehiaketatan saritugabeak beharko dute izan. Hedapenari dagokionez, lanak hamabi orrialde izan beharko dituzte gutxienez. Lanak helbide honetara igorri behar dira uztailaren 15a baino lehen: Zarautzko udaltxea, Euskara zerbitzua. Xabier Lizardi literatur lehiaketarako dela adieraziz.

□**IV.Basarri saria.**— Zarautzko udalak euskara zuzpertz eta bertsolaritzari laguntzeko asmoz, "IV.Basarri saria" bertso paper lehiaketa antolatu du. Partehartzaile bakoitzak gutxienez zortzi bertso bidali beharko ditu bertso-paper bako-

tzean, nahi haina bertso paper bidali daitezkelarik. Lanak orijinalak, argitaragabeak eta beste inolako lehiaketatan saritugabeak beharko dute izan. Gaia libre izango da. Bertso-paperak lehiaketara bidaltzeko epea uztailaren 1ean itxiko da.

□**II.Euskal Herriko gazta lehiaketa.**— Ekainaren 25ean ospatuko da lehiaketa hau Tolosako Beotibar pilotalekuan, Lizardi kultur elkarteak antolaturik. Aintzinako eratan gazta egiten duen edozein artzainek har dezake parte lehiaketa honetan. Parte hartu nahi duten guztiak goizeko zortziretatik hamarretara Beotibar pilotalekura azaldu behar dute. Goizean zehar, Beotibar pilotalekuan, gazta egile batek gazta egitearen prozesua erakutsiko du. Egun guztian zehar eta giroa alaitzeko asmoz, trikitilariak arituko dira.

ihardunaldiak

Zirkuitoa 88.— 1987.eko abenduan Legazpiko ^{ekaina} Euskal Txokoan "2000runtz Euskaraz" izenez ¹⁹ ezagutu zen kanpaina bati hasiera eman zitzaion, oraingoa, heldu den igandeaz, kanpaina honi jarraipena emanez, "Zirkuitoa 88" ospatuko da. Ekintza honen helburua herritar guztiak euskarari bultzada bat ematen jartzea da. Ekintza ugari ospatuko dira egun honetan Legazpiko herrian: goizeko 10etan altxafileroak

egunari hasiera emateko, eguerdiko 12etan herri kirolak Domingo de Agirre ikastetxeko jolasokian, arratsaldeko 2etan herri bazkaria Haztegi ikastolan, 4,30etan antzerkia, txontxongiloak eta haur jolasak, arratsaldeko 8etan jaialdia Domingo de Agirre ikastetxean....besteak beste.

Liburu berrien aurkezpena

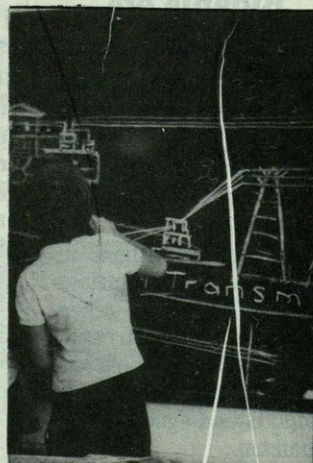
Txillardegiren Exkixu eta J. Sarriandariaren Marginalia liburuen argitaralpena dela eta, Donostiako Elkar argitaletxeak aurkezpen ekitaldi batzuk antolatu ditu egun hauetan zehar. Aste honetan bi ekitaldi izanen ditugu: lehenak ekainaren 22an izango da Baionako Zabal liburudendan, arratsaldeko 4etan, Manex Goihenetxe, Jean Louis Davant eta Txillardegi bertan izango direlarik. Aste honetako bigarren aurkezpen ekitaldia, ekainaren 23an ospatuko da Bilbon, Bilboko aurrezki kutxaren aretoan, arratsaldeko 7etan. Ekitaldi honetan, Karnelo Landa, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi eta Xabier Mendiguren mahai inguru batean arituko dira solasean.

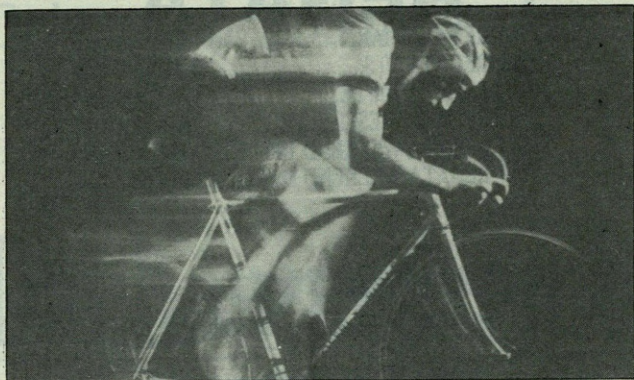
ikastaroak

●**Udako euskal unibertsitatea.**— Uztailaren 18an hasita eta hilaren 30a bitartean, ikastaro ugari ospatuko dira aurtengo Iruñeako Larraona ikastetxean. Sailei dagokionez, esan beharra dago aurtengo ere oso ugariak eta mamitsuak izango direla, guztien artean 21 sail desberdin betetzen dituztelarik. Gogora arazi matrikula egiteko epea ekainaren 28an bukatzen dela, hau Gasteizko Axular liburudendan, Bilboko UEUko bulegoan, Donostiako Elhuyarren, Iruñeako Auzolan eta Xalbador liburudendatan eta Baionako Zabal liburudendan egin daitezkelarik.

●**Euskarazko ikastaroak haurrentzat.**— Hondarribiako udalak haurrentzako ikastaro batzuk antolatu ditu. Ikastaro hauek uztailaren ospatuko dira, eta bertan maila guztiak irakatsiko dira. Klaseak goizez izango dira, 9etatik 11etara eta 11etatik 1era. Haur bakoitzak ikastaro hauetan parte hartzeko 1500 pezetakoko matrikula ordaindu beharko du. Izen emateko epea bukatzeaz dago, beraz azkar ibili zaitezte oraindik izena eman ez duenentzat.

kirolak

Bizi Euskadi 88

Bizi Euskadi izenburupean Martuteneko Lanbide Heziketako institutuan, gazteentzako IV. itzuli zikloturista antolatua dute. Itzuli hau ekainaren 27tik uztailaren 1a bitartean ospatuko da, baina lehenago izena eman behar da Donostiako udaletxeko Gazteri bulegoan. Itzuli hau kirol zaleak diren eta lasterketazko bizikleta bat daukaten gazteentzat dago antolatua. Baina itzuli honen beste helburu bat, bakoitzaren euskara maila hobetzea da, euskara bait da "Bizi Euskadi"ko hizkuntza ofiziala. Aurten iparraldean ibiliko da itzuli hau. Partehartzaile bakoitzak 6000 pezeta ordaindu beharko ditu, bertan ostatua (kasu honetan Donibane Garazi inguruan dagoen gaztelu bat delarik) eta janaria sartzen direlarik.

Gipuzkoako segalari txapelketa

Dagoenen eratu dute Gipuzkoako segalari txapelketa, aste honetan bi kanporaketak jokatu direlarik. Ekainaren 19an Larraitzen izango da lehenengo kanporaketa, eta bertan Oiartzungo Zelestino Aburuza, Lazkao Juan Mari Agirrezabala, Aiako Seberiano Orbeago eta Gazteluko Jose Gabilondok parte hartuko dutelarik. Bestalde, Irunen, ekainaren 26an beste laukote hau neurtuko da: Irun-

go Iñaki Bengoetxea, Lasarte Antonio Erauskin, Oiartzungo Juan Jose Galaridi eta Matximentako Martin Etxeberrria. Zortzi hauek lau pasako dira uztailaren 17an Andoaingo Garate zelaietan jokatu den finalera.

Nahaste Borraste.— Duela 40 bat urte Elgoibarren ospatzen zen proba harrikoi hau, aurten ^{ekaina} 21 berriro ere berpiztu da. Proba hau ekainaren 21ean ospatuko da, Kemetz taldearen antolakuntzapean. Proba hau herri kirolen eta laisterketa saioen nahasketa bat da: partehartzaileak foruen plazatik ateratzen dira eta Elgoibarko zenbait kaleetatik zehar merkatuko plazara iristen dira. Hemen partehartzaileak 25 kilotako saku bat jasoko dute eta udaletxeraino eramane beharko dute. Azkenik, probakin bukatzeko, kirolariak txirringaz herriko kaleetan zehar ibili beharko dira.

□ Sokatira txapelketa-ko egutegi berria.— Aurreko zenbaki batean sokatira txapelketako egutegia jakinarazi genizuen, baina bertan aldaketa batzuk izan direnez, hona hemen egutegi berria: Erandion jokatu da ekainaren 19an hurrengo proba, bertan 560 eta 720 kilotako tirariak parte hartuko dutelarik. Pixu arinetan hauek plazaratu dira: Urretxu, Harrikuzubi, Gaztedi, Gohierri, Nuarbe eta Akelarre. Pisu astunetan ordea Lezo, Mutriku eta Nuarbe. Proba hau goizeko 11etan izango da. Ekainaren 26an Fudurako

udal kiroldegian izango dira talde eta pisu berdinetakoak. Ondoren 600 kilotakoek Donostiako Amaran dute zita, kategoria honetan parte hartuko dutenak hauek direlarik: Akelarre, Mutriku, Urretxu, Harrikuzubi, Lezo, Gaztedi, Gohierri eta Nuarbe bi taldeak. Laukiz eta eta AZpeitian finalak jokatu aurretik, uztailaren bederatzian Arabako Laudion plazaratu dira talde hauek.

Trontza txapelketa Araban

^{ekaina} 24 Arabako trontzalarien txapelketa Agurainen jokatu da datorren igandean. Txapelketa honetan 20 epai eman beharko dizkiote partehartzaileak 1,25 metrtako enborrari. Sariei dagokionez, irabazle gelditzen den bikoteak hogeita bi mila pezeta jasoko ditu eta azpi irabazleak ordea hogeita mila pezeta. Txapeldunak eta azpi txapeldunak, uztailan Ipazterren jokatu den Euskal Herriko trontzalarien txapelketan parte hartzeko posibilitatea izango dute.

mendi ibilaldiak

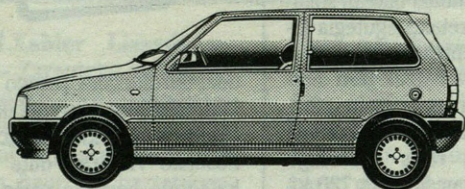
- **Uzturre:** Aurisperri-Luzaide bira egingo dute Tolosako mendigoizaleek ekainaren 19an
- **Kresala:** Pto. Ispegi-Iparla-Bidarra bira egingo dute Donostiako mendigoizale hauek ekainaren 19an
- **Arrola:** Plazaola-Urepel egun erdirako ibilaldia egingo dute Antzuolako Mendigoizaleek ekainaren 26an
- **Tabira:** Peña Sagrara (Europako gailurrak) egingo dute irteeraldia Durangoko mendigoizaleek ekainaren 25 eta 26an
- **Miru-Gain:** Otxandio-Gorbea-Anboto-Otxandio fondoko ibilaldia egingo dute Otxandioko mendigoizaleek ekainaren 19an.
- **Aitzarte-Xabier:** Zuhatsu-Oteros-Mendoza bira egingo dute Donostiako mendigoizale hauek ekainaren 26an

57. orrialdeko KONTRAPASaren soluzioa

I. Berebere. II. Gobernua. III. Pertsona. IV. Gaintitu. V. Helbidea. VI. Erregina. VII. Lorontzi. VIII. Telebisita. IX. Antzinate.

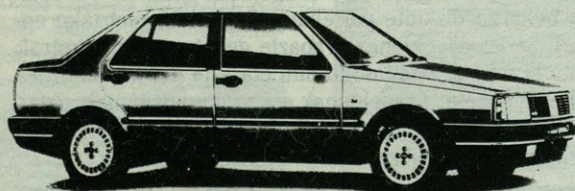
«Bertsolaria puntulari egin da. Lehen, bertsoa bota egiten zen; orain berriz bete egiten da». («Oh! Euzkadi» 4. «Plazako mogimenduak ahotan hartuta».

FIAT-eko AUKERA

UNO

FIAT UNO BRIO.....	956.665 pzta.
FIAT UNO 45 4 V.....	1.021.835 pzta.
FIAT UNO 45 FIRE 3 ate.....	1.087.005 pzta.
FIAT UNO 45 FIRE 5 ate.....	1.152.175 pzta.
FIAT UNO 60 S 3 ate.....	1.201.385 pzta.
FIAT UNO 70 SX 3 ate.....	1.360.985 pzta.
FIAT UNO 70 SX 5 ate.....	1.410.195 pzta.
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.639.225 pzta.
FIAT UNO 60 D.S. 5 ate.....	1.428.815 pzta.

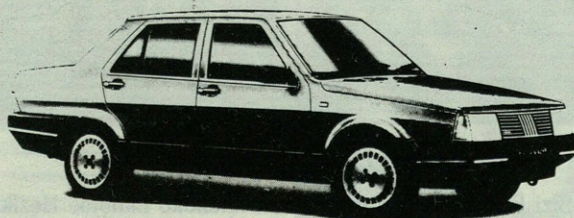

CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.416.340 pzta.
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.853.910 pzta.
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO.....	3.667.870 pzta.
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.130.550 pzta.

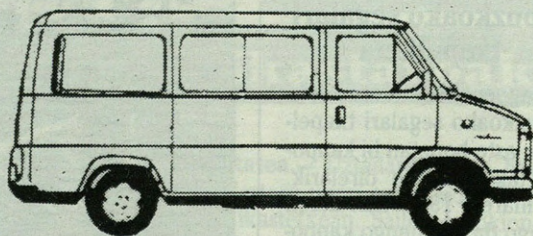
REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.268.550 pzta.
FIAT REGATA 70 S.....	1.470.710 pzta.
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.821.830 pzta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.816.510 pzta.
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.868.380 pzta.
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	2.014.680 pzta.

DUCATO

DUCATO F-13.....	2.281.200 pzta.
DUCATO F-13 Sapai altukoa.....	2.379.660 pzta.
DUCATO Bolumen handikoa.....	2.433.520 pzta.
DUCATO COMBI-6.....	2.330.000 pzta.
DUCATO Txasis laburrekoa.....	2.156.880 pzta.
DUCATO F-18 Turbo.....	2.240.880 pzta.
DUCATO F-18-Turboa-GV.....	2.526.480 pzta.

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Gran Via, 7. Telf.: 28 89 83//Txingurri ibilbidea, z/g.(Herrera). Telf.: 39 72 43
DONOSTIA

IZARRA. Ibarra-Tolosa. Telf.: 67-00-70/**SAN CRISTOBAL.** Beasain. Telf.: 88-39-08/
NIETO ANAIAK. Beraun-Errenteria. Telf.: 52-52-90/**TALLERES JOSERRA.** Irun. Telf.: 61-43-93/
AUTOELECTRICIDAD AYA. Zarautz. Telf.: 83-46-18.

MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

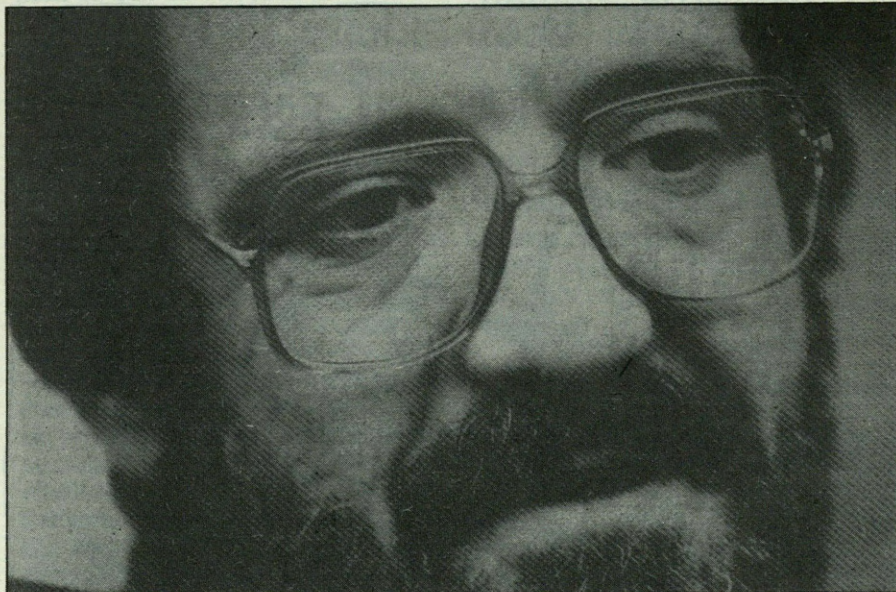
FIAT

PUNTAKE TEKNOLOGIA

Delegatuen %53arekin Jauregi PSEren Idazkari Orokorra

Danborenearen bazterketarekin, PSE 'vasquismoaren' bidetik

PSEren txinpartek García Danborenea erre dute. Sua aspaldidanik zegoen piztua baina V. kongresu honetan su-teen kontrola behar beharrezko dela argi gelditu da, nahiz alderdi baten ia sektore erdia kiskaldurik geratu. Sasoi hauetan kontsentsu hitza hain ederki erabiltzen ikasi du-ten politikari hauek lekuko. Baina, bestalde, luze dator PSE—PSOEren barneko bi jarrera-ikuspegi hauen arteko liskar eta ezinikusiak.

Ricardo García Danborenea izan da V. Kongresu honetan sakrifikatu den bakarra. Ikusteko dago norantz joko duen orain.

36.eko guda ostean, sozialisten kupulak jarrera desberdinak hartu zituen atzerrian sortu zen Euskal Gobernuarekiko: Prieto eta bere jarraitzaileek ez zuten inolaz ere, gobernu horretan esku hartzerik izan nahi, euskal usaina zuen guztia errefuxatzen zuten baina sozialisten artean ere, Caracasen ibili zen Aznarrek eta Baiona inguruan zebi-

len Iglesias-ek Eusko Gobernuaren ardatza osatzen zuten. PNV eta beren artean erlazio onak izateaz gain, elkar laguntza eta kolaborazio estuaren aldeko agertu ziren. Eta bi korronte hauek beren nortasun propioa zuten, Madrilen ez zen bi korronte desberdin hauetako bat sortu, Hego Euskal Herrian bertan sortu zen.

Bizkaitar eta gipuzkoarren arteko ezinikusia

Autofobia edo bertakoari gorroto iza-tearen lekukotzat, garai hartan PSOE inguruan zebilen Unamuno har dezake-gu. Pertsona bakarra izan arren senti-bilitate eta jokamolde zabal baten adie-razgarri bilakatu zen, anti-euskaldunta-sunaren defentsan abertzaletasun guz-tia arbuizatzen zutelarik.

Transizioa garaian, zeuden bai es-kuin eta bai ezker aldeko alderdi txiki ugari aglutinatze prozesu batetan mu-gilduko dira, Hego Euskal Herrian nola Estatu Espainiarrean. Gerora begira, Es-tatuko PSOErentzat berebiziko garran-tzia izango du FPS zurrupatzea, honeta-tik bait datoz Barriónuevo, Leguina eta kuadrila. Bestalde, guerristak ere, PSOE mugituko dira. Elkarren arteko istilutxoak PSOEek gobernu erdiesten duenean areagotuko dira.

Bitartean, nahiz PSOEek oihartzun es-kasa izan, Bizkaia inguruan, Ramón Ru-bial, Nicolás Redondo eta García Dan-borenea dira buruzagi. Hauen alderdia eta Donostian sortzen ari denaren ar-tean, arras konponente desberdinak iragarriko dira. Donostia inguruan En-rique Mujika Herzog-ek PSOEren mataza osatu nahi izango du eta Iparragirre, Maturana, Benegas, hau da, irakasle, abokatu, medikuak alderdi honetako izen bilakatuko dira. Bizkaitarren obre-ismoa eta anti-euskalduntasunaren aurrean, gipuzkoarren diskurtsoa jarre-ra irekiago eta **vasquistago** batetan emango da. Honela, PSOE—PSE alder-diaren betidaniko betiko bitasun hori, berriz ere, nabari izango da. Nazionalis-tekin ezkontza bai ala ez afera jatorritik letorke.

PSEren III. Kongresuaren eztabaida ideologikoa

1982. urtean III. Kongresua ospatuko dute eta bertan PSEk euskal gizartearen zein paper bete beharko lukeen eztabaidatuko da. García Danborenearen eta gipuzkoarren tesiak defendatzen zituen eta, era berean Mujika Herzog-en bozeramale zen Enrique Casas-en arteko eztabaidak markatuko du III. Kongresu hau. Honentantxe eman zen PSEren eztabaida ideologikoa eta honentantxe areagotu zen Bizkaia-Gipuzkoaren arteko afera. Bien bitartean herrialde hauek beren pioiak egokitzen zituzten Araban.

Hego Euskal Herrian, edota Komunitate Autonomoan bederen, PSEk egiten zuen guztia Mujika Herzog-en eskuetatik pasa behar zuen, honek oneritzia eman ondoren Madrilgo igortzeko. Herzog-ek Madrilgo konfidantza osoa zuen. Eta Tejerok kolpea eman baino lehen, jadanik psoetarrak militarrekin beren piezak mugitzen hasiak ziren, tartean Mujika Herzog-ek pisuzko hitza eta esku hartze zuzena izan zuelarik. Okerak oker, Herzog-entzako iragarririk zegoen Defentza Ministeritza galdu zuen eta politikari hau 'erre' baino **kis-kaldu** egin zuten militarrek. Geroztik ilunpetan mugitu beharra dauka.

Honen hutsunea José María Benegas-ek beteko du. IV. Kongresuan PSEren Idazkaritza Orokorra danboreneis-

ten kontraktotasunarekin erdietsiko du, azken hauek Bizkaia osoa kontrolatuko dutelarik. Kongresu honetan Danboreneak larrua ipini zuen jokuan alderdiaren kontrola lortzeko baina galtzaile irtingo da. Danborenearen hitz handi bezain neurtuek galdu egiten dute.

Barriionuevoren laguntza ezerezen truke?

Urte hauetan Danboreneak laguntza oparoak izan ditu, Madrilgo prentsak bultzadatxoak emanez eta, batez ere, Bizkaia aldetik Madrilgo Barne Ministeritzara joan den jendearengandik jaso duena, hala nola Ignacio López, Julián San Cristobal eta hauena. Eta hain zalaparta handiak sortu diren honetan Madrilgo isilik dirau. Danboreneak eta Barne Ministeritzak eginiko mesedeak Felipe González ordaintzen ari dela bategen bano gehiagok pentsatzen du. Madrilgo ere, ez da begi oso onez Danborenea ikusten, ez omen da alderdiaren taktikaren barnean sartzen baina, GAL taldea Bizkaian sortu zenaren susmoak airean daude eta politikan tamaina batetako mesedeak ordaindu behar izaten dira, gutxienez lankidea etsai bihur ez dadin. Isiltasun kezkarria Madrilgoa.

Eta nola ahaztu klabe ekonomikoak. Danborenea hain obrerista eta ugetista izanik, Neguri aldean etxean bezain arin mugitzen da, eta Explosivos Río Tinto (ERT)-ko lehendakaria eta Danbo-

renearen senitartekoa den Escondri-llas-ek zein diruz altza du porrotak jota zuen ERT?

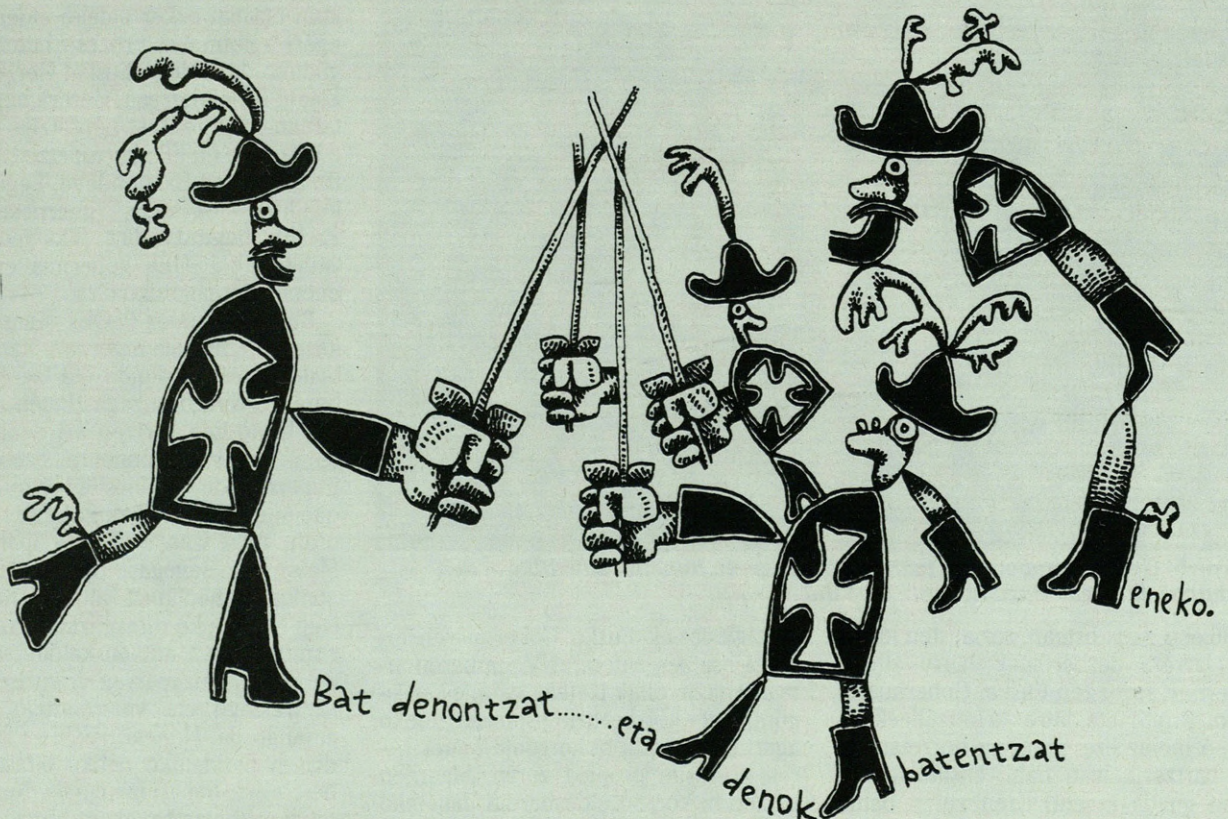
Gisa berean, Madrilgo PSOEek euskal Komunitate Autonomoan dabilzan bi korranteek egoerak agintzen duen neurrian erabiltzen ditu. Egia da ere, kontrol hori ez dela nahi bezain sendo, baina indar abertzaleek beren indarrak erakutsi dituztenean, García Danboreneak eskuinak eta militarrek entzun nahi zituzten hitzak bota izan ditu PSOEren aurpegia ederki asko garbituz.

“ Danborenea bazterrean uztea estrategikoa baino, taktikoa litzateke ”

García Danboreneak PSEn tokirik ez

V. Kongresu honetan, lehendik bazetorren ere, Danborenea ia Bizkaia osoa kontrolatzeagatik indar txikiagoa izatera pasa da. V. Kongresura joan diren 274 delegatuetatik Bizkaia 149 eraman zitzaizkeen. Hauetatik, Danboreneak 82 bereak zituen, %54,66. Jauregik aldiz, 53, %35,33. Honek, besteak beste, Errekalden, Santutxun, Leioan,

eztenez

Ez dute ofizialistek inolako amorerik eman Danborenearen aurrean. Halare, ez dute besoak altzatzeko arrazoin handirik.

Sestaon, Galdakaon, Mungian irabazi du. 10 independente ere aukeratuak izan ziren.

Gipuzkoan, berriz, ia delegatu guztiak, 83, Jauregirenak dira, Danboreneak ez bait du zerrendarik aurkeztu. Araban 42 delegatuetatik Jauregik 19, %45,23, lortu ditu. Danboreneak 15, %35,72. Gainerantzekoak independentien suertatu dira.

Danboreneak delegatuen ehuneko handia berea izan arren, Kongresu aurreko zuzendaritzan, eta oraingoan ere, García Danborenearen desagertea politikoa planteiatu zegoen. PNVren ahulezia probetxatuz bien arteko ezkontza eman da, ondorioa gobernu koalizioa delarik. PSEtarrek, gerora begira, kontsentsuaren hitz majikoa erabili ohi besterik ez dute egin, antzadenez, euskal gizartean sustraiak bota eta presentzia handiago lortu nahi dutenez, nazionalistekin eman daitezkeen erlazioak goxatzea beharrezko dute. Danborenea bazterrean uztea estrategikoa baino, taktikoa litzateke. Bizi den egoera ikusirik, ez dirudi PSEk PNVrekin dituen harremanak arriskuan jartzeko asmorik duenik, eta Danborenea zuzendaritzako postu batetan egoteak ez lioke batere lagunduko. Ikusi besterik ez dago V. Kongresu honetan eman diren emaitzak: Kontsentsua lortu omen ez denez, Danboreneak bere zerrenda bazterrerara bota du eta aurkeztu den bakarrak, Jauregi, Benegas eta Egiagarai hirukotearenak, delegatuen %53a bakarrik lortu du. Halere, azken une arte eman diren bi korronte hauen

“ Ez dirudi PSEk PNVrekin dituen harremanak arriskuan jartzeko asmorik duenik, eta Danboreneak ez luke horretan batere lagunduko ”

arteko negoziaketetan, ofizialistek ez diote inoiz Danboreneari zuzendaritza-postu bat eskeini.

García Danborenea momia politikoa bihurtuko?

PSEk danboreneistek ia alderdiaren erdia kontrolatzen duten arren, bizkaitar politikari horri bazterrean uzten ordago latza bota dio. Ez Jauregik eta ez Danboreneak, ez dute PSEa zatituko, Madril hortxe dago eta ateratzera ausartzen den edonor bere karrera politikoa amaitutzat jo beharko luke, beste PSE batek ez bait du lekurik Komunitate honetan.

Baina Orain arte Danboreneak erakutsi duen botere nahia nolatan asetu den ikusteko dago. Neguriko dirudun eta delegatu bizkaitar gehienek laguntza du, Barne Ministeritzako Barrio nuevo, Elgorriaga, Ignacio López, San Cristóbal atzetik ditu eta prentsa estatuala eta eskuina begiko du. Inguruan sa-

rea ederra muntatzeko astia izan duela ez dago zalantzarik, aldiz, guzti hori zeren truke aldatuko lukeen airean dago.

Hego Euskal Herrian ematen ari den prozesu politikoaren abiadura ikusirik, dirudenez, PSOE—PSEren asmoen barnean ez da Danborenea bezalako irudi anti-abertzalea eta anti-euskalduna saltzen duen politikari ‘erre’ baten beharrik ikusten. Zuzendaritza postuetan bederen. Bi korronte horien artean desberdintasun ideologikoriren arrastorik ez da somatzen, beraz, zer aldatzen da?

Egun PNVren politika pragmatikoa ikusirik inolako enfrontamenduzko politikarik ez da bultzatu nahi, halere euskal nazionalismotik zein urrun dauden behin eta berriz errepikatzen entzun ohi ditugu. Bistan da, momentuz PSE ez dela partidu sendoa; printzatua aurkitzen da, PNVkoek beldur diote Danboreneari, baina behin eta berriro, Danboreneak euskal gizartea nola bideratu behar den ozenki botatako daklarapean ahaztu egingo diren ala praktikan ipiniko diren ikusteko dago.

Lehen aipaturiko abiadurak aldaketak ematea behartzen du, oraingoan Danborenea sakrifikatu dute baina PSOEk Hego Euskal Herriarenganako estrategiarik aldatu ez duenik ez dago zalantzarik. Kongresuan espero zen baino iskanbila txikiagoa sortu arren Danborenea isil eraztea derrigorrezkoztat jo da, pertsonaia honen hurrengo urratsak nolakoak diren lupaz ikusi beharko dira. Bitartean PSOEn urak ez daude bare.

INAKI ZUBIONDO

Elgoibartik Almeriako espetxera euskaldunon urratsak bi bidetatik

Elgoibarren ETak burutako bi hilketen ondorengo errealazioak, Komunitate Autonomoko sozialisten biltzarra, Estatu Frantseseko hauteskundeak eta euskal presoen alde Amnistiaren Aldeko Batzordeak antolatutako bidaia izan dira joan den asteburuko berriak. Aste honetan zehar eta hurrengoetan ere luzatuko direnak.

Euskal presoenganako elkartasuna erakutsi nahian makina bat lagun joan zen Estatu espainoleko espetxe anitzetara.

Hamar mila batzuen xifreetan eta 6.500 beste zenbaitenetan, ETaren kontrako aspaldi honetako manifestaldirik ugariena izan zen Elgoibarko udalaren deiari erantzunez Komunitate Autonomo instituzio guztien laguntzarekin burutu zena. Patxi Zabaletaren heriotzearen ondoren egin zen dei hori, eta manifestapen horren inguruko eztabaidek borobildu dute Sebastian Aizpiriren heriotza erakarri zuen atentatuaren ondotik sortutako mugimendu guztia.

ETaren kontra, HB kriminalizatu nahian

«Euskadi ETaren aurka» zioen Arantzazu buru zuela Elgoibarko kaleak zeharkatu zituen manifestaldiaren txartel nagusiak. Borroka armatuaren eta ETaren aurkako errealizazioen katean urrats koalitatibo bat eman zela argudiatu zuen Ramon Jauregi lehendakariordeak. Herri Batasuna ez beste partidu guztiak hor izatea eta esaldiaren gordintasuna bide ziren horren frogak.

ETaren kontrako dinamika, tentsio

eta etenak duela ia hamar urtetik datoz, 1978ko abenduko manifestaldi entzutetsu hartatik. Eta geroztik hainbat burutu da. HBren isolamendua ere ez da gaur goizeko kontua, eta horren kontziente dira partidu guztiak, HBko buruzagiak barne. Koalitatiboki urrats garrantzizkoagoa izan dira HBko ki-deak ETaren ekintzekin zuzenki inplikatzeko erabili diren esaldiak. «ETaren informazio zerbitzua» deitu zaie bere militanteei, «beste alderako» informeak prestatzea egotzi zaie bere kontzejalei, eta abar.

Herri Batasuneko buruek ere gogor erantzun dute. Iñaki Esnaolak Donostiako Herri Irratiko Mariano Ferrekin edukitako ordu betekoe elkarrizketa datete tinkotasun horren lekukoa. Etikaren alorretik atera eta afera neurri politikoetan aztertu beharra aldarrikatu zuen Esnaolak, eta HBkoak kriminalizatze aldera esandako zenbait gauza gezurtatu, Eibarko alkate-ohi Larrañagaren hanka sartzea ere mahaira ateraz (Hiperkor-ekoa bitartean HBri eman ziola Aizpirik botua, gero EARI

emateko: hauteskunderik ez da izan geroztik).

Gerra zibil posible eta beldurgarri baten aipamenik ere entzun da joan den astean. «Euskal Herriaren gehiengo ordezkatzen duten partidu politikoen gainetik berea egin nahi dute PNV eta HBk» eta «ETak abokatu posibilitaterik gabeko epaiketa eta heriotzeekin Robin Wood moderno bat izan nahi du, Goebels bat ezean» irakurri dugu. Beste aldekoen eritzia Iñaki Esnaolak adierazi zuen: «Larrañaga eibartarrak zer egin zuen alkate zegoenean Venezuelan hil zituzten Expe eta Etxebarrietaren aldeko manifestaldi bat antolatzeko».

Gerra zibilaren inguruko aipamen eta erreflexioak ez dira gaurkoak. 1978tik aurrera behin eta berriz aipatu da hori. Eguntako eztabaidek —edo eta eztabaidarik ezak— sortu duten giroaren antzekoa ezagutu zen 1983an, ETak droga trafikoaren inguruan beste kanpaina bat antolatu zuenean ere. Orduan plazaratu zuten 33 intelektualek beren gutun ezagun hura, ETA argi eta garbi kondenatuz.

ETaren aldekoen eta kontrakoen artean banatzen da eritzi publikoa hola-koetan, eta oraingoan ere batzuek ETaren hutsegiteen zerrenda egin duten bitartean, besteek oroiterazi dute zer gertatu zen aurreko kanpainarekin. HBko buruzagi baten gogoraerazten zuenez, «orduan ere drogarekin zerikusirik ez zutenak jo omen zituzten, baina gero Donostiako komisario nagusiak berak adierazi zion 'Muga' aldizkariari ETak hildako abokatu hura trafikantea zela». Erantzunez, Elgoibarko alderdi guztiek aurpegiratzen zieten HBkoei hauek ez dietela denei eskaintzen defentsa eskubidea, sistemak beraiei eskaintzen dien bezala.

Presoenganako elkartasuna Estatu Espainiarrean zehar

Elgoibarren «Euskadi ETaren aurka» aldarrikatzen zen ordu berean, Estatu Espainoleko hamalau kartzelatar iritsi ezinean saiatzen ziren hiru mila euskal-

Iparrameriketarrak Euskal Herrira dirua bila

dun. «Larunbateko berri emankizunean gurea ez zuten aipatu ere egin Euskal Telebistan, eta pentsa berria zela berrogeitaka autobus Estatuko hamalau puntutara asteburu batez antolatzea», salatu digute Amnistiaren aldeko Batzordeek. Bi mundu ordu berean bi eginkizun arras ezberdinetan.

Hamalau aldiz guardia civilen edo poliziaren aginduz gelditu behar izan zuten autobusak ere izan ziren. Eta denen zortea ere ez zen berdina izan: Murcia joandakoek bertan dauden lau preso euskaldunak ikusi ahal izan zituzten, beste batzuek espetxe inguruetaraino heldu ziren, zenbait autobus pare bat kilometro baino falta ez zela bota zuten atzera, eta okerrago ibili zenik ere izan zen, Castellonera zihoazena Zaragozako Cariñenan itzulerazi bait zituzten.

Herritik urruti, elkarrengandik sakabanatuta eta isolamendu latzean bizi diren presoek animoa eraman nahiz antolatu dute ibilaldi hau Amnistiaren Aldeko Batzordeek. Urte luzeak daramatzate euskal preso askok espetxean, barne errejimena hobetu nahiz borroka gogorretan aritu dira, eta orain barreiaketak min latzagoa egingo ote dieten beldur dira. Hauteskunde kanpaina pasata, Ipar Euskadiko indar abertzaleek ere arduratu beharko dute gai honetaz. Estatu Frantseseko presondegietak egoea espainoletakoa baino are gaiztoagoa bait da.

Abertzaleek Destraderi muzin

François Mitterrandi, berak espero zuen bezala, sozialisten eta zentristen arteko jokuak egiteko enkargua ekarri diote hauteskunde hauek. Gehiengorik gabe, komunistek inolako koaliziorik nahi ez dutela abisatuta —hautatzeko aukerarik ez zuten izanen, nahi izan balute ere— Barrerekin nolabaiteko konponketa batera iristeko lanetan hasi beharko du, bai gobernuaren elkarrekin osatzeko, edo bai gobernuari parlamentutik lagun diezaioten.

Ipar Euskadik ordezkari eskuindarrak izango ditu, eta frakasoen artean zaratsuen Pierre Destraderena izan da. Hendaiko Lassalette sozialistak bertako abertzale batzuen laguntza jaso zuen arren, Angeluko Destraderi lau urteotan aurretik emandako hitza janaz egin dituen ordainak erregalatu dizkiote abertzaleek beren abstentzioarekin. Abertzaleen boto urri-ugariak bereztako ezin zirenaz ohartuta, aurreko egunetan mespretxua bidali zien. Mespretxua bildu du.

INAKI ZUBIONDO

BAGENEKIEN, jakin ere, euskaldunok oso bereziak eta, gainera, iaiak ginel. Eta erakutsi honela egin dugu. Halere, orain gertatzen ari denak ez dut izenik, alajaina! Ez zaizkigu etorri bada EEBBtik, inperiotik, geu baino askoz aberatsagoa den herrialde batetik, Euskal Herrira diru-bila. Hau ez da legezkoa!

Entzunak ginen Nevadako estatuan, EEBBn, euskal artzainari monumentu bat eraiki behar zitzaiola; baina uste genuen EEBBko diruarekin egingo zela, euskaldunen bidez ere Iparramerika aberastu bait da. Horregatik, bidezkoa izango zen herri aberats horretako dirua erabiltzea eta euskaldunen izena goraiatzeko monumentu horrekin, era honetan euskaldunok nolabaiteko errekonozimentua jasoko bait genuen EEBBko agintarien aldetik.

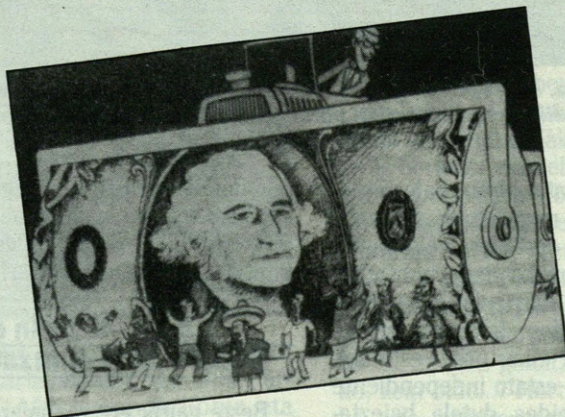
BESTELA, finantz bide hori posible ez bazen, egokia ikusiko genuen hango euskaldun aberatsak, eta hauetako asko daude, finantziatuko bazuten, eta ez herri honetako zergadurUek. Hau ez da hartzeko modukoa.

Betidanik entzun dugu emigranteek beraien herriEtara dirua igortzen dutela. Hain zuzen ere diru partida hauek

pagamentu-balantzak orekatzeko erabiltzen dira herri probreetan, bestela ez bait lirateke atzerrira joango. Honela egin dute turkiarrek, espainiarrek, italiarrek, etab.-ek. Bestalde hor ditugu juduak ere beraien estatuari diru-laguntza emanez. Ez ordea Euskal Herrian, ez da honelakorik gertatzen. Geure emigrante batzuk, kanpoan aberasteaz aparte, oraindik geure gain gauzak egin nahi dituzte, hots, Nevadako monumentua eraiki. Onak gaude kanpotik laguntza etorri zain geratzen baldin bagara.

KONTUTAN izan behar dugu Euskal Herria pobrea dela, ehuneko 40 familia pobrezi gorrian bizi dela, lehen gairik ez dugula, teknologia atzeratua dugula eta ondorioz, emigrante hauek bizi diren tokietatik ekarri behar dugula, ondo ordainduta gainera. Hortik aparte, zerga altuak ditugu eta gaizki administratuak. Beraz, geure diru pixarrak hemen erabiltzeko behar ditugu, herri honek aurrera egiteko hori eta gehiago behar bait du, nahiz horrek ez esan nahi geu baino probeagoak laguntzeko prest ez gaudenik.

BALAREN BAIKAIKOA

Intifadarako arabiarren euskarria jaso dute palestindarrek Aljeran

Ahaleginak oro nazioarteko konferentziari so

Aljeriarrak konten egon daitezke, beste lan bat atera dute eta aurrera poliki eta txukun. Palestindarrak ere bai, aspaldiko partean jasotzen zuten euskarri erakuspenik ederrena jaso bait dute. Aljeran hiru egunez bilduta egon eta gero, arabiar buruzagiak oro —lehendakarietan Irakeko Hussein falta zen bakarrik— bat etorri dira, 'Intifada' edo lurralde okupatueta altxamenduari eman beharreko apoioaz.

Weizman judua, herri palestindar batean hauteskunde kanpainia batean; nondik edo handik, dirudien baino elkarrekiko inplikazio gehiago dituzte bi komunitateek.

Bi ziren bertaratu ziren palestindarren eskakizunik nagusienak. Batetik, Israelekiko arazoa on-bideratzeko egiteko dagoen nazioarteko bake konferentzian OLPri parte hartzeko eskubidea osoki ezagutu zekion; Israelgo estatua ukatu gaberik ere, elkarturiko estatuek palestindarrek ere estatu independente bat izateko eskubidea dutela baieztatzen dute.

Bestetik, eta Gaza eta Zisjordaniako sei hilabeteotako borrokari dagokionez,

bildutako buruzagiek «agurtu» egiten dute 'intifada', eta mugimendua gelditu ez dadin behar den «tipo guztietako» laguntza emateko prest ageri dira.

Afez, Hussein eta Mubarakekin mintzatu Arafat

Beste gairik ere mahaiaratu da bilkuran. Nola ez, Iran-Irak gerratea. Berriz ere, nazio arabiarrek Iraken alde mintzatu dira, eta Iranek eginko meha-

Tartaroak Krimeara itzuli ahalko dira

Armenian gauzek beren lehenagokoan segitzen dutelarik (armeniarrek Karabaj-goikoa errebindikatzeko, isil-isilik Mosku), orain berria dator handik, Krimeako tartaroak beren lurretara

itzuli ahalko direla. 1944ean espulsatuta zituen Stalinekin, Asia alderantz. Halabaina, perestroikatarrek ez diete momentuz entitate autonomo bat antola dezaten utziko, berek nahi beza-la.

txuak (Golkoko estatuei begira, batipat, eta Kwaiten aurka bereziki) gaitzetsi dituzte; Saudi Arabiak Meka-rako erromeria dela eta harturiko neurriak ontzat eman dituzte.

Hirugarren gatazkarik aipagarriena, Saharako gurea. Jakina denez, Polisariokoak aski indarrean azaldu dira Aljeran, Marokoko Hassan piska bat inkomodatu; halabaina, Chadli presidente aljeriarrak esku ona erakutsi du, tirabira hori deusezean gelditu zedin erreusituz.

Baina gai zentrala, zalantzarik gabe, intifada zuten. Palestindarrak halamoduko beldurrez iritsi ziren, jakinik eta erreboltaren lehenbiziko hilabeteetan estatu arabiar gehientsuenen jarrera nahiko ukakorra izan zela, ez bait ziren solidarizatu batere.

Beldurra, batez ere, gerra gertatzen ari den ingurutik gertuenik dauden estatuei buruz. Baina Jordaniak eta Siriak dexente amore eman dute beren jarretan, eta Yasser Arafatekin elkar hizketa luzeak eduki dituzte. Hafez El Assad siriarrak konkretuki, palestindarrek aurkeztu dokumentuan borroka armatuari ateak ez zitzaizkiola behar adina irekitzen, eritzi zion, eta aldiz OLPri sobera garrantzi politikoa ematen zitzaio-la. Horratik, Damascoren ez-adostasun horiek, Moskuren akordioaren aldeko

jarrera nabarmenek kamustu dituztela dirudi.

Arafaten hurbileko batek esan duenez, tirabirak tirabira, Aljeren euskarria eta abilezia gabe, konferentziak ez zuen emaniko fruiturik emango. Momentu honetan Aljer banda desberdinetara ari da jokatzeko, Saharako auziaren erdi-erdian ere bait dago, eta horrekin lotuta Maghrebeko estatuen «tontor» ti-kiagoa dute egunotan, eta azkenik, so-bietar eta estatubatuarren hizketaldiak ere ez zaizkio arrotz. Izan ere, azken bederatzi urtetan arabiarren bilera hauetara batzerik izan ez zuten Egipto-ren adostasunarekin, arabiar blokearen gaur egungo indarra (indar honen haus-korra sarri erakutsi den arren) azalerazi da, munduak, potentziek, eta Tel-Avi-vek partikularzki, kontu egin dezaten.

Israelek ez ditu ja arabiarrek ikaratzen

Aljereko bileratik —eta, orohar, az-ken hilabeteetako gertakizun eta dekla-rapenetatik— Ekialde Hurbileko auziaz ondorio batzuk atera ditzakegu. Bate-tik, ikusten dugunez, planteamentu na-gusiak ez dira beren lerro nagusietan apenas ezertxo ere aldatu. Hala, ohi be-zala, Israelgo estatuaren esistentzia inork ez du zalantzan ipintzen baina arabiarrek ez dute ezagutzen estatu ho-rrek 1967an okupatu zituen lurren jabe izaten segitu dezan; palestindarren erreibindikapen independentistaren le-gitimitatea berriz munduan Israel eta EEBBek ez gainontzeko guztiek ezagu-tzen dute.

Baina, hitzak deus gutxi aldatu diren bitartean, errealtatea fite doa. Eta, ara-

Errefuxiatuak 2,5 milioi palestindarrek, nora joko ote dute «Israel-Palestina»ra bueltan?

biarrek Israelez orain hogeitaz urte zeuka-ten eta egun daukaten sentimentua ez da batere berdina. Israelek ez du beldu-rrik ematen gehiago. Ez da heda lite-keen arerio bat. Soilik, palestindarrek eta beste auzokoekin onean molda da-din, eskatzen zaio.

Zeren eta, gogoratu daiteke, 1948tik 1951ra, Israelgo juduen populazioa do-blatu egin zen (716.000tik 1.404.000ra), eta 1951tik 1972ra berriz ere doblatu zen (2.834.000). Hortatik zetorren ara-biar askoren beldurra, eskualde hura jendez urri bait da bestela, eta gainera Juduen Agentziak 10 milioi lagun izate-ra helduko zirela, iragartzen zuen. Da-goeneko, hori ez dela gertatuko, garbi ageri da: juduak gutxiengo bat dira, eta izango dira, Ekialde Hurbilekoan.

Palestindarrei dagokielarik, oso irten-bide nekosoak dute. Lurraz behinik be-hin, onartzea gogorra zaie baina, kasik ezina dirudi muga batzuren barnean es-tatu bat antola dezaten. Zisjordania po-brea, lehorra bait da, eta Gaza berriz ti-kia eta gainpopulaturik dago, hortaz errefuxiatu bizi diren 2,5 milioi pales-tindarrak ezin beroietaratuko dira. Egun Israel dena zatitzea berriz zailago dute, bi populazioak, zenbait lekutan arras berexita daudelarik ere, beste toki askotan txit nahasi bait dira, eta alima-leko desmasakeriak egin beharko lirate-ke, orain batzuk besteengandik aparta-tu eta lur puxka banatan kokarazteko.

Lurraldearen partiketarik onartu ga-be, aldiz, botere politikoaren partiketa baizik ez zaie gelditzen. Eta horretara-ko, zein bide...? Hortxe dago bada kox-ka, edo «arkumearen ama», euskaldun-berri batek esan lezakeenez.

PABLO SASTRE

● **Hautagai ahulak dirudite, Dukakis eta Bushek.**— Baten batek segitu behar lanari, eta berentzako xantza. Reaganen partidukoa dugu Bush argazkikoa, ONU eta Txinan enbaxadore izana, CIAko zuzendari-ohia eta lehendakari-ordea egun. Kanpainia geza, beraz, udazkenari buruz. Hobeki horrela, beharbada: «como la vida misma».

Kurtsoa amaitzear dagoen honetan
guraso eta ikasleak porrotaren beldur

Azterketak direla eta, heziketaren helburua kolokan

Ekaina ikasle askorentzat hilabete okerrrena bihurtu da azterketei esker. Gurasoak ere beldur dira, askok beren oporrak arriskuan daudela bait dakusate. Lehenengoeak ikastaroa gainditzeko ahalegin guztiak egingo dituzte, bigarrenak irtenbide bat bilatuko dutelarik, gehienetan oso berandu deanean.

Adituak ez dira ados jartzen 'eskola porrota' zer den definitzeko orduan. Gizarteak, irakasle eta gurasoek, ikasleak nota txarrak izatea haintzakotzat hartzen dute. Honekin loturik, ikastaroa errepikatzen bortxaturik egotea dugu porrotaren zeinu nabariena, horrek ikasleak maila gainditzeko eskubiderik ez duela adierazten bait du.

Honetaz aparte, eskolak eta heziketa estrukturek kultura sortzeko funtzioa betetzen ez dutenean beren helburu inportanteenetako bat ez dutela lortu esan dezakegu. Aipatu bestalde, kurtsoa bukatu duten ikasleetatik oso gutxi bereganatzen dituztela edukiak, gehienek 'ikasi' dutena berehala galitzen dutelarik; era berean, heziketa intelektuala askotan ez doa pertsonalarekin batera. Kasu hauetan ere porrotaz hitz egin dezakegu.

Porrotaren arrazoi argitu gabeak

Orain dela urte batzu ikerketek ikaslea hartzen zuten protagonistatzat. Test

psikologikoak modan jarri ziren orduan. Analisi hauen eritziz, bakoitzaren inteligentzia faktore garrantzitsua bilakatzen da porrota aztertzerakoan. Honek, errua aitzaki natural baten atzean ezkutatzaren zuten, benetako kausa bilatzeko aukera galdurik. Gaur egun, uste honek ondorio arriskutsuak ekar ditzakeela onarturik dago. Inteligentzia koefi-

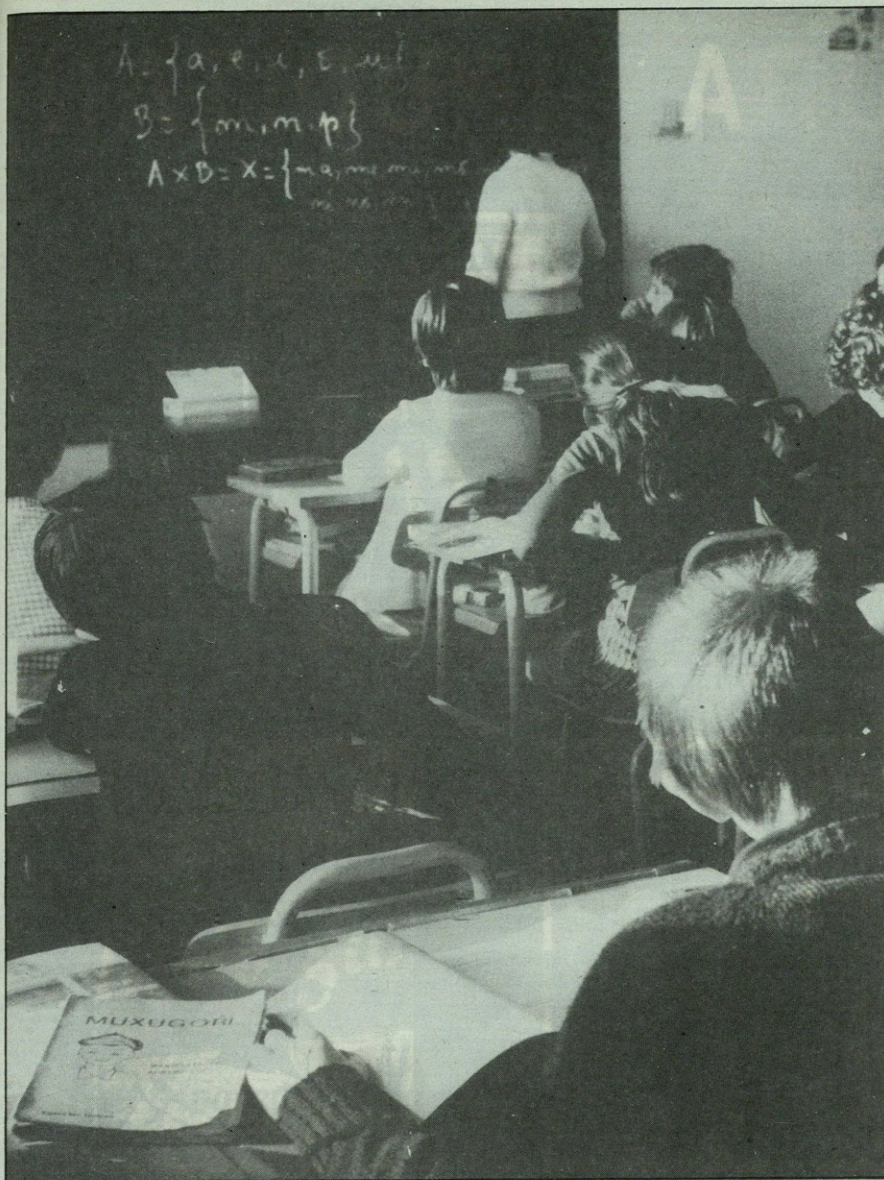
“Ebaluaketak ez dira ez onak ez txarrak, baina dituzten helburuen arabera ondorio onak ala txarrak izan ditzateke”

zienteak baldintzaturik badago ahalegin guztiak alferrik izango direla pentsatuko du haurrak eta ez du ezer egingo bere muga biologikoak gainditzeko.

Geroago, porrot honen zergatia guztiz arazo soziala zela hartu zuten askok haintzakotzat. Ezin da ukatu giza inguruak haurraren heziketa mugatzen duela; hirietako auzo baztertuetan bere ikasketak gainditzeko ez dituzten ikasleak kopurua besteetan baino altuagoa ohi dela frogaturik bait dago. Haurrak bere inguruko ideiak, ohiturak, lengoia... bereganatzen ditu eta hauen arabera bere interes kulturala sortuko, ala ez.

Etxeko giroak ere, inportantzia handia du interes kulturala eragiteko orduan. Haurrak bere inguruan dituen ereduak imitatzeko joera du. Hau dela eta, eskola porrotaren zergatiak aurkitzeko ahaleginetan kontutan izan behar dira zenbait datu: zein hizkera erabiltzen duten etxean, dituzten ohitura kulturalak, gurasoek umearen heziketari ematen dioten garrantzia eta beste. Etxean, motibazio kulturalik ez badago, oso zaila izango du umeak ez dagoen lekutik zerbait bereganatzea.

Askoren ustez, arazoaren funtsa eskola sisteman legoke. Alde batetik, eskolak gizartean dauden ezberdintasunak berregiten ditu, ikasleak beren kapazitatearen arabera banatuz. Beste aldetik, irakasleek baliapide falta, ikasleak kopuru altuegia eta sistema osoaren funtzionamendu txarra nozitu eta salatzen dituzte.

Datu bitxi gisa aipatu neskek kalifikazio hobeak lortzen dituztela mutilek baino.

Desoreka afektiboak porrotaren eragile

Aipatu ditugun faktoreak ezin daitezke banaka hartu eskola porrotaren zergatia aurkitzekotan, normalean denek batera jokatzeko bait dute heziketak bere funtzioa bete ez dezan. Hezitzaile askok beste faktore bat kontutan hartzeko beharra azpimarratzen dute: afektibitatea.

Eskola porrota eta afektibitate arazoaren arteko harremanak oso estuak dira, lehenengoa bigarrenaren kausa eta ondorioa izanik. Etxean problema handiak dituen haurren ikasbidea besteena baino zailagoa izango da, bestalde ikasteko duten mugek desoreka afektiboa eragingo dutelarik.

Umearen afektibitate falta etxeko gatazkegatik gerta daiteke, baita ere duen portaera egokiena ez izategatik ere, edo bere ingurua ezagutzeko motiba-

ziorik ez duelako. Haurraren norbertasuna ere ahula baldin bada ezin izango ditu bere zapuzketak gainditu. Fak-

“Askoren ustez, arazoaren funtsa eskola sisteman legoke, gizartean ematen diren ezberdintasunak gauzatzen bait dira bertan, ikasleak kapazitatearen arabera banatuz”

tore guzti hauek eskolako ikaskuntza bereganatzeko orduan paper garrantzitsua jokatzeko dute. Eskolan txarto ibiltzeak ere haurraren norberarekiko onespina baldintzatzen du, deseroka afektiboa haundituz.

Ebaluaketa onerako bezala txarrerako

Gurasoek eta irakasleek nota txarrak porrotaren zeinu bezala hartzen dituzte, kalifikazio eskolarrei inportantzia emanez. Ikaslea ere buru belarri saiatuko da bere azterketak gainditu eta ez duela porrot egin frogatzeko asmoz.

Gaur egun, hezitzaile askok, ebaluaketen aurka daudela aldarrikatzen dute, arazoaren mamia ebaluaketetan da goelakoan. Kalifikazioak ez eman arren beti izango da ikasleak ebaluatzen joera, zein edukiak bereganatu dituen jakin beharko bait da. Ebaluaketak ez dira ez onak ez txarrak, baina beren helburuen arabera ondorioak baikorrak edo ezkorak izan daitezke. Irakaslearen sistemak funtzionatzen duen jakiteko helburua betetzen duenean ebaluaketak, funtzioa akatsak zuzentzea denean alegia, positiboki jokatzeko duela esan daiteke.

Estadistikek eskola pribatuak goratzen

Azken finean sistema eta gizarteari interesatzen zaiona ez da porrotaren zergatiak aurkitzea, bera neurtzea baizik. Udaberri guztietan estadistika bonbardaketa bat suertatzen da, batez ere azterketa garaia hurbilago dagoenean.

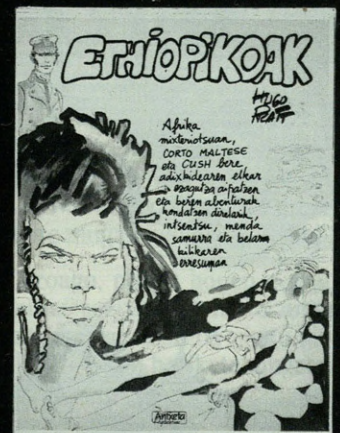
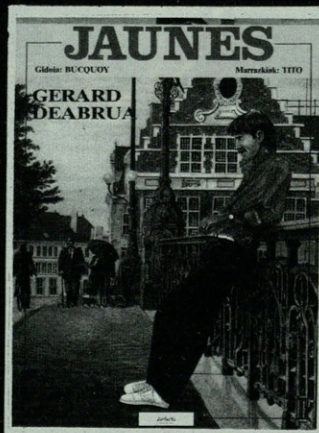
Ikastetxe publikoetan porrotaren portzentaia pribatuetakoa baino altuagoa da. Honek ez du esan nahi eskola pribatuetakoa ikasleak azkarragoak direnik, ezta ere bere irakasleak hobeak edota heziketa sistema egokiena dutenik. Esan dugunez, giro soziala faktore garrantzitsua da porrota ikertzeko orduan. Hau honela eskuarki eskola publikoetako ikasleak gizarte klase apalekoak ditugu, pribatuetan, ordea, goi mailakoak dira eta kultur giro altuagoan mugitzen dira.

Eskola pribatuetan ere ikasleak ordaintzen du ikasteagatik, eta bere ikastaroa gainditzeko eskubidea du, horretarako dirua ematen du eta. Beste aldetik, irakasleen mugikortasuna eskola publikoetan pribatuetan baino handiagoa da. Faktore hauek ez dira kontutan hartzen estadistikak egiterakoan.

Azkenik, datu bitxi bat emango dugu, neskek kalifikazio hobeak dituzte mutilek baino, nahiz eta asko unibertsitatera ez heldu.

ARANTXA GUTIERREZ

KOMIKIA : LITERATURA IRUDITAN

Abenturak jarraitzen du ...
... sar zaitez abenturan !

Antxeta
Argitaletxea

POSTAZ MANATU ETA ESKURATU

ANTXETAK zerbitzu berri bat martxan ematen du:
korrespondantziarako salmentarena.

Nola egin ? Errexa da:

- behereko fitxa bete ta moztu,
- ANTXETARA bidal: 14 Pannecau karrika
64100 BAIONA
- 2zpa3 aste berantago liburuak etxean jasoko dituzu
- Zer abantaila du sistema honek ?**
- merkeago ordainduko duzu (% 10)
- liburuak etxean bertan hartuko dituzu
- erregularki ANTXETAren argitalpenen berri bidaliko ditugu

Hori guziaz bestelako engaiamendurik gabe !

ESKAERA (garraio gastuak kitorik, dohainik)

HAIZEAREN BIDAIRIAK . T1 . "Neska bat untzian"	40 lib/800 p.
HAIZEAREN BIDAIRIAK . T2 . "Untzi kartzela"	40 lib/800 p.
JAUNES . T1 . "Errealitatearen mugetan"	40 lib/800p.
JAUNES . T2 . "Gerard Deabrua"	40 lib/800 p.
CORTO . "ETHIOPIKOAK"	43 lib/850 p.

GUZTIRA.....

ORDAINKETA MOLDEA (aukera ezazu)

Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTXETAren izenean *

libera/pezetakoa

ANTXETA argitaletxearen kondura * pezetatoko diru ixurketa egitea

agintzen diot neure bankuari:

- nire bankua/aurrezki kutxa:
- sukurtsala:
- nire kontu zenbakia:

- SINADURA:

HEMEN MOZTU

zenbat ale	ordain beharrekoa

IZENA*..... DEITURA*.....

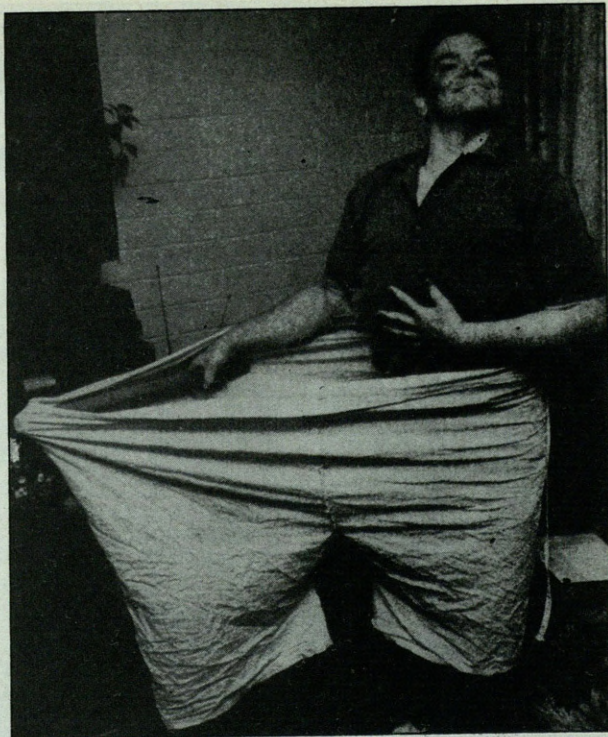
HELBIDEA*.....

HERRIA*.....

PROBINTZIA*.....

(* hizki handitan bete otoi)

*Euskal Herrian asko eta
gaizki jaten dela diote
dietistek*

Kiloak galtzeko pisuzko arrazoiak

Beti triparen kuidoan eta beti gose... barruan daramagun zizarea asetzen zailak gara nonbait euskaldunok! Sake haundikoak betidanik, hamaika tripa zahar ikusten da egunero paseatzen galtzetan ezin kabiturik. Gaztea frango ere bai haragitan bapo hazita. Baina ondo jaten al dugu? Ezetz diote mediku eta dietistek, gehiegi egiten dugula eta horrek osasunerako inongo onik ez dakarrela.

XVIII. mendean lodia bere saltsan bizi zen, egun ez. Pisu idealaren kontua sortu zenetik asko neurtzen dira sobran dauden kilo itsusi horiek. Dietetika zentruak egundoko arrakastaz ari dira. Dietistek nonahi zintzilikatzen dute titulua eta kabineta ireki. Hamaika dieta asmatu da (makrobiotikoa, hidratoena, pastilen bidezkoa, besteak beste), baina buruan jatea besterik ez duen horrek ez daki zer egin bere biziorik gustagarriena alde batera utzi gabe ispi-luaren aurrean kabitzeko. Egunkarrietan bezala irratian edo telebistan egunero gogorarazten diote: kilo horiek, kilo horiek... Askok eta askok mirakulu

bat espero dute: «Hilabetean 20 edo 30 bat kilo galduko banu...».

Ageda Pablos-ek bederatzi kilo galdu ditu zazpi astetan. Osasun aldetik nahiko kaskar zebilen duela hilabete pareta,

“Edozein dieta delarik ere, %40etan soilik burutzen da arrakastaz”

mitxelinak ezin ezkutaturik bestalde. Orain berriz, nahi adina jan dezake eta nahi duenean, hori bai gozokiak pekatu! eta kutxaraka olio egun osorako. Alkoholik ez. Astean behin monitore baten eskutan jartzen da. Pilar Goiburu duela hamabost egun hasi zen. Joan den astean kilo bakarra galdu zuen, gutxiegi jateagatik monitoreak esan zionez. Gosaltzeko zumoa eta fruta hartzen ditu eta lanerako gazta piskat eta tostadak eramaten. Bazkaltzen eta afaltzen 200 gramo proteina jateko agindu diote. Olioia, Agedaren antzera, kutxaraka egunero. Ez omen du goserik pasatzen.

«Askok engainatu izan da dieta mirakulutsuekin», mintzatu zaigu Amaia Ibarrondo, Bourdeos-en dietetika diplomatura egina. Bere ustetan ez da ondo tratatzen lodia, egun erabiltzen diren dietak oso eskematikotzat jotzen dituelarik. «egun, dieta asko egiten diren bezala, bi hilabetetan kilo mordo gal dezakezu, eta gero zer? Nork eusten dio martxa horri luzaroan? Dieta gogorrek ez dute balio, lodia bide onean jarri eta dituen beharren arabera kontseilatu eta hezitzeak balio du, honetan ez dago mirakulurik!». Gabriel Michel mediku donostiarrak ARGIAri esandakoaren

Montse-k, bere dietan, garrantzi berezia eskeintzen die algei, berak dioenez izugarri aberatsak direlako.

arabera, edozein dieta delarik ere, %40etan soilik burutzen da arrakastaz. Pentsatzekoak dudarik gabe zifra hauek. Gabriel Michel-ek erizten duenez, azaletik egiten da lana, estetikari behatuz, loditasunak dakartzan arazo guztiak kontutan hartu gabe.

Loditasunaren mamira jo behar

Inmaculada Manzano dietista monito-reak proposatzen duen dietak ez du inongo sekreturik. Dagoeneko ondo ikasia daukate Pilar Goiburu eta Ageda Pablos-ek hori. «Ez digu deus ere debekatzen, janari zenbait neurtzen irakatsi digu eta zeintzuk komeni zaizkigun eta zeintzuk ez adierazi», dio Pilar-ek. Orea bat bilatzen du dietaren bidez Inmaculada Manzano-k. «Kaloriak dira neurtzen direnak (eguneko 1500 eta 2000 artean) eta gero, proteinak zaindu, eta guzti hau ahalik eta bariatate gehiena eskeiniz». Michel-ek aipatutakoaren antzera lodiaren gaisotasuna bere osotasunean behatu beharra azpimarratu na-

hi izan du Inmaculada-k ere, pertsona horren heziketari erabateko garrantzia emanez. «Terapia saioak egiten ditugu astean behin, non ondo elikatzen irakasten zaion gaisoari beti ere bakoitzak dituen beharren arabera». Oso giro polita osatzen dela saio horietan aitatu digu Agedak. «Hamarren bat biltzen gara beti —denak emakume helduak heuren kasuan—. Horrek asko laguntzen dio bati, gero gainera elkarri berotzen ari-

“Hemen ez da inoiz kontutan hartu ondo jatearena. Ez zajo inongo garrantzirik eman eta ematen”

tzen gara, nik zuk baino gehiago galdu dudala...».

Montse dietistak ildo berean egiten du lan, berak dioen bezala, lodiak dakartzan disfuntzioak zuzentzen saiatu eta dieta apropos baten bidez orekatuz gaisoaren beharrak. Ez du batere hes-tua kontsideratzen bere tratamendua, garrantzi haundia ematen diolarik barazkiei bezala janari berritatz kontsideratu daitekeen algari. «*Bitaminak bezala proteina piloa daukatelako. Xerra batek haina proteina eduki dezake eta ez dute koiperik*». Ez du berdin pentsatzen Gabriel Michel medikuak: «*arriskugarria ikusten dut. Proteinak ondo zaindu behar dira eta nik dakidala algak ez ditugu batere ondo ezagutzen maila horretan erabiltzeko*». Esan daiteke adostasun bat nabari dela lodia gaiso bezala tratatzerako orduan artikulua honetara ekarri ditugun guztiengan: barrutik aztertu behar da eta irakatsi egin behar zaio, aldaketak, dieta aplikatzerakoan sortzen dira. Hala ere, ez hainbeste Gabriel Michelen hitzetan. «*Aldaketa gutxi dago dieta batzuetatik besteetara. Oreakatu egin behar da dieta, kaloriak neurtu, proteina eta karbono hidrato nahiko jarri, kendu behar ez direnak eta ez dago besterik*».

Gaztetan are okerrago

«Normalean, euskaldunak gaizki elikatzen du, haragi gehiegi, alkohola ere», dio Montsek, «egundoko babarrun platerka eta atzetik arkumea. Gehiegizkoa! Babarrunak eta dilistak patataz jaten dira, bateraezinak direnean. Betiko ohiturak dira, hautsi beharrekoak». Gabriel Michel-en ikuspegitik, «sasoi batean baserritarra fabrikara lanera jeitsi zenean berdin segitu zuen jaten, ohartu gabe gutxiago behar zuela». Amaia Ibarrodok esaten duenez berriz, hemen ez da inoiz kontutan hartu ondo jatearena. Askok edatea gaizki ikusten den bezala ez dirudi, bere eritziz, asko eta gaizki jateari inongo garrantzirik ematen zaionik. Guzti honen testigu ditugu haragitan hazitako gaztetxoak bezala hirugarren adinera kolesterola dutela, artrosisa, giltzurdinetako gaitza edo azido urikoaz puztuta iritsi diren zaharrak. «*Umeen kasuan, kaloria gehiegiz hazitako umearen zelula adiposoak, —zeintzuek biltzen duten gure gorputzeko koipearen %50a—, gehitu egiten dira neurririk gabe. Gero, bizitza osorako lastrea daramaki gaztetxo horrek*». Hala ere, badirudi denborak aldatzen ari direla atzetik datozenentzat. Badago datu bat aski adierazgarri suertatu daitekeena guzti honen borobiltzeko: Euskal Herrian hainbateko mugimendurik ez dago egun espainiar Estatu osoan dietetika eta loditasunaren tratamenduaren arloan. «*Dudarik ez egin. Gaur egungo emakume gazteak oso irekiak*

“Orekatu egin behar da dieta, kaloriak neurtu, proteinak eta karbono hidrato nahiko jarri eta ez dago besterik”

dira maila honetan, sukaldean egoteko ere gero eta denbora gutxiago daukate, janari azkarrak prestatzeko joera gero eta hedatuago dagoelarik», Montseren hitzetan.

Farmakoen erabileraz kezkati

Amaia Ibarrondok argitu digunez, elikagaiak asko aldatu dira egun. Denetarik kontsumitzera behartzen gaituen gizarte honek erabat kaltegarri zaigun elikadurara bultzatzen gaituelakoan dago, eta guzti honen aurrean, barazkie-tara gehiago jo beharko genukeela dio. «Proteinari izugarrizko garrantzia ematen zaio eta egia esan ez dauka koi-peak edota gluzidoek baina haundiago-rik. Animalietatik datozkigun janariak gehiago utzi behar genituzke». Berdin dio Montsek, berak algatan eta barazkietan sinismen itsua duelarik. Gauza naturala ikusten du loditasunaren sendabidea Inmaculada-k ere, lodien tratamenduan egin den farmakoen erabilaren aurka azalduz guztiz. «20, 30 ki-lo galdu nahi dituen pildora mirakulu-

Dietetika zentruetx egundoko arrakasta ezagutzen ari dira azken parte honetan gehiegizko kiloek kontura.

tsuaren bila etortzen da ero moduan, eta ez da kontua kiloak galtzea soilik, osasuna bilatzea baizik». «Orain artean anfetamina eta tiroideetako ormona asko erabili izan da kiloak jaitxi erazteko», jarraitu da, «baina gehienetan gaizki». Gabriel izan da lodien dietetan farmakoak erabiltzearen aurka hitzegin ez duen bakarra. «Badirudi berriro ere asko igotzen ari direla egun Frantzia, Alemanian eta. Hori bai, garai batekoak baino hobeak dira eta ezin esan ba ezetz, hori pertsonaz pertsona ikusi beharko litzateke».

Dieta estuak arriskutsu oso

«Nere ustetan dieta moderatuak bultzatu behar dira. 1500 kaloriatan mantentzearekin ondo geundekela», Amaiak diosku, «hori bai, badira dieta gogorra-goak, 1200 kaloriatakoak kasu, eta gutxiagokoak ere, baina horiek arrisku-garriak izan daitezke oso, ondo ematen ez badira behintzat». Guzti honen erdian aipatzekoak direla derizkiot, beste hainbat kasuren artean, DUNIA aldizkari ospetsuak eskeini ohi dituen dietak, gehientsuenetan 1000 kaloriatik beherakoak direnak; bariatate asko eskeiniko dute baina... Gabriel Michelek Estatu Batuetan gertatutakoak kontatu nahi izan dizkigu argigarri gisa. «Ameriketako arazo larria dute loditasunarena. Igual izango dituzte 34 milioi baina ez hemengo lodikoteen tankerakoak, ez, pertsona itxura erabat galdutakoak! Hildako asko suertatu dira han dieta estuegitan aritzeagatik».

Ageda Pablos-ek 20 kilo galdu behar baditu ere ez dio bere gorputzari turboa jarriko loditasunarekin akabatzeko orduan. Bi hilabetetan dezentetik ikasi du ja hemendik aurrerantz komerki-zaionaz. Enbidia piskat pasatzen badu ere oso pozik dago. Uda gainean dugu la izango da jende morderik hala ere, elastikotan kabituz ezinik poza gutxi ezagutuko duenik. Haragi guztiak agerian eta izerdi patsetan berotan jarrita mokadu bat noiz jango desiatzen. Sikiera gimnasia piskat eginez gero... baina denborarik ez eta!

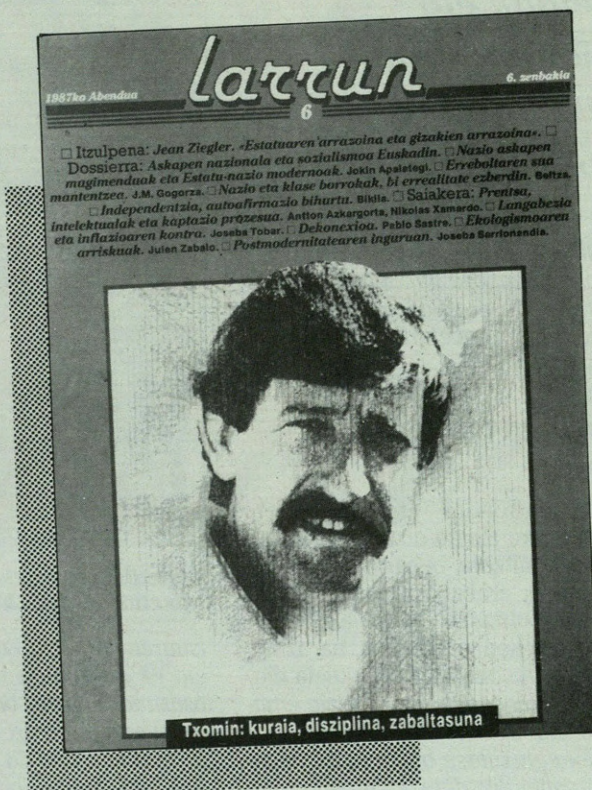
LOREN ARISTI

Gabriel Michel-en ustetan, dietak oso azaletik egiten dira normalean, loditasunak dakartzan gaisotasunei erantzun serioerik eman gabe.

Seigarren LARRUN, jadanik salgai

Txomin Iturbe,
bere belaunaldia,
bere herria *
Askapen nazionala
eta sozialismoa
Euskadin * Jean
Ziegler * Jokin
Apalategi *
J.M. Gogorza * Beltza *
Bikila * Antton
Azkargorta eta Nikolas
Xamardo * Joseba
Tobar-Arbulu * Pablo
Sastre * Julen
Zabalo * Joseba
Sarrionandia * Baleren *
Bakaikoa * Anjel
Rekalde.

**Euskal nazio proiektu bati buruz,
zu ere LARRUNen harpidedun.**

IZEN-DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA..... HERRIALDEA.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....

SUKURTSALA..... KONTUAREN ZENBAKIA.....

LARRUN

Ametzagaña 19 behea. 20012 DONOSTIA. Tfn.: (943) 293 613

BOKARTA

-MORAU TA MATIN-

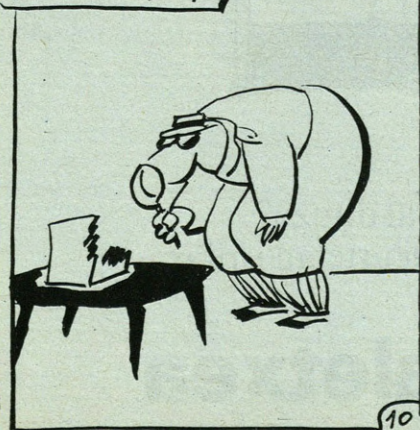
AZTARNA ARRISKUTSUA

4. ATALA. JARRITAKO LEHERGAILUA AZTERTZEARI EKIN DIO BOKARTAK, AZTARNA BILA

BITARTEAN, BOKARTAREN ETREAN...

ZER AURKITU DU? GARRANTZITSUA IZANGO AL DA?

ZINKUNEGI
O P T I K A

NEGUI

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

I C O

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

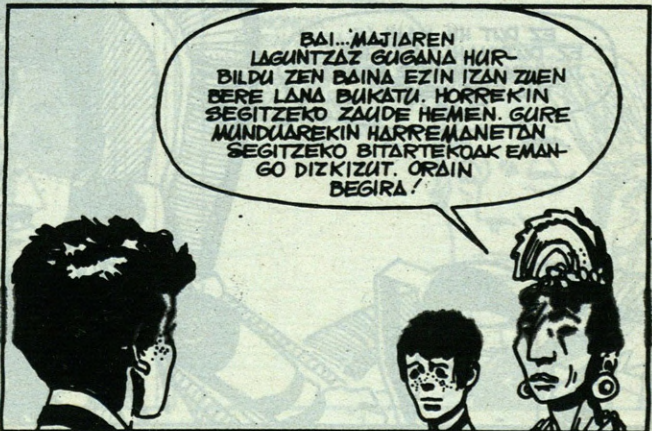

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKIaren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

TEZCATLIPOCA!
ANAI GUREA,
JOAN ZAITEZ
TRISTAN
BANTAM-EGIN
BERE BUELTAKO
BIDAIAN.

GURE
DIMENTSIAREN
ETA ETORKIZINEKO-
REN ARTEKO KONTAK-
TOA IZATEKO AUKERA-
TUA IZAN ZARA.

SUGE LUMADUNA, ANAIA
NIREA, BERE MUNDURA
ITZULTZEKO TRISTAN
BANTAM-EG HIL
BEHAR DU!

ARRAZOIA DUZU,
DINTZINEKO KANTIAK ERE
HORRELA DIO: "...EGIN DEZA-
GUN BOSTGARREN HILABE-
TEAN JAI HANDIA TEZCATLIPOCA-
REN OHORETAN, AKATIS FISI-
KORIK GABEKO MUTIL GAZ-
TEA ESKEINIZ"... ZATOZTE
APAIZAK.

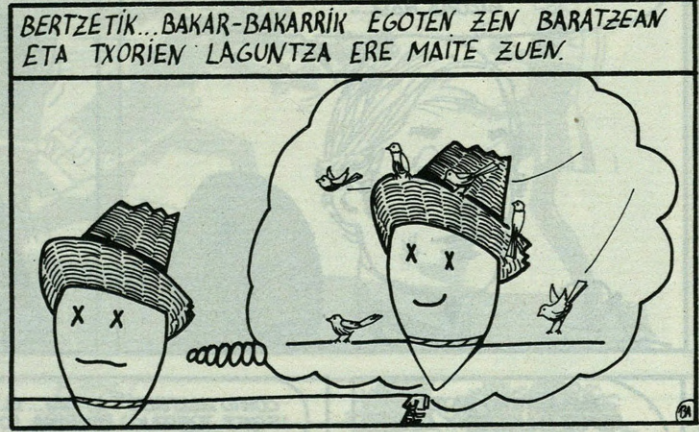

EZ DUT HIL NAHI /
EZ DUT NAHI / EZ... EZ...
JAINKOA / MILNER ABOKA-
TUA ERE HEMEN
DAGO.

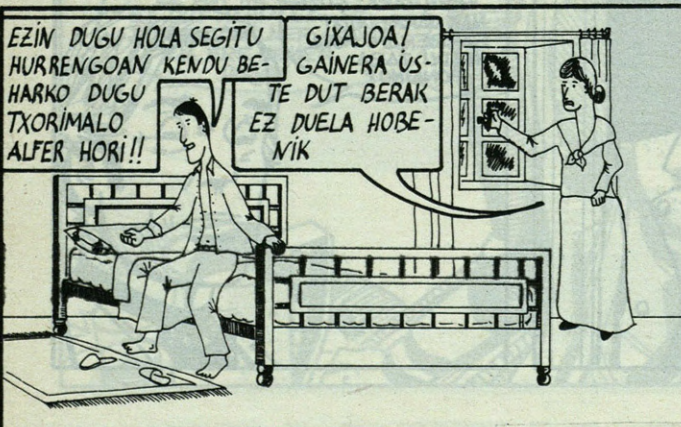

ESNATU ZARA,
TRISTAN... AMETS
GAIZTOA IZAN
DUZU.

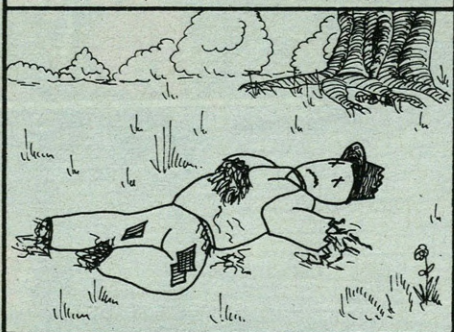
GURE TXORIMALO GAIXOAK EZIN ZUEN ARAZOA KONPONDU... EGUNAK PASTEN ZIREN ETA KONPONBIDERIK IKUSTEN EZ.

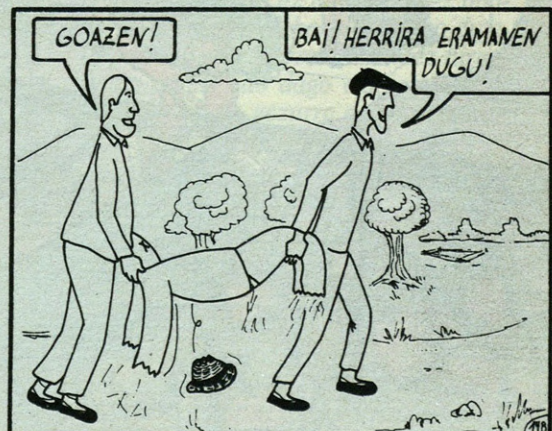
OHARRA: Pettanen pasadizoen irakurzaleok dagoeneko konturatuko zinteen aurreko bi asteetako 7 eta 8. ataletan Aitatziren kontakizunak behar ez be-

HURA ZORIGAITZA! EZIN TENTE EGON
MAKILIK GABE, HAN LURREAN ETZANDA
GUZIEK AHANTZIRIK... HILTZEAR.

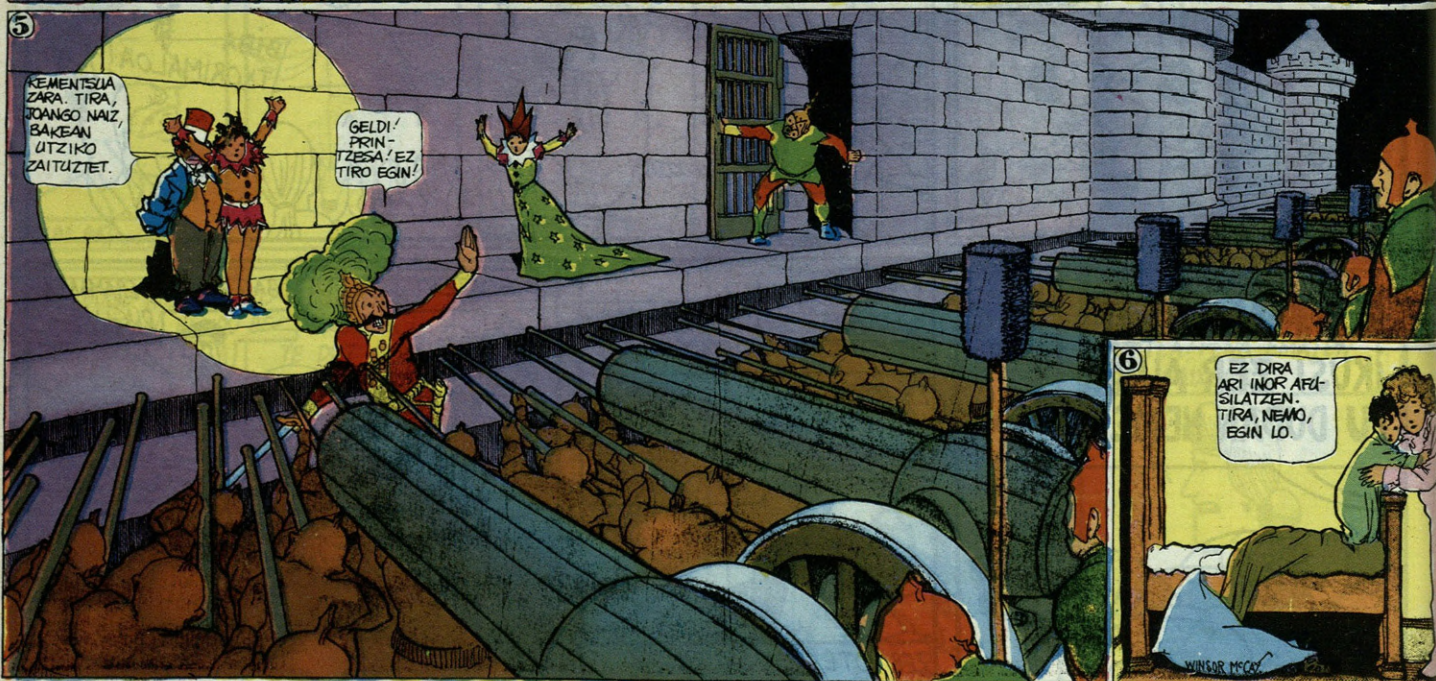
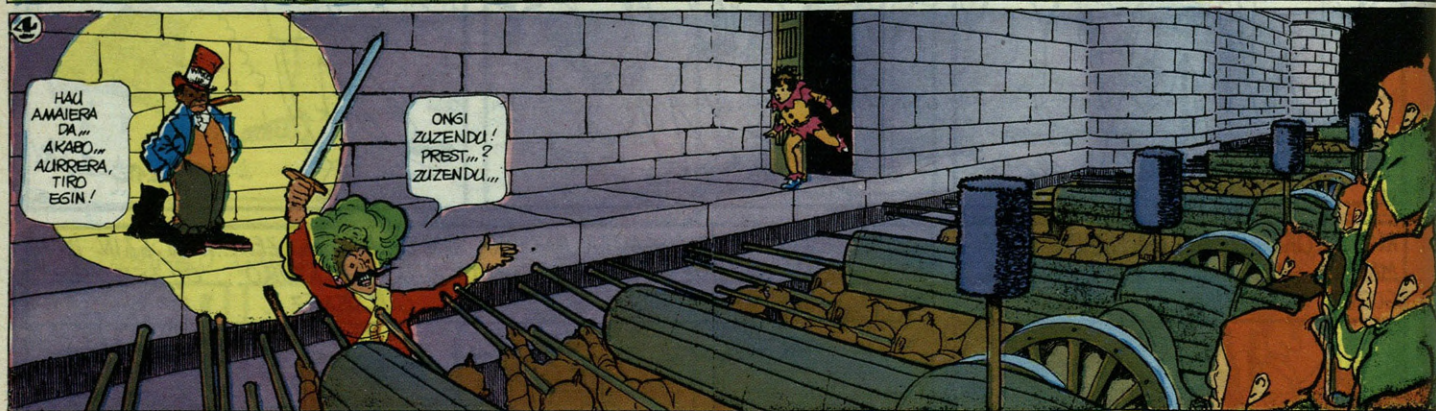
GELDTZEN ZITZAION GAUZA BAKARRA AMETS EGITEA ZEN... HORI EZIN INORK
KEN. JAKIN BAZEKIEN EZ ZELA AMETS HURA GERTATUKO... OI, ZER E-
MANEN ZUEN BETE ZEDIN EGUN BATEZ GUTXIENEZ...

zala argitaratu ditugula. Hori dela eta bi atalak zuzendurik berriro eskaintzen
dizkizuegu okerra zuzendu asmoz. Barka gaitza Xamar egileak.

• datorren astean jarraituko da

1. LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Arratian fede bide berriak urratuz

Eliza abadezurtz, seglarrak aldareetan

Harridura baino jakinmina sortu zitzaigun, kasualitatez, entzutean: Arratian andrazkoak meza-emale. Balizko sakrilejio honetan muturrak sartu nahian Igorreko abadea den Roberto Unzueta eta Josu eta Karmen seglarrak izan ditugu lagun, meza barik «fede ospakizun» deituriko ekitaldi berri eta esamesatsuak zertan diren argitzeko.

Apaitzgingtzarako krisiaren aurrean sotanari garrantzia kendu nahi diote seglarrak.

Arratian, Bizkaiko beste nekazal bailaretan legez, tradizioak orohar sano errotuak direla esatea ez da ausardia. Eliza asuntuetan agian beste ezertan baino gogorrago jokatu du tradizioak,

gure herria fededun izanik euskaldun izanagatik. Eta gaur egun, hara non, goizetik gauera andrazkoak eta abade ez diren gizonezko zenbait ere abadearenak egiten hasiak dira bailara honeta-

ko auzune eta parrokia guztietan.

Ez da meza ospakizun hau

Meza ez diren fede ospakizunak, hilean behin mezak ematen diren toki eta ordu guztietan egiten dira, tokiz tokiko meza nagusia errespetatuz. Hartara herriko bikote seglar bana doa eta otoi, kantu, bibliaren irakurketa eta berbal-ditxoa, Jaunartzea eta... egiten dute eliztarrekin, aurretik bailara mailako batzarretan tajututakoari jarraiki. 87ko Urrian hasi zirenetik, ekin eta ekin, ahalegindu dira bereiztarazten meza eta ospakizun hauen zentzua, baina aldean ez omen dago oso bistan herritarrentzat.

Josu, Artaungo semea, kezkatu dabil bere auzokideen jarrera dela medio: «Nik entzun dudana da jendea ez dagoela ados, baina ez gu gaudelako edo ospakizunak egiteagaitik. Gauza da abadeek esan zutela hauen zentzua dela herriak parte hartzea kristau ospakizunetan eta orduan ez dagoen legez abaderik, ba seglarrek hartu beharko dutela parte. Baina Igorren, adibidez hiruzpalau abade edo dago eta ezin dutela lan guztia egin gezurra da. Horregaitik

“Meza, meza da eta sinismen ospakizunak beste gauza bat”

jendea, ez dela hori, eta gehienak اندازkoak direla eta monjak ere badaudela... dabil esaka». Josu ospakizunen zentzua ulertu ez delakoan dago, eta herritarrek zeren bila doazen eta ohiturak bultzaturik ez ote doazen galdetzen dio bere buruari.

Ezin ulertu batzuk, poza besteak

Karmen Dimostarrak ez dio, aldiz, horrenbesteko garrantzia ematen kritikari. Fede funtzio hauetako andrazkoetariko bat izanik, herriak bera aldarean nola hartuko duen, zalantzan dabil, baina ez da zurrumurruen beldur, batere: «Lehengokoek esaten ei zutena, zer jana arinago faltako zela berriketa baino. Nik uste dut hezialditxo bat guk, nagusiok, behar dugula, ze dotrina umeentzat dela ematen du. Ze ez da normala esatea pertsona batek, domekero elizara doanak 'andra batek mezea emon dau'. Meza meza da eta sinismen ospakizuna bestea. Hori apur bat zertuten jakin behar dugu, zer den bat eta zer bestea». Beharrezko balitz bera meza emateko prest egongo ote litzatekeen galdetu eta segidan ezetza bota zigun: «Ni neu, ez, ez nengoke prest».

Eliztarren artean ezulertze eta iluntasun hau dela eta erreakzioak egon direla aitortzen digute, inoiz baten batek alde egin duela seglarrek dihardutelako ospakizunak zuzentzen, baina orokorki pozik daude doan jende kopuruarekin ezezik heuren ardurarekin ere, gehien bat.

Fedea sendotzea helburu

Roberto Unzueta ren ustez arazoa ohituretan oinarritzen da: «Jendea ohitu denez beti domeka heldu eta meza entzun... Herri hau oso pasiboa izan da, halaxe irakatsita izan delako. Beste bide batzuk ez zaizkiolako eman. Alde batetik agindua egon da sartuta: Jaiegunetan meza entzutea, hori elizaren boskarren agindua dugu!. Orain jentea dator eta seglarrek ikustean 'meza honek ez dau balio' dio. Baina ulertu behar da fedea sendotzeko den guztiak balio duela. Orohar ulertu gura izan duenak izan du ulertzeko era. Orain, beti egoten dira buru-gogor batzuk ulertuko ez dutenak. Borondate oneko jendeak ulertu du, eta kritika batzuk ere egon dira».

Eritziak eritzi, fede ospakizun hauen definizioa guztiz argitu ez dela ematen du, zenbaitzuk mezatzen hartu eta abadeen zerbitzua eskatzen dutenean. Hauetan ardatza Jesusen hitza da. Mezan ez bezala konsagraziorik ez dago eta, beraz, Kristoren afari sinbolikoa ospatu ez arren, parte bai hartzen da, forma banatu egiten da eta. Azken afariko partaide egiten dira kristauak, ostiaren

“Jendea ohitu da domeka heldu eta meza entzutera. Herri hau oso pasiboa izan da, halaxe irakatsia izan delako”

konsagrazioa, aurretik, apaizak egiten duelarik. Hori ezik mezaren beste zatia errepikatu egiten dira, batz bestea, ospakizunotan, eta egitura eta estilo aldetik ez dute bestelako alderik.

Laikoen nagusitasuna da oinarria

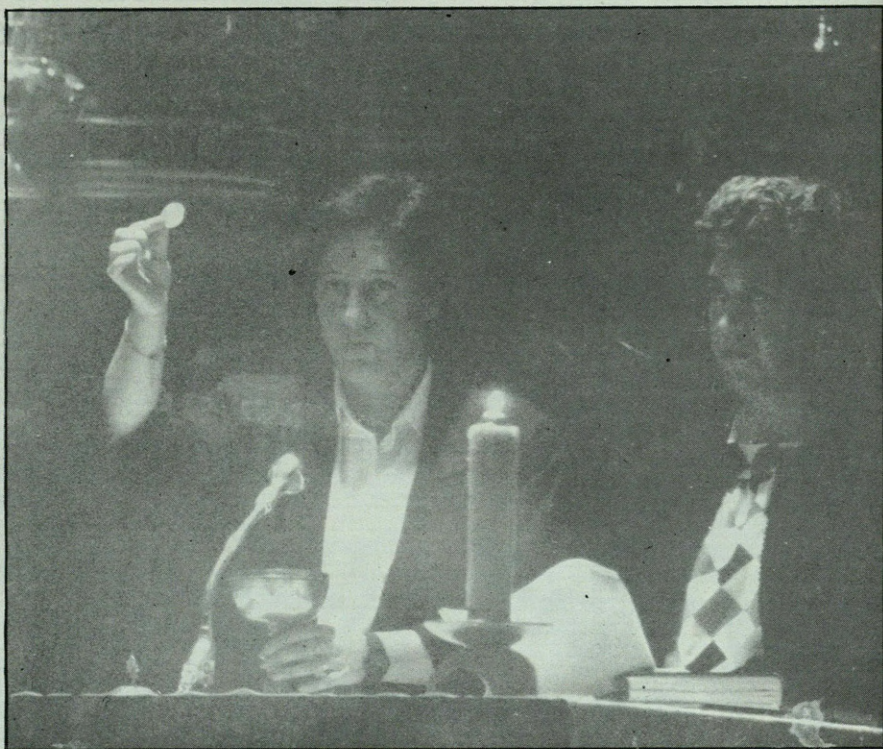
Elizaren eritzi fedea era askotara ospatu daiteke. Orain arte elizako bizitza apaizaren inguruan eta mezaren bidez osatu izan da, mezak gauza guztietarako balio zuela.

tzeko seglarrek zergaitik ez dira gai izango?».

Ospakizunen plangintza Arratian egin zen, Batzar Nagusiko ebatziak oinarritzat harturik, berauek martxan zelan jarri aztertu ondoren. Erabakiok bizitzara eramateko orduan Arratian 40 bat herritarrek hartu zuen ardura: «Meza erabili dugu gauza guztietarako. Eta ez dugu uste hori egokia denik. Gure azken helburua kristau elkarrekin eukaristia ospatzea da. Batzar Nagusiak esan bezala eliza klerikal hau gaitzertza joan behar dugu eta fededun laikoak beren nagusitasuna lortuz joan».

Mentalizazio aldetik, nola baita herritarrek gertatu eta prestatze aldetik bide berri honek pausu handiak eman nahi ditu, abadea fede-animatzaile izateari apur bat utzi eta seglarrek zeregin hori haienganatzeko. Horretarako parrochien jokaera isolatutik ateraz bailara mailan eta sektoreka banatu da Arratiko bikaria, elkarte zentzua primatuz.

Asmoa, bestalde, ez denez seglar hauek irakurle hutsak izatea, ospakizunen prestaketa denen artean egiten da. Parrokia bakoitzean ospatzaileak baten dira eta Kristoren hitza aztertu, gi-

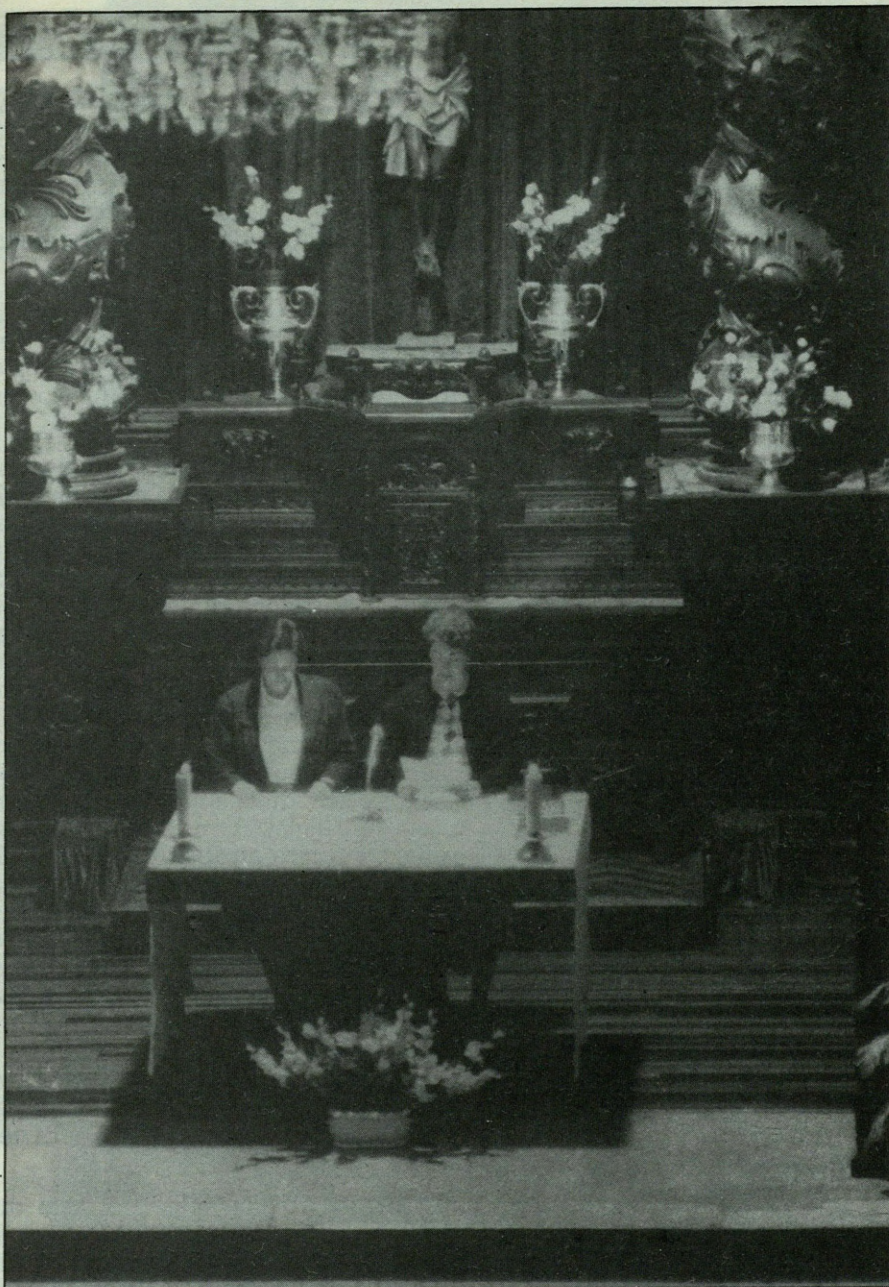
Antza denez, altarean emakumeak bota ditzakeenaz ez da gehiegi fidatzen eliztarra.

Ospakizun hauen bultzatzailetariko bat izan den Roberto Unzueta dioskenez: «Ikusten da eliza lar klerikalizaturatua egon dela. Dena abadeen esku jarrita, eta laikoen nagusitasuna eskatzen hasi behar da, praktikan. Laikoek eduki dute leku bat ekonomia arloan, katekesian, Karitasen... Orain fedea ospa-

rotu, zer komeni den ikusi eta gaurko bizitzara nola egokitu erabakitzen da.

Bihar etziko Eliza, ministerioz osaturik

Kristau komunitatearen berregituraketarako saio hauek fede eginkizunak elkartearen esku uztera jotzen dute,

Eliztarren artean ezulertze eta iluntasunik egon omen da Arratian, kritika gogorrek ere eman direlarik.

norberak zertarako balio duen eta zertan eta zelan lagundu dezakeen ikusi eta praktikan jartzera. Azken finean sakramentuak ospatzea izan ezik parrokiako beste lan guztiak seglarrek burutzea dute asmoa. Beraz, eta abadeen lana kendu gabe, lan banaketa, espezializazioa bilatzen du gaurko elizak, bere bizitzarako bide berriak bilatuz eta martxan jarritz gaurko egoeratik bihar-ko desafioari aurre egiteko. Unzuetaren eritziz: «Ministeritzaz osatuta dagoen eliza bat egin gura badugu, abadeak bere zeregin zabala izango du, baina ez dauka zertan gauza guztiak elizan egin beharrik. Elizak bide horretatik jo-ko du. Ez dugu edukiko abaderik toki guztietan, ordu guztietan. Abadeen adi-na aurrera doa, abade gutxiago datoz.

Orduan elizari bide berriak zabaldu be-har dizkiogu eta hau horietariko bat da. Bide honek bere fruitutxuak eman-go ditu».

**“Eliza lar
klerikalizatuta egon
da. Dena abadeen
esku jarrita. Laikoen
nagusitasuna
eskatzen hasi behar
da”**

Bokazio krisiaren hutsunea bete behar

Berregituraketa honek, bistan dago, gaurko bokazio krisiaren hutsuneak betetzera jo nahi du. Jakina denez, apaiz kopurua dexente jeitsi den aro honetan ezin da, epe laburrean behinik behin, orain arteko egiturari erantzuteko beste apaiz ateratzea espero. Gainera, arazoa areagotzen da gaurko apaizen adinagaitik. Gauzak honela, hamar hogeitutura begira, eliza bizitzeko estratejia berria bilatu beharrean aurkitzen da.

Arratian, eta beste bailaretan antze-
ra, hainbat eta hainbat ospa-leku, ermi-
ta, auzune eta parrokia dago. Gehienak berezko komunitateen inguruan sor-
tuak izan ziren, abade ugari zegoen sa-
soietan eraikiak, elizak hauen premia
eta aukera izan zuelako.

Egun, danari erantzun ezinean aurki-
tzen da instituzio hau eta biharkoan
pentsatzen jarria, halabeharrez kezkatu.
«Arratian hainbat auzune daudela
—diosku Robertok— ermita asko dau-
kagu, asko eta asko gainera dotore ja-
rrita, Zeanurin lau ermitatan ematen
da meza, Diman beste lautan, Igorren
bertan ere bitan, parrokiatik aparte,
urrun daudelako eta euren nortasuna
dutelako. Baina bihar etziko abade es-
kasia dela eta bideak zabaltzen joan
beharko genuke, elkarteak elkartean
izan behar duelako indarra, ez baka-
rrik abadearen inguruan sortzen diren
gauzetan. Abadeok gauden bitartean
meza bat ematea gauzarik errezena da,
baina abadeok gaudeno bihar etziko
elizari bidea zabaltzea premiazkoa da.
Abadeon kopurua gutxitzen doa, hori
badakigu, eta gaur egunean zortzi aba-
de bagaude Arratian hemendik hamar
hogeitutura erdia geratuko da. Or-
duan zer egin behar da? Ermita horiek,
auzunetako komunitate naturalak ber-
tan behera itxi? Bide bat zabaltzea ko-
menigarria da eta ospakizunak bide ho-
rretan jarri ditugu».

Esperientzia pilotoa da Arratikoa

Arratian, laugarren bikarian daroa-
ten esperientzia pilototzat hartzen dute.
Gaurko egunean seglarrek “ospakizu-
nak”, abadeen ardurapean, ematen ba-
dituzte ere, hemendik zenbait urtetara
ez ginateke harrituko ohizkoak gertatu-
ko balira. Bestalde, bide honen jorrake-
tak ate bat zabal diezaioke, fedea irau-
narazi, zabalerazi eta presente eduki
nahi badu, menderen mendeetan abade
ikasi eta konsagratuen eskuetan zegoen
meza ere ematen ahal izateari.

ARTURO IZARZELAIA

ERMINE MADARIAGA

«Erdarakadak» liburua dela eta, berriro dugu Gotzon Garate komunikabide guztietan. Orain 53 urte Elgoibarren jaioa, jesuita, gizon zintzoa, filosofia ikertzaile, literaturgile eta irakaslea, Gotzon Garate gauza guztien ginetik euskarazalea da. Hizkuntza, literatura, Eliza eta unibertsitateaz mintzatu gara, eta elkarrizketan zehar euskararekiko pasioa dario une eta gai orotan.

Gotzon Garate: «Erlijosak euskal kulturarako oso txarrak izan dira»

GALDERA: Zergatik liburu hau, «Erdarakadak» liburua?

ERANTZUNA: Arrazoi batzu badira. Azken hogeitaz urte hauetan mugaz bestaldean banabil, baserrietan, eta heuren ulertzen ez dituzten gauza batzu sartzen ditugula konturatu naiz. Hemen esaten baduzu «zoaz sakutik hartzera» gaizki dagoela esatea zaila da, baina mugaz bestalde ez dute ulertzen, espaiñolaren eragina dugulako, «vete a tomar por el sa-

co». Eta alderantziz ere gertatzen da. Heuren esaten dute «bizarra egitera noa» eta guk ez dugu ulertzen, «je vais me faire la barbe». Eta hori frantsesaren eragina da. Gu zazpi probintzia gara. Hori izan zen motibo bat, baina asko dauzkat.

GALDERA: Benetan uste duzu linguistikoki txirotze prozesua gertatzen ari dela, edo, ez al dago paraleloki aberaste prozesua, irakaskuntzaren eskutik batez ere?

ERANTZUNA: Nik uste dut biak daudela, arrazoia daukazu. Hau da, beste aldean eta hemen ere ikusten da baserrietan aiton-amonak ez zekitela erdaraz, eta beren esamoldea euskarazkoa dela eta hiztegia ere askoz ere aberastasun handiagoaz. Eta heuren bilobak, frantsesez. Egoera penagarria da oso. Hemen, hiru probintzietan ni optimista nago. Baditugu gure eragozpenak, baina mugaz bestaldean oso larria da.

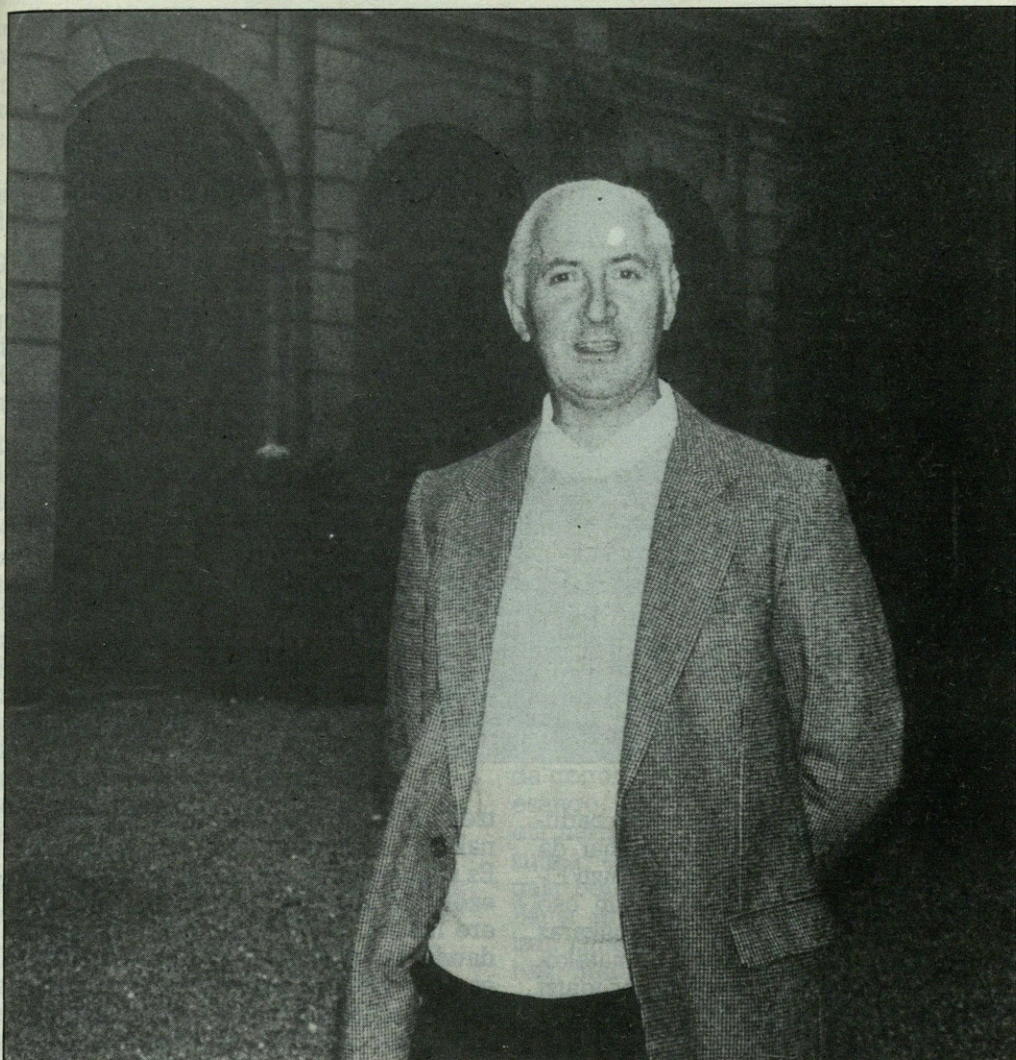
Beste prozesua ere ematen da. Nire etxekoek ezin dituzte nire liburuak ulertu, eta nire amak 93 urterekin, ez daki erdaraz, eta nire arrebak ere gaizki. Elgoibarko euskara ikasi dute, eta ez da aditza arazoa bakarrik, hitzak ere bai. Konturatu gabe, aberastasun nahiko handia daukagu. Beraz, esaldietan, koturatu gabe, erdarara jotzen dugu, baina hiztegia aberastu dugu.

GALDERA: Hizkuntza jatorraz ari gara, hizkera zaharra eta tradizioaz, baina literaturak ez al du hizkuntzaren berriztea behar?

ERANTZUNA: Bai, baina nik uste dut hor beldurrik gabe sartu behar garela berriztera, baina nik esango nuke, galdu gabe daukaguna. Hori behintzat, gorde. Gero, esate baterako, mila gauza daude gure gizartean euskaraz esan ez direnak, beldurrik gabe esan behar dira, edo frantsesez edo ingelesez.

Beste puntu inportantea zera da, Frantzia eta Espainian herriak erabiltzen duen ia guztia jasota dago. Badakizu zenbat gizaldi diren frantsesez idazten dutena... Esan nahi dut egiteko asko falta zaigula oraindik, atsoititzak, esaerak, esamoldeak, lokuzioak, etab. Oso gutxi dago jasota. Mitxelenaeren hiztegi hori oso meritu handikoa da, baina bakarrik idatzitakoa jasotzen du. Zaharren aberastasuna galtzen badugu, betirako galdu da. Momentu kritikoa da.

GALDERA: Maiz entzundakoa galdetuko dizut: nola uztartu euskara jator hori handiko hanpa munduaz, droga munduaz? Sinesgarria da Elizondoko

**«Esaten dute
guk gazteok
gaizki idazten
dugula, baina
behintzat
euskaraz
idazten dugu.
Gu gara
lehendabiziko
belaunaldia
euskaraz
idazten
dugunak»**

euskara jatorraz mnintzatzen den polizia?

ERANTZUNA: New York-eko bizitza kontatzen hasi nahi baduzu ikusten da hiztegiaren aldetik ez direla horrenbeste hitz berriak. Drogaz idaztean, eta zerrenda eginez, 200 hitz berezi ager daitezke. Baina ez da problemarik, sartu berrehunak. Nire ustez esaldiak dira problema, ez hitzak. Hitz berriak sar daitezke, beldurrik gabe.

GALDERA: Eta ez al da xelebrea New York-eko komisario batek «joan hadi antzarrak perratzera» moduko esaldi bat diola irakurtzea?

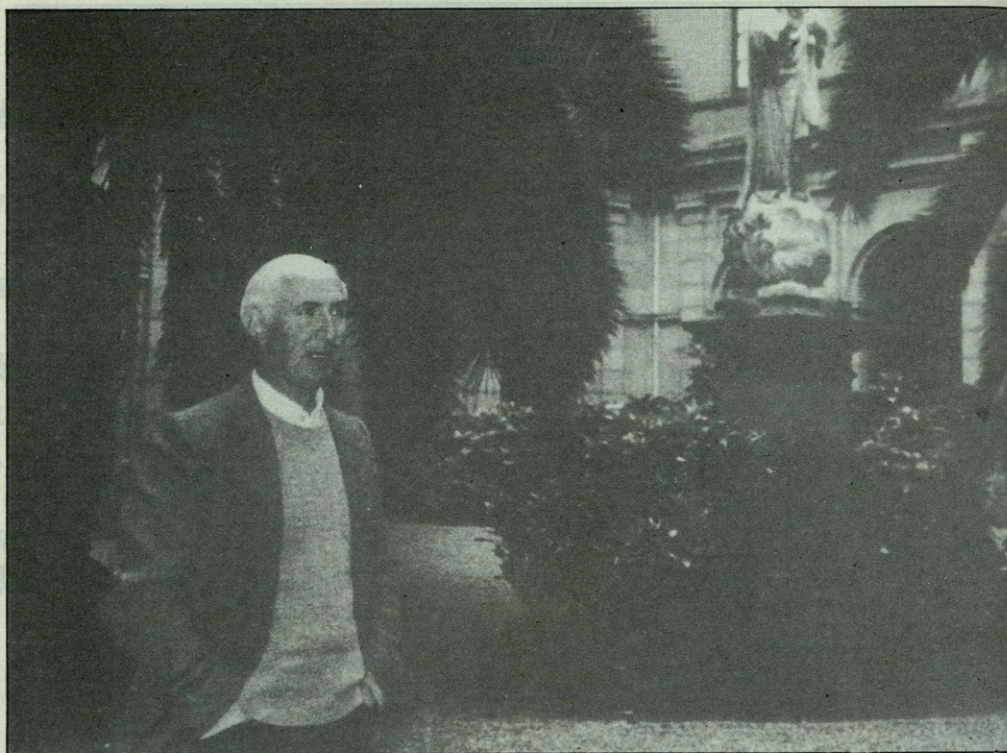
ERANTZUNA: Bai, eta problema hori badago. Euskal gizartearekin gertatzen da. Esaten dute ea zergatik ez dagoen euskal burgesia ispilatzen duen nobelarik. Euskal burgesia erdaraz egiten duen gizartea delako. Beraz, euskaraz jartzea artifiziala da. Gure problema izugarria da, gure gizartea benetan erdal herria delako.

GALDERA: Eta sakonean sinesgarritasun arazoa sortzen da, ezta? Ez bada sinisten polizia horrek horrelako euskara egin dezakeenik, nolatan sinistu bada nobelaren istorioa?

ERANTZUNA: Orduan zuretzat nobelan polizia bat agertzen denean erdaraz egin beharko luke?

GALDERA: Horrelako saioak ere egin izan dira noizbait euskal literaturan.

ERANTZUNA: Bai, ikusi izan dut. Izan daiteke. Nik ere pentsatu izan dut horretan. Baina nik uste dut ez legokeela euskal nobela bat Euskal Herrian koka litekeenik. Noiz egingo genuke euskaraz nobela osoa, errealismoa emateko, errealitatearekin lotuta? Diozunez, batzuk teknikak erabiltzen dituzte, ihesaldia edo geografia imajinarioak. Eta pozgarria da ikustea idazle asko dagoela eta bakoitzak bere bidea hartzen duela. Beharbada, zaharra naizelako, nik hauxe dut.

«Bilbon Euskal Gobernuan ere ez dakite euskaraz. Gu gure herrian fizkio metalinguistikoa batetan bizi gara»

Droga mundua Bilbon kokatzen baduzu —eta hiri handitan kokatu behar da hor dagoelako mugimendua, ez duzu Elgoibarren kokatuko, bueno, orain oso famatua da—, hirietan ez da euskaraz egiten. Orduan, erralismoa emateko, Jon Juaristik esaten duena, erdaraz idatzi behar dugu. Arrazoiak dauka. Bilbon, Euskal Gobernuan ere ez dakite euskaraz. Problema handia da. Gu gure herrian fikzio metalinguistiko batetan bizi gara.

GALDERA: Literatur kritikari buruzko oharra argitaratu berri dituzu, kritika pilpilean egon den garai batetan. Zuk bestelako garaia ere ezagutu izan dituzu, oraingoa bezainbeste gogorak. Denborak ematen duen perspektibaz, nola ikusten duzu oraingo literatura?

ERANTZUNA: Nik uste dut oso pozgarria dela. Esaten dute nobelak direla, hemen eta nazio guztietan, literaturaren termometroa. Sekulan ez dira honenbeste nobela eta hain onak ere idatzi. Hutsak izango dituzte, baina asko idazten da. Ipuinetan ere bai. Egoera ona da. Kritika egin behar dugu, eta ikusi non dauzkagun problemak, eta ahal badugu gauzak mehoratu.

Izan dira beste garai batzu ere alkarren kontrako borroka gehiago izan direnak. Gabriel Arestiren garaia eta lehengo ere Txillardegi, Orixe, Lizardi eta Lauaxeta, eta hori da seinale oso ona. Kritika dagoen bitartean, zeozer kritika-

tzeko badagoelako seinalea da. Txarrenek izan ziren gerra ondoko garai haiek. Ez zegoen kritikarik, zergatik? ez zelako ezer ere idazten. Eta beste nazioetan ere halaxe dabilta. Zenolako borroka daude bat judutarra delako eta bestea ez dakit zer. Istilu gogorak. Zoritxarrez biografiari begiratzen zaio asko. Eta hori txarra da.

GALDERA: Ez duzu uste literaturgileek mezua ez dutela bakarrik testuaren bidez bidaltzen, baizik eta agerpen publiko eta deklarapenetan, eta alde horretatik biografiak baduela garrantzia?

ERANTZUNA: Arrazoi handia daukazu esatean nahi eta nahi ez liburuan bakoitzaren nortasuna eta eritziak ere agertzen direla. Baina hala eta guztiz ere nik uste dut biak bereizi behar direla. Celine, fazista zelako eta judutarren kontra, baztertuta izan zen, eta orain aldiz frantsesek ikusten dute meritua zuela. Normala da gizarteak halaxe epaitzea, hau da, ezkertiarra bada, bere aldekoak goraiatzea. Talde bakoitzak bere idazlea jaso nahi du. Begira Madrilan zenolako idazleak aipatzen dituzten. Garbi ikusten da, ezta? Nik ez dakit noraino den objektiboa.

Ez dakit ados egongo zaren, baina uste dut bizitza sartu behar dela norberaren lanetan, baina lehendabiziko asmoa, nobela bat idaztean, nobela egitea dela, eta mezu politikoak oso arriskutsuak di-

rela. Apaizak ahaztu behar du apaiza derrik, eta emakumeak sentitu badu diskriminazioa, agertzea normala da, baina kontua ez da mezu hori behin eta berriz errepikatzea.

Zorionez, euskal idazleetan ez dut ikusi bat bera dagoenik horretan jausten denik.

GALDERA: Gaia guztiz aldatuz. Jesuitak betidanik progresismo eta kulturaren inguruan mugitu izan zarete, eta modera-zioan. Nola ikusten zen «Compañía»tik «Gogor» taldea eta abade haiek eraman zuten prozesua?

ERANTZUNA: Aspalditik pentsatuta daukat gauza bat eta haxe da: oso ondo bereizi behar dira herriko apaizak eta «ordenes religiosas». Sinzeridade handiarekin esango dizut. Gu, zoritxarrez, Euskal Herrian erlijiosoak danera, eta Jainkoaren aurrean esaten dut, euskal kulturarako oso txarrak izan gara. Nik ahaleginak egin ditut beste aldera jotzen. Hamairu urtekin, Francoren garaian, inork ezer esan gabe, konturatu nintzen ni euskalduna nintzela eta euskaraz egin behar nuela eta geroztik beti egin dut. Gero hemeretzi urtekin jesuita sartu nintzen.

GALDERA: Zergatik diozu erlijiosoak euskal kulturarako txarrak izan zaretela?

ERANTZUNA: Erlijiosoak mundu guztian gaude. Nolabait guk internazionalismo faltsu bat egin dugu batzutan. Bestetan ez. Jesuitak XVI. gizaldean sortu ziren. Euskararen aurka ez zuten egiten baina San Ignaziok berak erdaraz idazten zuen. Hori normala zen beranduago ere. Nire aitari ez diot sekula ere hitz bat erdaraz egiten nire amari, baina kartak erdaraz idazten zizkion.

Gizon famatuek, Mitxelena ere, ez zuten liburu bat euskaraz idatzi. Euskararen alde, baina erdaraz. Nik ez diot gaizkitzat jotzen. Esaten dute guk gazteok txarto idazten dugula, eta ikasten ahalegintzen gara, baina behintzat euskaraz idazten dugu. Gu gara lehendabiziko belaunaldia euskaraz idazten dugunok. Lehendabizikoa. Giro horretan, jesuitek beti hizkuntza «del Imperio» erabili dute, konturatu gabe euskara baze-goela.

GALDERA: Hemen, Deustuko Unibertsitatean zaudetenon artean, zein da egoera?

ERANTZUNA: Hemen 600 irakasle gara eta 70-80 jesuita. Batzu katalanak, besteak Madrilekoak. Bestalde, jesuita gehienak kolejoetatik etorri gara, eta hauek ez ziren herri txikietan egoten,

Bilbo, Tuter, Durango, Donostia eta holakoetan baizik. Euskaraz gutxi egiten zen tokietan.

Nik aitortu behar dut —eta beti esaten dut horrela, horregatik dut fama txarra—, jesuita bakar batzuk egin dutela euskararen alde. Instituzioak berak ez du benetan egin euskararen alde egin behar zukeena. Ez borondate txarrez, baizik eta dinamika beragatik. Erdera denek zekiten.

GALDERA: Urtetan esan ohi da elizari esker mantendu izan dela euskal kultura frankismo garaian. Argitaletxe batzu, ikastolak, etab. berari esker sortu zirela.

ERANTZUNA: Lehen esan dizut bereizi behar direla erlijiosoak eta herriko apaizak. Egia da ere frantziskotarrak lotuago ibili direla herriarekin eta euskal kulturarekin ere bai. Eta dudarik gabe, herriko apaizak oso lotuta ibili dira. Ni gaztea nintzenean, jesuita sartu aurretik, Elgoibarko apaiz denak ziren euskaldunak eta euskaltzaleak. Horiek benetan beti zeuden prest euskarari laguntzeko. Hor, puntu hortaz, bi gizonen artean eztabaida gogorra egon zen, eta ez ditut izenak esango. Batek esaten zuen erlijiosoak eta herriko apaizak jokabide diferentea zutela, eta besteak ezetz. Nik uste dut gaia bera baino moldeak berotu zirela. Baina arrazoi pixkat bazuen. Apaizak izan dira ikaragarritzko lana egin dutenak. Madrilen esaten zen ETako baten atzean beti apaiz bat bazegoela. Hori ere exajerazioa zen, baina euskal kultura eta herriaren alde, herriko apaizak zeuden, Aitzol kasu. Jesuitek «mea culpa» esan behar dugu.

GALDERA: Oso oso labur, eta amaitzeko, nola ikusten da Deustuko Unibertsitateatik unibertsitate publikoa?

ERANTZUNA: Nik beti esan dut, eta horregatik fama txarra dut, jesuitak herriaren zerbitzurako daudela, eta ez herria jesuiten zerbitzurako. San Ignaziok berak eta buru pixkat duenak ikusten du. Eta hor hutsegiten dugu. Ez gara konturatzen Deustu herriaren zerbitzurako dela, eta herrian ere euskaldunak badirela.

Beste alde batetik, publikoa ipintzen bada, gurea ez da berarena oztopatzea, baizik eta planteatzea zein beste gauza egin dezakegun. Badugu irati bat Loiolan, argitaletxe bat, eta hainbat gauza. Bestelako gauzak egin genitzake. Beharrezkoa dena, San Ignaziok zioen moduan. Baina bada egia hemen beldurra badagoela irakasleen artean, eta konpetentzia arazoa sentitu egiten dela.

LAURA MINTEGI

«Madrilen esaten zen ETako baten atzean beti apaiz bat badagoela. Hori ere exajerazioa zen, baina euskal kultura eta herriaren alde herriko apaizak zeuden»

Duela hamar urte Montana-n egindako ikerketa batzuk adierazi dutenez

Dinosauruek ekintza kolektiboak eragiteko gaitasuna zuten

Orain dela gutxira arte dinosauruekiko, izaki ergel, motel eta bakartien irudia genuen buruan. Paleontologiak animalia hauei ekintza kolektiborik eragiteko gaitasuna ukatzen zien. Montana-n, EEBB berriki egindako aurkikuntzek, sinismen guzti horiek deuseztatu ditu. Lurra 150 milioi urte-tan zehar menperatu zuten izaki itzel hauek ez ziren guk uste haina ergel eta bakartiak.

1978. urtean bi dinosauru-ehiztari txunditurik geratu ziren Montana-ko "souvenir"ak saltzen zituzten denda batean ahate-mokodun dinosauru txikiak salgai zeudela ikusi zutenean. Garai hartara arte dinosauruen kumeen aurkikuntzak oso arraro eta eskasak izan ziren paleontologian. Beraz, hura bai zela gertakizun garrantzitsua! Dendarriari esan zioten fosil haiek aurkitutako lekuraino lehenbaitlehen laguntzeko. Haraino joan ziren, eta hantxe J.R. Horner eta R. Makela-k kanpamendu haundi bat antolatu zuten, berehalaxe lanari ekiteko.

Dinosaurukumeen lehenengo aurkikuntzak

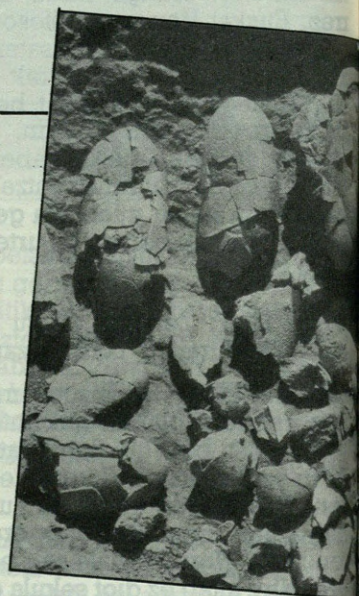
Beren lanerako inguruetakoa labar bat aukeratu zuten, han 80 milioi urte-tan zehar urak eragindako higadurak, aldi desberdinetako estratoak azalerazten bait zituen. Gori-goriko eguzkipean zenbaitetan eta izugarritzko haize-boladekin bestetan, azkenean lehenengo aurkikuntza garrantzitsua egin zuten. Han bertan, lokatzezko kabia bat aurki-

tu eta bere barnean 15 dinosauru-kume fosilizaturik aurkitu zituzten. Kume bakoitzak metro bateko luzera zuen gutxi gorabehera. Hauek izan ziren kabi batean aurkitutako dinosauru-kume lehenak. Hortzak bazituzten, horrek denboraldi batean jadanik kabieta jaten ibiltzen zirela frogatzen zuen.

Aurkikuntza hura izan zen abentura paleontologiko erakargarri baten hasiera. Horner eta Makela-k kabia gehiago aurkituko zituzten, haietan 300 dinosauru-arraultzetatik gora kausitzen zirela. Arraultze horietatik batzuk umekiak zituzten. Dinosauru-kume, gazte eta helduak bildu zituzten, azkenean 60 eskeleto baino gehiago metatuz.

Hadrosaurua izaki familizalea

Aurkikuntza hauek izan ziren zientziz gizonentzat materialerik preziatuena dinosauruen iharduera sozialak nola-koak ziren jakiteko. Aurkikuntza honek, lehenengo aldiz, dinosauruek beren umeak zaintzen zituztela frogatu zuen; jokabide hau narratziengan ema-

ten ez dena, alegia.

Horner eta Makela-k atsedetik gabe jarraitu zuten lanean urtez fosilak metatuz. Gero eta hondakin gehiago agertzen ziren. Bapatean konturatu ziren han zeuden kabiak ez zirela kabia isolatuak, dinosauruen kabi-kolonia baizik. Hadrosauruen kumeak nonnahi azaltzen ziren gero eta gazteago. Azkenean Horner ondorio garrantzitsura heldu zen. Dinosauru haien gurasoek arraultzeak inkubatu eta zartatuz gero, hil batzutan zehar, zaindu eta babestu egiten zituzten.

Geroago Horner-ek 9 kabia gehiago aurkitu zituen haien artean 7 metro-tako distantzia zegoela. Hori zen hain zuzen hadrosauru helduaren altuera gutxi gorabehera. Kabi guztiek estrato berbera betetzen zuten. Beraz seguraski, toki hura dinosauruen heziketarako kolonia bat izan zen, hegazti garaikideek antolatzen dutenetakoa.

Hadrosauruak oso dinosauru elkarkoiak izan ziren, harrapakariengandik beren buruak hobeto zaintzeko. Arraultzeak zirkulutan errutea badirudi belarjaleen urrats soziologiko garrantzitsua izan zela. Horrekin umekiak inkubatu eta hobeki zaintzen zituzten.

Hadrosauruen sen soziala

Dinosauru-kumeen garapena aztertuz Horner-ek ondorio gehiago atera zituen. Bazirudien kume haiek oso azkar hazten zirela. Dinosauru horien metabolismoak beraz, odolberoko animalienena bezain azkarra zela zirudien. Seguraski dinosauru-kumeak azkar hazten ziren eta urtebetearen buruan kolonia uzteko prest zeuden. Honelako hazketa-progresioa eta ostrukarena antzekoak izan daitezke (gogoratu ostruka dela haziera-erritmo motelena duen odolberoko animalia).

Aurkikuntza harrigarri haien aurrean Horner txunditurik zegoen. Hainbeste datuekin dinosauruen etologiaz inoiz egindako lanik garrantzitsuenak buru zitkeen. Eta dinosauruak elkarkoitasunerako zuten gaitasunak eragindurik zientzia-adar berri bat aztertzen hasi zen: dinosauruen soziobiologia.

“Hadrosauruek ez zeukaten harrapakarien aurrean korri egiteko gaitasunik, hau honela koloniak sortu zituztelarik defendatzeko”

Soziobiologo batzuren iritziz animalien oinarritzko portaerak belaunik belau geneen bidez transmititzen dira. Eta portaera horien artean elikaduren banaketakoa daukagu inportanteenetako bat, ugaztun eta hegaztiengan jakabide hori nabarmena dela. Oinarritzko sozial-senik gabe edota altruismorik gabe seguraski dinosauruen espezie askok ezin izango zuten gainbizi harrapakariz ingurututako mundu batean.

Hadrosauruak adibidez, belarjale

zangobidunak ziren eta ez zeukaten inongo babespenik harrapakariei aurre egiteko. Ez zeukaten korri haundia egiteko gaitasunik ere. Beraz harrapakarien harrapakin seguru bihurtzen ziren batez ere bakarrik aurkitzen zirenean. Zer egin zuten orduan egoera lazgarri honen aurrean? Horner-en aurkikuntzak erantzuten digu. Hasi ziren taldeetan biltzen eta ibiltzen, baita kumeak zaindu eta babestu ere hilabete batzutan zehar arraultzeetatik atera arte. Kolonia horiek kolektiboki zaintzen zituzten. Eta badirudi lan jakabide honek emaitzak eman zituela hadrosauruena bait da munduan zehar aurkitu den dinosauru-espezierik ugariena.

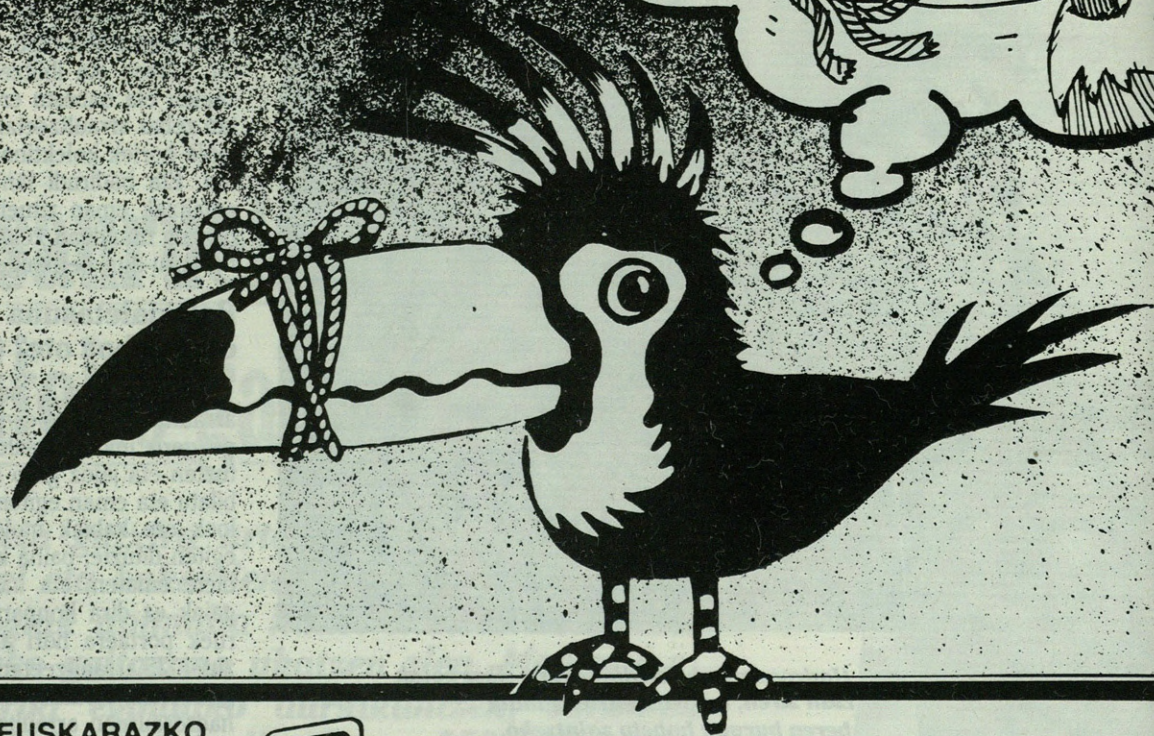
Belarjaletasuna aurrerapen ebolutiboa ote?

Hadrosauruek narrastiek baino arraultze gutxiago erruten zituzten, baina gero inkubazio-aldian babesten zituzten eta jaiotze gero kumeak elikadura bilatu eta eman egiten zieten. Krokodiloek ere kabiak moldatu eta babestu egiten dituzte, baina kumeak janaria ez diete ematen, eta haien artean elikagaiak ez dira konpartitzen. Hadrosauruek portaera hori aldatu behar izan zuten 25 arraultzeetatik 2 izaki bizidun, gutxienez, sortzeko. Aurkitu izan diren hadrosauruen arraultze-kolonietan beti badaude bi dinosauru gazte gutxienez heldu baten ondoren. Beraz, lortu bide zuten jaiotze-tasa mantentzea hadrosauru helduen populazio orokorra iraun eta zabaltzeko.

Dena den, jakabide sozial hori dinosauru espezie guztiei zabaldurik ez zegoela ematen du. Belarjaleak izan dira batez ere kabiak, zirkuluetan jarri dituztenak era honetan kumeak hobeto zaintzeko, horren beharra bait zuten espezie bezala ez desagertzeko haragijaleen aurrean. Haragijaleen espezie batzutan arraultzeak lerro luzetan erruten ziren. Formazio horiek ez bide dira egokienak gero kumeak elikatzeko asmorik baldin badago. Beraz, dinosauru bi adar haundien artean (belarjaleak eta haragijaleak) badirudi aldentze soziobiologikoa ematen ari zela argi eta garbi.

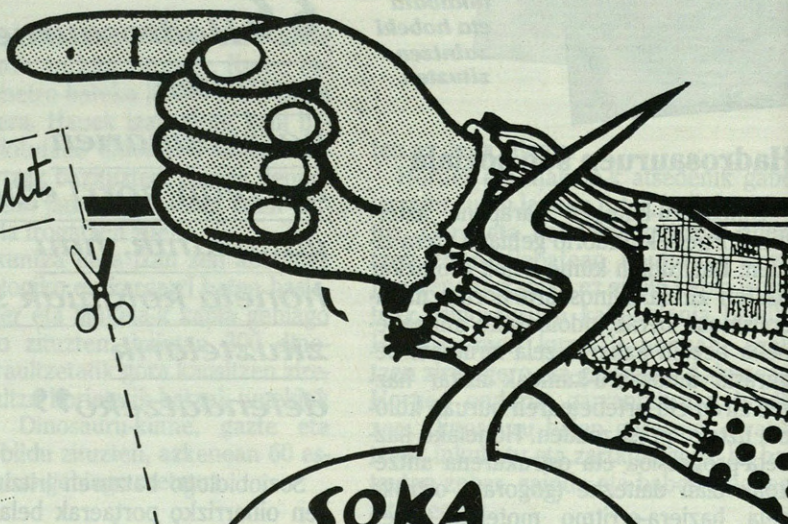
Beraz, dinosauru espezie zenbaitetan iharduera sofistigatuagoa ematen ari zela dirudi, jakabide hori, belarjaletasunarekin loturik zegoela. Seguraski iharduera horiek belarjaleen ezaugarri orokorrak ziren eta horregatik nonbait mesozoikoan zehar gainbizitzeko gaitasuna izan zuten animalia hauek, eta horregatik hain prozesu arrakastatsua eraman zuten eskala ebolutiboan.

ALFONSO MTZ. LIZARDUIKOA

OINARRIZKO EUSKARAZKO
ALDIZKARIA

aizu!

Harpidedun izan nahi dut

Izen Abizenak

Tinoa

Helbidea

Probintzia

Herna

Bankua/Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Kontu zenbakia

Izenpea (Firma)

AIZU! Astarloa kalea 2, 3er esk.
Bilbo. BIZKAIA
Telefonoa 424 14 80

**SOKA
APURTZEN
LAGUNDUKO
DIZUNA!!**

Sekula baino koloretsuago «Araba Euskaraz» Izarran

«Bateginik» kanpainako amaiera, «Herri Urrats» eta «Ibilaldia» legez, Arabako ikastolen egunak bere zortzigarren edizioan inoiz baino jende gehiago erakarri zuen pasatu den igandean Izarrara, eguraldiak borondate handiegirik erakutsi ez baldin bazuen ere. Hogeitabost mila bat lagun bildu ziren orotara, Urkabustaiz, Zigoitia, Zuia eta Kuartangoko antolatzaileek moldaturiko zirkuitoko festan.

Lurra goldatu euskara loratu le-mapean manifestaldiari ere ekin zitzaion eguerdi aldean, Banbi-Alde Zaharra ikastolaren hertsieragatik eta beste hainbat irakakuntza alo-reko eskakizunak azalduz, halaber presoen faboretako oihuak faltatu ez zirela.

M.J. Urmeneta euskaltzalea zendu Iruñean

Miguel Javier Urmene-ta euskaltzalea 88 urte zituela hil zen ekainaren 12an Iruñean. Militar izana eta bere karguari uko egin ziolarik, abokatua zen ogibidez. Euskaldun-berri nafarra, Iruñeko al-kate eta deputatu foral ohia izateaz gain, «Prin-ci-pe de Viana» aldizkaria-ren sortzailea izan zen, euskararen defentsan eta Nafarroako ikastolen so-rrrerarako ere buru eta belarri ihardunaz bere bi-zitza osoan zehar.

Iruñeko euskal kultur-gintza munduan hain ezaguna zen Urmenetak orain hilabete batzu sortu zen Euskalerria Irratia el-karteko zuzendaria zen.

IRAGARRI LIBURUAK IRITSI EZ-ETA, BIDEO-EMANALDIAK NOBEDADE NAGUSI

Jende gutxi hurbildu kausaz giro epela Euskarazko Azokan

Durangon iragan den asteburuan hiru egunez burututako III. Euskarazko Liburu eta Disko Azokak esperotakoa baino guttiago eskaini zuen, nobedadeak bezala, irakurle eta entzuleak urri samar gertatu zirela.

Durangoko Azokara seku-la baino jende guttiago azal-tzearen arrazoen artean leudeke akaso, alde batetik, Araba Euskaraz-en egunare-kin topo egin izana, eta best-alde, espetxeetara antolatu-riko martxa; horri gehitzen zaizkiola bai eta ere, azken hilabeteotan zehar asteburu-ro ospatu diren hainbat eta hainbat segidako euskal kul-tur munduko ospakizun... eta jende gazteenaren ikas-ketetako azterketa sasoi la-tza.

Baina, aitzakiak alde bate-ra lagata, ezin azpimarratze-ke utzi III. Euskarazko Libu-ru eta Disko Azoka honetan, aspaldian ez bezala, argital-

pen berrien presentzia de-xente murriztu zela, zaletue-nentzako erakargarritasuna baretuz.

Gainontzekoan, argitale-txeek ere ez zituzten iraga-rritako zenbait liburu era-kusteko inprimategietatik ekarri ahal izan. Gisa hone-tan, disko apur batzu, haur literatura eta itzulpengintza suertatu ziren protagonista nabarmenenak. Eta horien gainetik agian, azokan le-hendabiziko aldiz prestatu zen bideo emanaldien egita-rau zabala. Ohizko mahai-in-guruei dagokionez, jendeak erantzun ziela esan liteke, baina azoka girotzeko nahi-koa gertatu gabe.

Aste honetan

68-88, hogeitertetako euskal kulturgintza mahai-inguruan jorratu (46. orrialdea)

J.I. Hartsuaga, mitologiari buruz (48. orrialdea)

Txiki Idoaterekin bere poema liburuaz (50. orrialdea)

Lezoko Udal Musika Akademia (51. orrialdea)

Gipuzkoako bertsolariek kanporaketak prest (52. orrialdea)

NATXO DE FELIPE, AMATIÑO, JOKIN APALATEGI ETA
TXILLARDEGIK MAHAI-INGURUAN JORRATU ZUTEN GAIA

68-88, hogeitako euskal kulturgintzak militantziatik erakundetzerako joerari heldu

Azken hogeitako euskal kulturgintzak zein norabideri jarraitu dion eta zernolako emaitzak ekarri dituen eztabaidatu asmoz lau kultur gizon eseri ziren mahai-inguruan Durangoko Azoka profitatuz. Interesgarria bai baina, gaia hain zabala izaki, solasaldia ez zen oso txukuna gertatu.

Gerediaga elkarte, Durangoko Azokaren antolamenduen barnean hitzaldi eta mahai-inguruak apailatzeko ohiturari jarraituz, azken hogeitako euskal munduaren radiografia egiteko moduko solasaldiak prestatzen saiatu zen. Gotzon Garate mintzatu zen lehen egunean; euskararen bilakaeraz, Xabier Kintana, Xipri Alberbide, Bittor Kapanaga eta Aita Villasante bigarren; eta azkenik, orrialde hauetan daskargun gaiari buruz —1968-1988, hogeitako euskal kultur munduan—, Natxo de Felipe, Amatiño, Jokin Apalategi eta Txillardegik, Pello Zabaleta aritu zela moderatzaile legez.

Solaskideak hitzaldi aretara iristerako jende dexente bildu zen bertan igande eguerdiz, nahiz eta azokara hurbildutakoak askorik izan ez. Hasiera batetik beraz, antzematen zen mahai-inguruak aurrera egingo zuen ahala 'giroa' berotzen joanen zela apurka. Eta bai hala gertatu ere! Hizlariek ez ezik, entzuleek ere biziki hartu bait zuten parte.

Luze aritu zirelarik, pasarterik adierazgarrien laburpena besterik ezin izango dugu papereratu hemen, eztabaida tentsioak aditzera emateko leku faltan.

Zabaleta moderatzailea gaia bideratu ezinik

Aurkezpenerako Pello Zabaletak irati kazetariak hartu zuen estraineko hitza. Gaia zabala zen oso, eta moderatzaileak ez zituen mugak zehaztu nahi izan, solaskideek bere egingo zutelakoan.

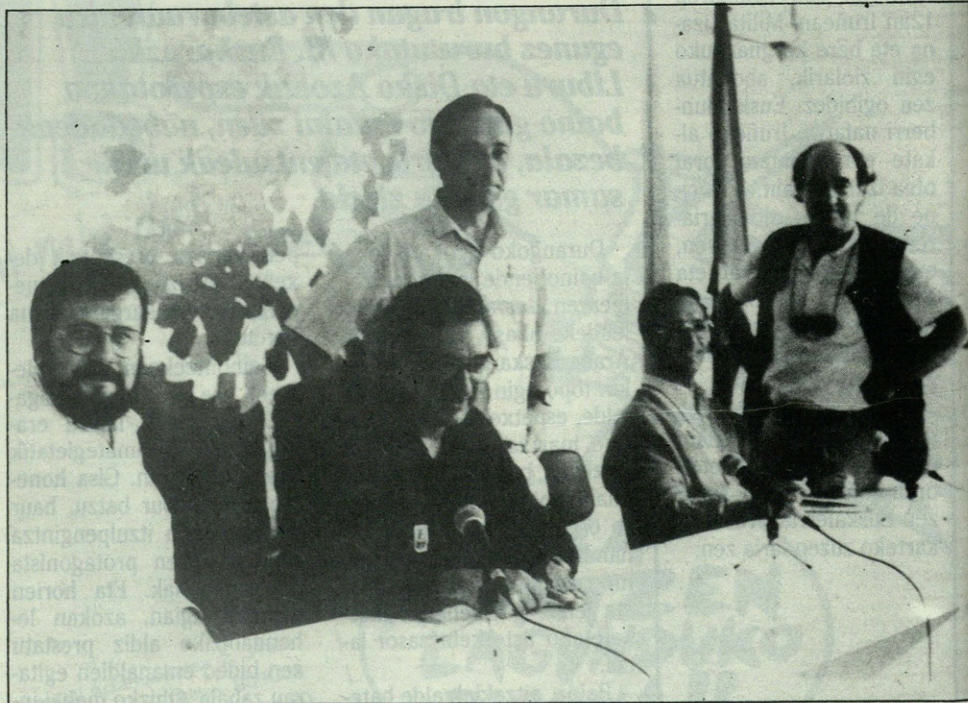
Dena den, lehen nabardura proposatzeari ez zion uko egin. «Bi aro antzeko berezi beharko genituzke. Ez dakit guztiz, baina bai nolabait: Francoren garaik eta ondorengoan. Konbentzioz hala egiten delako, alde batetik, eta bestetik, azken hogeitako euskal kultur asko aldatu

direlako Euskal Herri guztian. Eta aldaketa onek, nere eritziz, eragin handia izan du euskal bizitzan, eta hortaz bai eta kulturaren ere».

Ondoren, aipatzen hasita aitatu zituen makina bat esparru ezberdin: musika, artea, literatura, antzerkia, zinemagintza, unibertsitatea, komunikabideak..., zezenari adarretatik heltzeko edonork gonbidatuz segidan.

Militantismoa eta kontsumoa bereizi Amatiñok

Amatiño aurreratu zen —mahai-inguruan zehar berak kapitalizatuz mikrofo-

Kultur politikaz mintzatu ziren, hogeitako euskal kultur esparruetako ekarrietaz baino.

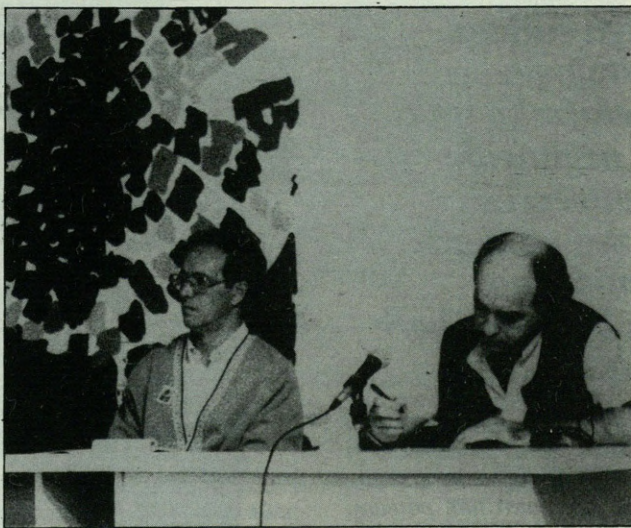
noa—: «Azken hoge urteota euskal kultura guztiarekiko jarrera lehendabiziko hamar urteetan eta ondorengotan bereiziko nuke, behar bada definizio gisa erabil daitekeena. Alegia, ez dira hoge urte bata bestearen ondoren etorri direnak; ez, lehenengo etorri ziren 68-78 bitartekoak eta gero 78-88koak. Oso inportantea da hori bereiztu beharra, 68-78 inguruan gauza asko gertatu bait ziren. Lehenengo hamar urteotako gai zehaztapena definituko genuke militantzia bolada bezala. Eta ondorengo hamar urteotako nolabait izango litzateke kontsumoa. Orohar bien artean balore jerarkia erabat aldatu da».

Euskaltzaleen jarrerak aldatu egin direla eta aldatzen ari direla azpimarratu nahi izan zuen, bizitzaren aurrean, izakeran, filosofian, politikan. «Lehen utopiak agintzen zuen, norberaren nahikundeak. Gaur egun datuek eta produkzio bideek agintzen dute». HABE eta AEKren istilua ipini zuen adibidez. «Horretan, nahi diren iharduketa politikoak egingo dira, baina azken batean irakasle guztiek beren estatusarekiko balore jerarkia egiten dute: beren egoera finkatu nahi dutela, funtzionari izan nahi dutela... Profesionaltasunaren kontzeptua hedatu da».

Goraipatu zituen halaber, azken urteotan eman diren aurrerakadak, ETB, egunkari-astekari berriak, zinema-gintzako entseguak eta literatura argitalpenen indartzea kasu.

Apalategi: erakundeek herri mugimenduak trabatzen

Orokortasunari heldu zion baita ere Jokin Apalategik, hoge urtoi buruzko balorapenak eginaz. «Duela hoge urte inguru argi eta garbi euskal kultur politika aldarrikatzen zuten proiektuak bitarra mugatzen ziren gure artean: batetik, autonomia eta elebitasuna egitarautzat zuen nazionalismoarena, eta bestetik, independentzia, sozialismoa eta lurraldetasunaren

Natxo de Felipe, Txillardegik, Pello Zabaleta, Jokin Apalategi eta Amatiño mahai-inguruko protagonistak.

batzartzea eta berreuskalduntze osoa egitarautzat zue-na».

«Azken hamar urte haue-tan lehen proiektuaren era-kundetzea da berritasun na-barmena. Bigarrenak aldiz, utopia bilakatzen jarraitzen du». Batzuk hala besteek ber-dintasun bat izana omen zu-ten erakundetzearen aurreko epean (Francoren garaikoan), zeinetan euskaldungoak he-rio bidea zeramala eta sisti-ma hark iraungo zuen arte euskal identitatea arrisku lar-rian zegoela adieraztera-koan bat zetozen.

«Nazionalismoaren era-kundetzearekin gauzatu den kultur politikak ordea, ziur-tatzen al du euskaldungoa etorkizunerako? Nik neure aldetik, nahita nahiezko bal-dintzat jotzen dut zazpi euskal herrietan lurraldetasu-nean homogeneouski erakun-

detzea. Bien bitartean, euskal kultura herio bidean aitzine-ra doala aitortuko nuke».

Baskongadetako komuni-tate autonomoan gauzatu di-ren erakunde ofizialen kultur politika salatu zuen, komuni-tate horretara mugatzen de-la, betiere areago hedatzen diren herri mugimenduak zangorabatzen entseiatuz.

Natxo de Felipe: batzu militante erakunde zale bestetzu

Natxo de Felipe musikagi-leak ere bi bolada ezberdin nabarmendu zituen hasiera batetik, «baina nik ez nituzke Amatiñok bezala bereiztuko. Nik uste lehendabiziko ha-mar urteak militantismoak izan ziren, bai; baina hurren-goetan batzurentzat militan-tismoarenak izaten jarraitzen

dute eta beste batzuentzako aldiz erakundetzearen urteak dira. Hauek erakundeetan es-perantza handia jartzen dute eta beren esfortzu guztiak al-de horretatik bideratu dituz-te». Erakundeen politikak des-ilusioak sortu dituztela aipa-tzea ez zuen ahaztu.

Txillardegik adibideak ipini

Hainbeste teorizazio egina zela-eta, Txillardegiren apor-tazioak adibideetan gauzatu ziren. Besteok azpimarratuta-ko bi boladen arteko aldera-ketak lotu nahi izan zituen.

Besteren artean, unibertsi-tateko adibidea mahaieratu nahi izan zuen. UEU frankis-mo garaian sortu zen eta on-dotik gerora UPV. Egun UPV instituzionalizatu dagoelarik —eta euskal irakaskuntzare-kiko begirunerik batere ga-be—, UEUK (urteotan iraun ondotik) gorriak eta bi pasa-tuko ditu aurtengoan finan-tziabidea ziurtatu ahal izate-ko.

«Beste bat ipiniko dut. Ira-kaskuntzaren arduraduna Jose Ramon Recalde da. Eus-kal Sozialista Batasunako teorikoa zen garai haietan. Oraindik ere gogoratzen naiz nolako atake zorrotzak egi-ten zituen euskararen kontra. Ba, tira, gizon horrek dauka mementu honetan euskal ira-kaskuntzaren kargua Komu-nitate Autonomoan, bera da euskal kulturaren, edo gu-txienez, euskal kulturaren habe nagusia den euskararen politika zuzentzen duena. Orduan, hori aurrera joatea da?, horretarako egin dugu egin dugun borroka?».

Ondorioztatu daitekeenez, euskal kulturgintzako espa-rru ezberdinen eztabaida-tzean baino euskal kultur po-litika ezberdinetaz solastatu ziren lau hizlariak, gauzak gehiago zehazteko Pello Za-baletaren ahalegin apurrak deusean geratu zirela. Hala eta guztiz ere, ez zuen lan gutti izan giroa berotu ze-nean adoreak neurri batean baretzen.

GORKA ARRESE

DOKTORADUTZA TESIAREN BI LABURPEN ARGITARATU DITU ORAINO LIBURU GISAN

Joan Inazio Hartsuaga: «Gure arbasoak gizaki askeak ziren munduaren aurrean»

Joan Inazio Hartsuaga sortzez tolosarrak euskal mitologia bere osotasunean interpretatzeko inoiz egin den lehen saioa argitaratu zuen iaz. Nahiz eta entrepresa gizona ere baden ez zen nonbait konformatzen halamoduzko marketing planetara bakarrik bere burua mugatzearekin.

Hogeitahamar urtetako gizon prestu hau, besteak beste, Pariseko Ecole des Hautes Etudes-eko ahozko kontaktuzunen mintegian sartuta ibili eta ikasketei zegokien diploma ere jaso zuen. Denetara sei urte ditu emanak etnologia eta antropologia ikasketei.

Iaz «Euskal mitologia konparatua» argitaratu zuen. Liburu honetan azaltzen dena ez da aurretik erdietsi zuen doktoradutzarako tesiaren mamiaren laburpen gisakoa baizik. Lehendik ere «Jentilen akabaera», Joxemartin Apalategik zuzendutako Antropologiaren Euskal Bilduman argitaratua zuen.

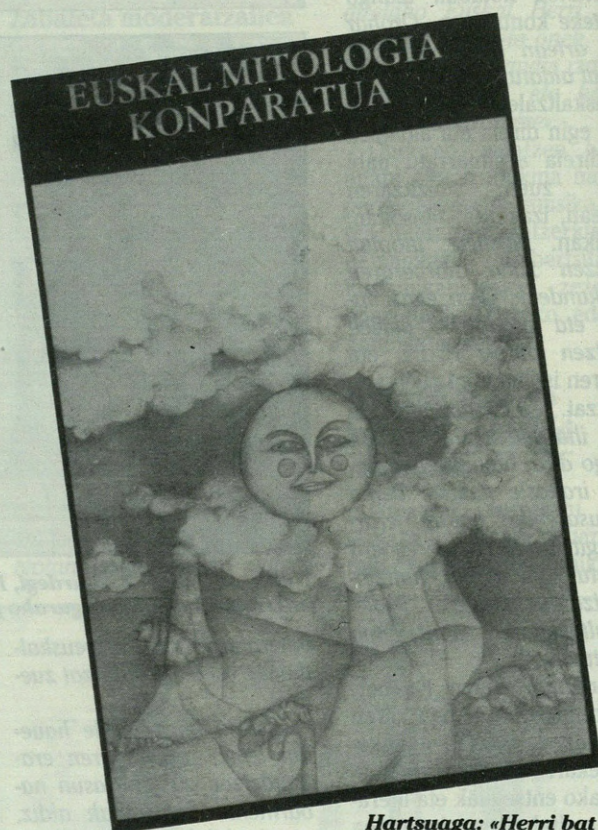
Euskal mitologia ezezagun hori

Ia anatemizatu omen zuten Hartsuaga ateratzen zituen ondorioak zirela eta. «Lan guzti hau Pariseko tribunal batetan pentsatuz eginiko lana da, nahiko kontra nuela tribunal horretako jendea, zuzendaria eta gainetika-koak. Orduan, esaldi bat jus-

tifikatu eta argumentatu egin behar nuen; idazterakoan ere, halako irudizko zentsore bat jarri nuen nire parean». Lanaren errigortasunaren mesedegarri bilakatu da hori.

Galdera piloa dugu: Zein da «Euskal mitologia konparatua»ren helburua, zertarako alderatu euskal mitologia...? Hona erantzunak: «Hor konparatzen dena ez dago zerekin konparatzerik. Maila semantikoan nahi bada bai, baina kontakizunen kasuan ez dauzkagu zerekin konparatu. Konparatzen dena mitologia horrek erakusten duen gizartea, mitologia horrek bideratzen duen ideologia, baliokak...».

Autoreak dioenez, «zerbait nabarmentzekotan, aurrena euskaldunok euskal mitologia ez dugula ezagutzen. Bigarrenik, mitologia ez dela ipuin fantastiko sorta bat. Errealitatearekin loturik dagoen zerbait baizik, indarrean dagoen bitartean. Mito bat garai bateko gertakari arrunt batekin hasi liteke. Gaur egun hori irakurtzean, oso gauza bitxiat jotzen du-

Hartsuaga: «Herri bat nolakoa den ez ezik, nolakoa izan nahi duen ere adierazi lezake mitologiak».

gu, ohitura horiek galdu direlako, beste adiera mundu batean bizi garelako, kalean eta ez baserrian... Hori estrapolatuz gaur egungo mitologiak gaurko gertakizunetaz ihardun beharko lukete».

Nork berak bere mitologia ez du mitologiatzat jotzen, gaurko gauza arruntak dira gure eta edonoren mitologia. «Beraz, mitologia errealitate horretatik deskonektatzen denean errealitatea aldatu delako, orduantxe geratzen da zintzilik».

«Ideologia hutsa da mitologia»

«Euskal mitologian, esate baterako ipuin asko daude: jentilak, lamiak... eta euskal-dunarekiko harremanak. Horiek, ipuin fantastikoetatik urruti, egunoroko gauza askoren soporte ideologikoa ziren. Auzolana adibidez, auzo harremanak mitotan azaltzen dira, eta jentilak eredu emaileak dira. Edozein zibilizazioetan, gizonen gainetik dauden izakiak eredu emai-

leak dira beti. Zer jokabide diren ereduemaile gizarte bantentzat, haiek izango dira gizaki mitologiko hauen jokabideak».

Jainkoak edota direnak direlakoak, unibertaski, beti izan ohi dira gizakiak baino indartsuagoak. Naturaren fenomenotatik datozelako edo. «Gainera gizakiak jainko bat sortzen badu bere buruaren gainetik jarriko du, bere arabera, baina bere

bili duen metodologia, «Niretzako metodologia sinplea da, sinplea gure historian zehar dauden eraginei begiraturik. Moduena alde batera utzita, Euskal Herriak izan dituen eragin guzti-guztiak azkeneko 5.000 urteotan indoeuroparrak izan dira, denak ere ideologikoki nahiko koherenteak izan dira». Beren alderako, jakina.

Herri bat nolakoak den ez ezik, nolakoak izan nahi duen

lurra besterik ez dago, ortzia ere badago baina tarte bat besterik ez da, ortzian ez da inor bizi, eta ortziaren gainetik ez dago zerurik». Kontakizunez tartekaturik doa bion elkar hizketaldia.

Gizaki askea munduaren aurrean

Bestalde, euskaldunek, indoeuroparrak ez bezala, eguraldiaren agerkari horien

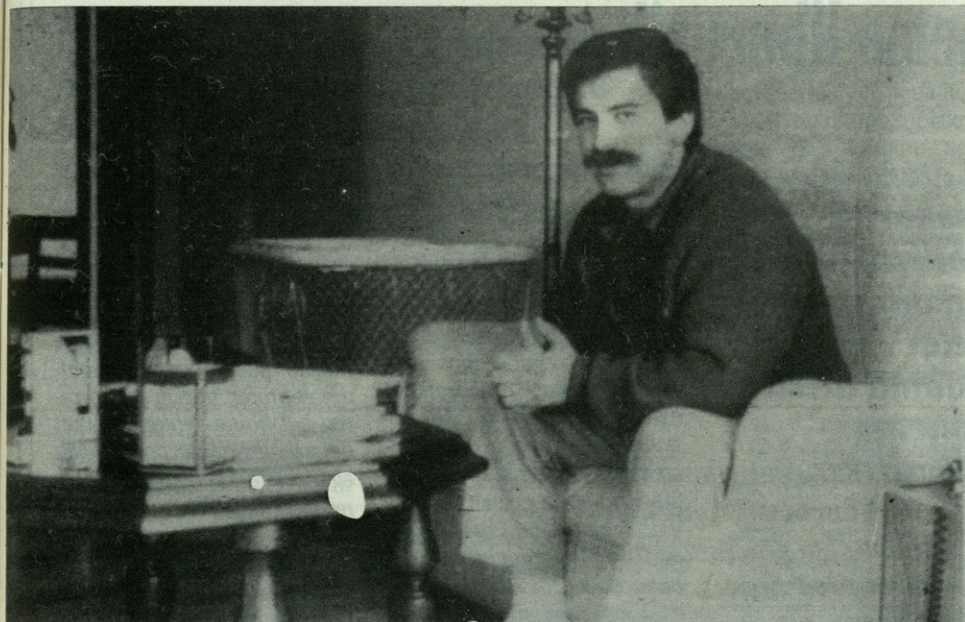
zaren bitartez gorde diren erritoetan bilatu behar dugula gure paganotasuna. Errito paganook bereganatu ditu erromako elizak. Eliza katolikoa erlijio ofiziala bihurtzen den momentutik, goitik behera indoeuropar eskemaz kutsatzen da. Hots, ajola duena da menderakuntza hori zabaltzea da, koherentzia galtzea da gutxienezkoa. Ikusten hasiz gero zer nolako ohitura erlijiosoak izan diren orain dela ehun urte arte herri honetan, piska bat axala kendu eta kristautasunik ez dago batere. Hor dago euskal paganotasuna. Elizak itxura bat ematen dio horri». Itxurona edota xaborra kendu eta, harria, izakera paganoa ateratzen da.

Galderen aurretik erantzunak

Euskaldun zahararren irudirapen kosmologikoak dihardugu. «Ez da ez aberats ez pobrea. Kosmoikuskera aberatsa ala pobrea izatea herri bakoitzaren esku dago. Gizarte konplexuak mitologia konplexua eskatzen du. Euskal gizarte ximpleak behar duena baino gehiago ez du izango. Indoeuroparrak beren mitologietan aurrenik direnak eta ez direnak irudikatzen dituzte, oso dotore, hura eredu bezala jarri eta jainko horien arabera jokatzeko dute, haien atzetik muturrak hausten. Euskaldunak duen bezalako mundua irudiratzen du. Beste ximpletasun bat. Ez daki zenbaterainokoa den mundua, handizat jotzen du, bere kosmosa auzoa duenez eta auzo horretan kosmosaren elementu guztiak sartu dituenenez, ez dauka mundua zenbaterainokoa den jakin beharrik lasai egoteko».

Mitologia zer da azken batean?: bat lasai bizitzeko tresna. Definizioz Joan Inaziok dioenez, galderarik sor ez dadin aurretik ematen den erantzuna. Betiko kezka eternoak sor ez daitezen aurretik testu inguru bat ematen du mitologiak.

JON ARANO

Ikerlari hau ez da disezio saltsen zale. A itik, proiektzio erabat praktikoa ikusten ditu azterketa hauetan.

igoala egiteko ez luke sortuko, beharrik ez legokeelako. Diferentzia non dagoen? Indar handi hori nola eta zertarako erabiltzen den; indoeuropar jainkoak indarra alferkerian bizi, gizonak hankapetu, sakrifizioak egin arazi, eta haien bizkarretik bizitzeko erabiltzen dute. Jentilak ere indartsuagoak dira baina indar hori elizak egiteko eta lanerako erabiltzen dute. Hortxe diferentzia. Hauek mitoetatik datoz eta segituan ematen dute ideologia bat. Ideologi erabat kontrajarririk».

Erasoak eta tentsioak

Joan Inazioren helburua ez da izan beste inorekiko bateratasunik argitan ipintzea, baizik eta mitologia ideologia den heinean euskaltasunaren espezifikotasuna zehatz mehatz marrazten saiatzea. Interpretapen honetarako era-

ere adierazi lezake mitologia batek. «Hartzen dira hurrengo kontzeptuak: Euskal Herria, euskaltasuna, euskaldunon espezifikotasuna momentu hauetan... Ez dago elementu nahasketarik, bi besterik ez daude: bat nahiko ezaguna da, indoeuropar eraginena. Saia gaitzen beraz, bestea ateratzen. Nik bien arteko kontraesanak bilatu ditut. Beste lan bat izan zitekeen bien azpitik dauden elementu unibertsalak azpimarratzea, bietan amankomunak direnak pasaeran komentatu ditut. Kontraesan ugari, egia esan». Hala, euskal gizaki eta bere irudimeneko izakiak ia lagun urkoak dira. Gure arbasoen irudimenean mundu bat bakarra dago. Indoeuroparran irudirapen kosmologikoan, lurra, ortzia eta zerua daude, bata bestearen gainean. Aintzina euskal munduan berriz,

atzetik, ez dute jainkorik ikusi. Zentzu horretan jainkorik gabeko mundua izan da euskaldunena.

«Alde horretatik oso atsegina da gure belarrirako: euskaldunak naturaren fenomenoen atzetik jainkorik ikusi ez duenez, ez du inongo asmorik somatu. Naturan gertatzen dena aleatorioa da euskaldun zahararentzat, beraz munduaren aurrean euskalduna gizaki librea da, natura bere kontrolpean dago. Indoeuroparrak ez bezala, euskaldunak behintzat posibilitate filosofiko hori badu». Hori da jatorrizko libertatea, munduan libre jaio-tzea.

Euskal paganotasunaren auzi horretan, berriz, askotan gertatzen da euskal paganotasuna zertan datzan ez ezagutzeagatik, gauza fantastikoen bila hasten garela. Eta ez dago. Nik uste dut eli-

PAMIELAKO IDAZLE BERRIENTZAKO SAILEAN ARGITARATU DA

Txiki Idoate: «Ez da aise aurkitzen hau bezalako poema libururik»

Garai batean noiznahi ateratzen zen poema libururik euskaraz. Gauzak oso bestela dabilta gaur. Txiki Idoatek aspaldian dihardu poemak idazten, Pamiela argitaletxean lehen bilduma atera berri duela udaberri honetan: «Arantzak elorritik begiratzén dizu».

Idoateren poemak ez dugu uste kalitate eta teknika aldetik oso onak direnik, baina badute berezitasun garrantzizko bat: erraz irakurtzen dira asko eta asko, eta gainera oso atseginak gertatzen dira batzu. Eguneroko gertakizunekin betetzen ditu poesiak: postaria esku hutsik etorria edo non edo han ikusitako neska harturik atxakia, poema heldu da berehala, izan ere idazle oparoa bait dugu Idoate: «Nik bertsobaitetz, asko, poema asko neuzkan idatzita, eta 'Korrok'etik eta ezagutzen nindutenez, esan zidaten aukera bat egin eta zerbait eramateko. Horrela lantxo murrizta prestatu nuen, eta kontent nengoen horrekin».

Argitaletzekoi gustatu eta plazaratzea erabaki zuten osagarri irudi batzuk tartekatuturik. Berak ez zuen inondik inora espero ezer argitaratzetik, gehienez Korrok-era zeramatzan poemak, baina besterik gabe; harrituta geratu zen eskaintzarekin.

Prozesua kontradizioan oinarriturik

Gaien aldetik egunerokotasuna genuke bat —berak egunerokokeria deritzana—, bai eta tristezia ere, erlatibitatea uneoro azaltzen bait da liburuan barna, bakardadea eta maitasuna.

Ajenda gisako zerbait dira poemak idazle sentitzen ez den Txiki Idoaterentzat

Dena den, faktore guzti hauek kontradiziopean airtzen dizkigu idazleak; horretxetan dago liburuaren gako Idoateren ustez. «Lehendabiziko poema bakardadea Jainko gisan tratatzen dut,

baina azken poemetan kexu naiz nire pisuaren gainean beste norbait badelako, eta nirean inor geratzen ez delako. Kontradizioaren alegoria da. Hor bada prozesu bat, hasi bakardadea maitatzen eta gero egunerokokerian pentsatzen hasi, neskaren bat uztean, lagun bat hil, eta bukatu bakardadea gorrotatzén». Ez du beregan gertatutako prozesua errealtzat ikusten, «baina jende askori gertatzen zaio silogismo hori, bakardadea maitatu, horrela ezin maitatu beraz, eta azkenik bakardadea gorrotatu».

Ez du Idoatek bere burua idazletzat jotzen, ausarki idazten badu ere. Beretzat ere idazten du, poemak bere biziaren agenda dira, lasaitzeko erabiltzeko ere erabiltzen

bat da, poesiak idazten dituen pertsona interesantetzat ikusten duen prekonzeptu orotik kanpo.

Ez dira ohizko poemak

Pentsatzen du ez duela ohizko poesia idazten: «baldin eta nirea poesia bada, zeren bat baino gehiagorentzat beharbada ez da poesia. Nik egiten ditudan bezalako poemak ez ditut aurkitu, ez itxuraz ez eta gai aldetik ere. Bero, gai aldetik beharbada zertxobiat Sarriionandiak. Eraketa aldetik ere uste dut ez direla oso ohizkoak». Ez du esannahi gauza berri bat eskaintzen duenik: «badakit nire mugak non dauden», baina pentsatzen du horrelako liburuxka bat aurkitzea zail izanen dela eraketari dago-kionez edo amorrua adierazteko moldea dela-eta. «Luis Mari Mujikak ez die poesia eritziko, baina Luis Mari poeta da, edo Atxaga eta Sarriionandia. Baina beste mundu bat da hori. Ni ez naiz idazle, nik poemak egiten ditut, baina ez naiz poeta bat».

Poemen forma eta itxura lantzen saiatzen den Idoatek ez du denbora batez deus gehiago publikatzeko asmorik. «Gauza on bat egiteko denbora luzea beharko dut. Publikatzekotan nik nahi dudana eta nik nahi dudan moduan, eta badakit hori euskaraz oso zail dela, baina ez zait inporta. Idazten dut ia egunero, denbora baldin badut».

INAKI CAMINO

AKADEMIAKO ZUZENDARIA DEN XANTI ESPINAREKIN SOLASEAN

Lezoko Udal Musika Akademia pedagogian bide berriak urratuz

Lezon bada, beste hainbat lekutan bezala, Musika Akademia gazte bat, oraindik bi urte bete ez dituen. Hala ere, emaitza oparoak eskaintzeko eta bertan egiten den lanaren seriotasuna frogatzeko, kurtso amaierarako antolatu dituzten zazpi kontzertuak lekuko.

Musika Lezon zein egoeratan aurkitzen zen aztertu asmoz, orain hiru bat urte ikerketatxo bat egin zuten, zera ondorioztatu zela: herriko jendeak zituen beharrei herriak berak eman behar ziela erantzuna. Honela akademia ez-ofizial eta errekonozitua sortzeko ideia otu zitzaion. Guzti hori aztertzeko eta Akademiaren nondik norakoak mintzatzeko bertako irakasle eta zuzendari den Xanti Espina lezotar gaztea- rekin izan gara.

A.— Zein da Akademiaren gaurko egoera?

X.E.— Ikasle kopurua azpimarratu nahiko nuke. Amaitzeaz dagoen ikasturte honetan 340 matrikula izan ditugu 215 haurren artean banatuak. Bost mila biztanle dituen herri batentzat zerbait bada. Egoitzari dagokionez, nahiz eta Akademian lantzen diren gai guztiak edizio batetan zentralizatzea komeni den, ez dugu oraindik lortu.

A.— Zein dira ikas daitezkeen gaiak.

X.E.— Bibolina, biola, klarineta, oboea, saxofoia, pianoa, akordeoia, txistua, flauta, tronpetea, perkusioa eta solfeoa, noski. Aurrerago ball eta alboka, dultzaina eta gehiago satu nahi genituzke,

oraingoz asmo besterik ez badira ere.

A.— Garestiak dira ordea instrumentuok...

X.E.— Beno, Akademiak baditu bere instrumentuak, eta ikasle bakoitzak, hauetaz

Haur bakoitzak instrumentuen aukera egin aurretik kontzertu pedagogikoak atontzen ditugu, nolakoak diren eta... ezagutu dezaten. Bestalde, musika egitea, gozatzeko, ondo pasatzeko modu bat dela pentsatzen dugunez, beste ebaluaketa sistema baten inguruan gabiltza. Eta guk proposatzen dugun sistema alternatibo hau nahiko eragingarria da ikasleentzat.

A.— Zertan datza, bada?

X.E.— Guztiok nozitu ditugun azterketa beldurgarri horiek desagertze bidean jarri ditugu. Gure asmoa zera da, hiruhilabetero, ikasle guztiek

Ekainaren 19tik 27ra bitartean hainbat kontzerturen emanaldiak Lezon.

baliatuz, egunero gutxienez ordu erdiz ikasten ari den instrumentua jotzeko aukera badu. Askotan bi edo hiru elkartzen dira eta elkarren arteko oso harreman estua sortzen da. Pedagogikoa iruditzen zait hori, ez da ez denbora galtzea, ezta gutxiago ere.

parte hartzen dutelarik, jendaurreko kontzertuak antolatzeko.

Ebaluaketa sistema bat dela ez dago dudarik. Azken finean ikasleak erakutsi egin beharko du dakiena. Baina musika, hizkuntza bezala, komunikatzeko bide bat da, eta azterketa tradizionalen be-

tetzen ez den xede hau kontzertu batean lortzen dela uste dut.

A.— Horrela gainditzen dira kurtsoak.

X.E.— Kontzertua eman ondoren, hurrengo klasean, ikasleak eta irakasleak bezperan egindakoa aztertuko dute. Gainera kontua ez da kurtsoa pasatzea.

Programa ofiziala baztertzeko ez bada ere, beste alternatiba bat eskaini nahi diogu ikasleari, instrumentuarekiko harremana, lilura, jolasa landuz alde batetik, baina oinarritzko teknikaren garrantzia ahaztu gabe. Teknika beste bide batetik lor daitekeela pentsatzen dugu.

Estate baterako, ikasle batzuk programa ofizialari jarraitzen diote ehunetik 80an eta beste %20a jazz edo beste musika ariketa eta obrekin osatzen dute. Beste batzuk alderantziz. Hau da, irakasleak ikaslearen beharrik ikusirik programa osatzea proposatzen dugu.

A.— Eta solfeoa?

X.E.— Hasierako graduatuetan, haurrak oraindik instrumentu bat lantzeko aukerarik ez duten bi graduatuetan, korua da gure alternatiba. Beraz, hasierako zikloan nahi eta nahiezkoa da koruan parte hartzea. Hemen ere elkarren arteko erlazioa sendotzen hastea lortu nahi dugu. Musika ez da bakarrik egiten den zerbait. Eta honela moldatu dira egun «Txinparta-Txiki» eta «Txinparta» bi koru gazteak.

Gurasoak jabetu dira gaur egun musikak duen garrantziaz, gurasoak inplikatu nahirik hitzaldi pedagogikoak ere apailatzen dituztela. Udaletxeak ere buru-belarri murgilduta dabil herriari zerbitzu hau ahalik eta hobekien eskaintzeko helburuz. Finean, guztiok inplikaturik gaude nolobait zeregin honetan.

PERU UNTZUETA

GIPUZKOAKO BERTSOLARIEN KANPORAKETETARAKO DEIALDIA ZABALDU DA, NEGUAN BURUTU ASMOZ

Datorren urteko Bertsolari Txapelketa Nagusirako gipuzkoarrei zortzi bertsolari hautatzea falta zaie

Euskal Herriko Bertsolari Txapelketa Nagusia 1989.eko udazkenean atonduko denez, bertan parte hartu ahal izan nahiko luketen bertsolariek beren herrialdetako txapelketa edo kanporaketatik eskuratuko dute txartela. Gipuzkoatik arituko diren 22etarik honez gero 14 klasifikaturik daude.

Orotara, hemezortzi urte-tik gorako 40 bertsolari izango dira datorren urteko udazkenean Euskal Herriko Txapelketa Nagusian ihardungo dutenak, azken-laurden, final-erdi eta finaleko hiru faseetan barrena. Azken-laurdenetan 32 arituko dira, horietarik 22 herrialdeetan aukeraturikoak izaki. Final-erdietara 16 pasatuko dira, azken Txapelketan finale-

ra iritsi zirenak barne, txapel-duna eta ordea salbu. Eta finala, ohi bezala, 8ekin (klasifikaturiko sei eta Sebastian Lizaso eta Jon Lopategi).

Berrogei horietarik, 11 Araba-Bizkaiatik joango dira —4 klasifikaturik daudela eta 7 hautatzeko—, 7 Nafarroa-lfarraldetik eta 22 Gipuzkoatik —dagoeneko 14 klasifikaturik, eta 8 aukeratzeko oraindik—.

Hogeitabi gipuzkoar ordezkarietarik hamalau klasifikaturik daude dagoeneko.

Gipuzkoan, txapelketarik ezean, kanporaketa

Azken Txapelketa Nagusian azken-laurdenetara eta final-erdietara heldu zirenak automatikoki klasifikaturik daude 1989ko udazkenerako. «Jadanik hamalau bertsolari gipuzkoarrek zuzenean parte hartzeko aukera dutela, arriskutsua gerta liteke txapelketa baten ondorioz horietatik zenbait kanpoan geratzeko», adierazi dute Euskal Herriko Bertsolarien Elkarte-ko ordezkariak. «Horregatik, txapelketa baino, kanporaketa apailatzea erabaki genuen pasatu den otsailan, gisa honetan aukeratzeko direla falta diren zortziak. Honek gainera gazteen txapelketetan aritu direnei ez die kenduko bertsolari helduekin tartekatze-ko paradarik, eta plazetan gutxi agertzen direnei ere beren ahalmena erakusteko posibilitadea eskeiniko die».

Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Jon Sarasua, Anjel Peñañarikano, Iñaki Murua, Xabier Euskitze, Mikel Mendizabal, Imanol Lazkano, J. Luis Gorrotxategi, Millan Telleria, Lusi Otamendi, Anjel Larrañaga, Juan Mari Narbaiza eta Jexus Iribar Olalde dira aipatu hamalauko talde hori osatzen dutenak.

Ekainaren 30rako izen emateak

Gipuzkoako kanporaketak azaroaren 5etik abenduaren 18ra bitartean burutuko

dira herri ezberdinetan zehar. «Zortzi bertsolariz osatutako taldeak moldatuko dira, eguerdi eta gaueko bi saiotan erabakitzeo nor egiten aurrera. Gaijartzaileak hainbat plazatan horretan aritzen direnetatik sei hautatuko ditugu, berberak izaki saio guztietarako».

Saiotan parte hartu ahal izateko izen emate epea ekainaren 10ean zabaldu zen eta «hilabetearen azkenean joko da itxiztat, betiere hemezortzi urte beteak dituen Gipuzkoan jaio edo bizi den edonorentzat. Euskal Herriko Bertsolarien Elkarteak Donostia-ko Antiguu auzoko egoitzan gauzatu liteke, 21.77.98 telefono zenbakira deituz gero ere bidea erraztuz».

Hemendik aurrera, izen emateen arauera osatzen den bertsolari kopuruarekin batera, kanporaketak zein herrietan ospatuko diren erabakitzea besterik ez da faltako. «Elkarteak hainbat udali eskeiniko dio antolaketa proposamena, eta horien erantzunaren arauera eman-gotitu eza gutzera ahalik eta eperik laburrenean, egitegi zehaztua barne».

DAVID ZUAZALDE

Paperetan idatziak

EUSKAL ROCK MUSIKA («Kolpez Kolpe» diskoaz)

nolabaiteko aldaketa egongo da, jarraitzaileak ditugu eta horiek oso fidelak dira, baina euskaraz abesten bukatuko genuela esan eta azkenean lortu dugu, ez da erraza izan, hor egon gara sartuta barnetegietan, kontzientzia handia hartu dugu euskararekiko. Oso positiboa

izango da, euskaraz ez dakien edo euskara ikasten ari den jende asko dago eta seguru ondo hartuko dutela gure erabakia.

Kortatu taldea, («Hemen», 88-VI-10).

IRRATIGINTZA IPARRALDEAN

Iparraldeko euskarazko irrati bizi eta berritu bat lantu behar dugu. Hortarako tresneria berritu behar dugu, eta moldakuntzak langileari pagatu. Gure entzulegoa zabaldu behar dugu, euskara ere zabal dadien eta sar Euskal Herriko zoko moko guztietan... Hortarako errepikagailu berriak eman behar ditugu, Bereziki Lohitzune/Hendaia eta Sara/Azkaine alde horitako.

Gure Irratia, («Ekaitza», 88-VI-9).

MUSIKA SORKUNTZA

Gure ingurune hurbilean konposaketa lanean diharduen sortzaile talde oparoak ez du batere oihartzunik gizartean. Badakigu, ezbaierik gabe, arazoa zertan datzan: entzulegoak musika berriarekin topo egitean aurkitzen duen zailtasunean, hain zuzen, hemen eta estatuko gainontzeko lurraldeetan. Baina aitortu beharra dago, atzeraturik gabiltzala, adibidez, Katalunyan sorkuntza musikak lortu duen zabalkundearekin gonbaratuz.

Patxi J. Larrañaga, («Eguna», 88-VI-9).

EUSKAL EGUNKARIA

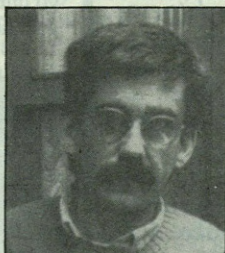
(Amatiñoren) artikulua honek eritzi hutsa irudi ahal du, baina beste esperientzia batzu ezagututa, Eusko Jaurlaritzaren barruan halako eritziren bat bueltaka dabilela esango genuke. (...) Artikulu horretan euskal egunkari instituzionalaren aldeko apostua egiten da, eta hortxe dago gakoa: egokia al da Euskal Herrian gaur egun euskal egunkaria instituzionala izatea? Zergatik orain bide hau eta lehenago «Hemen» eta «Eguna» aldizkarien bidea? Galdera asko dago erantzuteko.

J. Beranta, («Aizu!», Ekaineko alea).

ITZULPENGINTZA ETA SORKUNTZA

Itzultzaile-gisa egiten dut lan. Nahi, nahi, sortzaile izan nahi nuke, baina sortzaile izateko, oso pertsona langilea izan behar duzu, eta ni nahiko alferria naiz. (...) Sormenak lan eta disziplina handia eskatzen du. Nik ezagutzen dudana literato on bakarrak guztiz disziplinatua dira. Horrexegatik, literato onek askoz paper gehiago botatzen dute zakarrontzira publikatu baino. Eta, aldiz, zakarrontzian egon beharko luketeen paper asko argitaratuak daude.

Ramon Etchezarreta, («Habe», Martxoko? alea).

Karmelo Landak puntua jarrita

Paulo Iztuetari

— Nikolas Ormaetxearen jaiotza-
ren mendeurrena dela-eta, bere bizi-
tza eta obra aztertzen ari zara. Zein
uste duzu dela ahaztutzat daukagun
Orixeren ekaririk nabarmenena
gaur egunerako?

O RIXE baztertu bat izan da, marginatu bat da maila guztietan. Bai intelektualean, bai erlijiosoan, baita ere, esan dezagun, literarioan, euskarari buruzkoan, nire ustez, bere belaunaldiko gizonek handiena izanik, dudarik gabe. Nik proposatuko nukeena da, Euskal Herriak nolabait barkazioa eska dezan, onartu beharreko gizona bait da.

Gaur egun zer ekarpen duen gizon honek etorkizunerako? Gehienbat esango nuke, nahiz eta bere emaitzak mota askotarikoak izan —eman dezagun maila zientifikoan, gramatikalean, linguistikoan, filosofikoan, teologikoan, mistikoan eta abar—, gizon intelektual bezala, saiolaria eta ikertzaile bezala, oraindik ere markagarriagoa dena bere euskararen erabilera dela: euskararen aldetik eskaintzen dizkigun hainbeste eta hainbeste baliabide. Pantaila ireki izugarri aberatsa euskararen aldetik Orixek eskaintzen duena, eta hain zuzen ere gaurko egunean jende guztiak, behin eta berriz, askotan irakurri beharko lukeen gizona.

Zentzu honetan penagarriena izan zait, bereziki gaurko belaunaldiak, 25-30 urtetik beherakoak, ahazturik edukitzea Orixek, agian bere liburuak ez direlako interesgarriak, ez direlako egunerokoak, gai erlijio eta mistikoak ez direlako interesik merezi.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Bilintx» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Perla», Steinbeck / Ruper Ordorika. Elkar.
- 2.— «Arantzak elorritik begiratzen ditu», Txiki Idoate. Pamiela.
- 3.— «Baltikoko ipuinak», J.M. Zabaleta. Erein.
- 4.— «Mendekuak», Koldo Izagirre. Susa.
- 5.— «Literatur Gazeta». Baroja.

Orotarikoak:

- 1.— «Bezperan entregatu nituenak», Pako Aristi. Elkar.
- 2.— «Erderakadak», Gotzon Garate. Gero.
- 3.— «Eskola-porrota». Jakin 46. zenbakia.
- 4.— Irudizko literatura (komikiak). Antxeta.
- 5.— «Susa / Antzerkia». Susa aldizkaria, 22. zenbakia.

Hervé Télémaque pintorea, Haitiko naif-a

Puerto Principen sortu zen Hervé Télémaque 1937. urtean. Haitiko naif pintura moeta munduan ezaguna bilakatu baino zortzi urte lehenago. New York-en ikasi zuen 20 urterekin eta Parisen ari da bere obra erakusten egunotan.

27 urte zituelarik ezagutu zuen Paris Hervé Télémaque-k. Ordurako ongi ezaguna zen hiri horretan Haitiko naif pintura moeta. Ez zuen alferrik Andre Breton-ek 1945. urtean 'deskubritu'.

Parisen egondako garaian, 1973. urtean Haiti-ra bueltatuko bait da laburki bada ere, surrealismoaren eta figurazio narratiboaren eragina jasoko du Caribeko pintoreak.

tu zuten Hector Hippolite-ren moduko *personalitate mordo*.

Batek baino gehiagok galdetu du ea zergatik Haitin eman den fenomeno hau eta Antilletako beste irlatan ez den horrelakorik. «Itxuraz pinturarekin esanatu da haitiarren sormena, baina fenomeno zaharra dugu hau musikan, arkitekturan... Haitiarren orijinaltasunaz hitzegin beharko genuke. Karibeko irlarik zaharrena gara, eta hein berean errauts irla bat. Historia handia dugu eta ez zaigu arrastorik geratzen. Haitiko pintura hutsune hori betetzeko modu bat da. Hutsune soziala, etorkizun hutsala, itxaropen hutsunea. Hain da gogorra bizia ezen pintura honek behar bat betetzen duela».

Diktadurarekin aurrera

Aipa daitekeen beste ezaugarrietako bat zera da, Haitiko pintura naif hau primeran moldatu da Duvalier-en diktadurarekin. Esan daiteke edonork daukala kuadro bat bere etxean. «Burgesia berri honek bere buruari buruzko irudi nahiko atsegina aurkitu du kuadro hauetan. Atzerrian apreziatua den irudia».

Halaz eta guztiz ere heriotzeko bidean sarturik dago Haitiko naif pintura Hervé Télémaque-ren ustetan. «Diruak eta arrakasta errazak hil egin dute erabat sormena. Ez ahaztu artista komertzialak direla gehienak. Naif izena daramate, baina teorikoki naif batek ez du pintatzen saltzeko, atseginerako baizik».

Ez du orde horregatik pintore hauen balioa erabat amiltzen. «Doai kolektibo bat dago pinturarako. Oso azkar ikasten dute. Trebeak dira. Ofizioz aldatzen dute eta pintatzen hasten dira sos batzuk gehiago aterako dituztelako».

J.M. HERITZ

Zipriztinak

Txinako kultur ondarea subastatzen ari

Ez dakigu Mao-k zer pentsatuko lukeen buzia altxako balu eta mendebaleko 260 millonario ikusiko balitu Harresi Handian Txinako kultur ondarea subastan. erosi nahian. Operazioak «Marco Polo-ren buela» izena eraman du eta 500.000 dolarerata ateratzen nahiz eta doblea espero. Diruarekin zer egingo duten... auskalo!

Zinemaren artxibategiek 50 urte bete Orsay-n

Orsay-ko Jauregia (Parisen) ireki berria Zinema Artxibategien Nazioarteko Federakuntzaren omenezko erakusketa. Bertan kartel erakusketa, tresneria zaharra... eta batez ere zinema mutuari buruzko erakusketa izango dira ikusgarrienak. Hauen artean zine mutuarien sortzaileetarikoa izan zen Nell Shipman-ek idatzitako, ekoiztu eta interpretatutako lau film pasako dira. Erakusketa honen zuzendari Anna Lena Wibom suizarra jarri dute.

Pat Mac Donald eta Barbara K. EEBBetako tekno-folk-a

Adi izen pare honekin. Ezezagunak izan arren oraindik Europan emango dute zer esana seguruenik. Bi disko ateratu dituzte oraingoz, *Greetings from 1986*. urtean eta *Eden Alley* 1988.ean. Kitarra akustikoko batekin aski du askotan boz pare honek. Armonikaren bat, kitarra soinu ondulatu batzuk eta rap toke batzuk ere nabarmen daitezke beren plastikoetan.

«Kitchen Toto», Afrika keniarra film batetan

Harry Hook, zuzendari amerikar ezezagun bat dugu «Kitchen Toto» filma egin duena. Bere lehen film honetan Kenyako dekolonizazio garaia kontatzen digu, haur zurien jokoak eta amaiera odoltsuak nahasturik. 50. urtetako Kenyan, britainiar kolonoen apez protestante baten semea izango da protagonista. Apeza hilgo dute beltzek, emaztea bortxatu, etxea erre... guzi hori haur zuriaren begietan.

Hector Hippolite-ren «Loa-Boa».

1945. urtea bitartean ez omen zen Haitin pintura moeta honen berri handirik. Ez eta eskulturarik ere. «Afrikan ez bezala, sekula ez da izan eskultorerik Haitin. Debeakuta zeukaten eskulbuek edozein objektu egitea. Selden Rodman eta DeWitt Peters izan ziren 1943. urtean haitiarren sormena probokatu zutenak. Irakasle hauek aurki-

Leganesko bizitza

«American way of life»

Ez dakit irakurleak go-goan izango duen «Mode» izena zuen sektaren afera baina, nolabait, azken egun hauetan Madrilgo Leganesen gertatutakoarekin antza handia daukanez, horrelakorik ez ere, berriro gogora ekartzea bitxia deritzot.

«Mode» sektak, beste gauzen artean, hildakoen autopsiak eta zaborren jasoketa debekatzen zuen.

Etorkizunaren eredutzat hartu ohi den Estatu Batuetako gizarteak, higieena zela medio, guzti hori ulertzea ezinezkoa zuenez, asuntuari ohizko tratamendua eman nahi izan zion, hau da, polizia hutza.

Gauzak halaxe, eta bizilagunen salaketa eta kexuetan oinarriturik, inkixizioak legez, bertako polizia sektaren egoitzaren erasoari ekin zion.

Ondorioak guztiz amerikarrak izan ziren: sektakoen aldetik hamaika hildako eta aldameneko hogeitahamarren bat etxe erreta eta deseginak, *salatari izan ziren bizi-lagunenak hain zuzen ere.*

Poliziaren efikazia kontutan izanik, estatuko indar armatuen aldetik zauriturik egon ez zenik ez da esan beharrik ere.

Orain bai, Leganesko adibidera bueltatu... eta atera kontu!

FITO RODRIGUEZ
BORNAETXEA

EITBko zuzendariari

Zuzendari Jaun Agurgarri hori agur t'erdi,

Azpian sinatzen dugun Deba Bailerako Udal Euskaltegiako zuzendariok, adiestasun osoz zera adierazi nahi dizugu:

Geroz eta ulergaitzagoak eta jasangaitzagoak egiten zaizkigula ETB-lek bere filme gehienetan azaltzen dituen gaztelerazko azpitu-luak. Helduen euskalduntze eta alfabetatzean ari garenez, gure ikasleentzat kaltegarriak direla esan behar dizugu, zeren eta beti bait daukate erdal azpitudunetara jozteko ihesbide erraza.

Euskara larratu, mugak urratu

Maiatzaren 28 eta 29an bigarren AEKelarrea ospatu zen Bera ondoko Alkaiaga auzoan.

Aurten ere eguraldiak ez zuen deus lagundu eta erran behar da ekitaldia pixka bat itzaldua suertatu dela. Izan ere, nahiz eta toki estaliak ere prest eduki, azken ordu arte ez zuen euririk hasi eta kanpan montatu ondoren, larunbateko ekitaldia ezin izan zen tokiz aldatu.

Hala ere 2.000 lagun sartu ziren kanpan eta akelarre egitazkoan bezala jendeak agitz ongi pasa zuen, lokatz, euri, soinu, su eta abarren birtatez toki berezi batetan kokatzen zelarik.

Antolatzaileen ustetan, egiten zuen eguraldirako jende aunitz agertu zen eta azpimarratu behar da bertze aunitz izan zela Beraraino etorri ondoren herrian gelditu zena, kanpan sartu gabe.

Ekitaldia, nahiz eta ekonomikoki ez ongi atera, aberatsa izan zela erran daiteke eta lemak zioena, «Euskara

Euskaraz bizi nahi dugun hiritarrak garen neurrian, erabat gogaikarri egiten zaizkigula aitortu behar dizugu, ezin bait dugu filmerik patxadaz ikusi, gure begiak azpitudun keinukari horietara une labur batez bederen zuzendu barik.

Erdal Telebisten uholdeak —ongi etorria, bestalde— harrrapatu gaituen honetan (TVE1, TVE2, ETB2, TeleNorte, TeleNavarra, TF1, TF2, A-2, CANAL 10 eta gainontzeko telebista pribatu eta satelitedunak), uste dugu euskaldunok euskara ikaste-ko eta euskaraz bizi izateko eta entretenitzeko eskubidea badugula, horretarako propio eraiki zen Euskal Telebistaren lehen kanalaren birtatez, EITBk bat ere euskal bokazio eta betebeharrak baldin badu behintzat.

larratu, mugak urratu» gero eta sentituagoa dela, jende aunitz agertu bait zen inguruko eskualdeetatik eta batez ere Iparraldetik mezu honi harrera ona eginez.

Igandean, errate baterako, ekitaldiaren zatirik nagusiena jendearen aportazioz osaturik egon zen eta hau jendeak mezua ongi ulertu duenaren adierazgarri da.

Beraz, antolaketan ere akats batzuk egon zirela onartuz eta dirua ez zela antolatzaileen helburua ikusirik, ospakizun hau aberasga-

Guzti horregatik gure erizian inolaz ere mesedegarri ez diren azpitudun horiek kentzea eskatzen dizugu.

Besterik barik, gure eskabidea kontutan hartuko duzulakoan, agurtzen zaitugu. Bergara, 1988ko maiatzak 31ean.

N. ABASOLO,

I. AGIRREGOMEZKORTA, A. AIESTARAN, J. ARANZABAL, A. BERSALUZE, L.M. ZUMALDE, (Arrasate, Elgoibar, Aretxabaleta, Bergara, Eibar eta Oñatiko Udal Euskaltegiak zuzendariak).

ria izan zela erran behar da eta bide emanen duela urtean zehar bertze hainbat gauza antolatzeke, behin betirako, izatez eta kulturaz, mugarik gabeko Euskal Herri bat lortzeko.

Espero dugu AEKelarre honen ondoren jendea daukagun mugetaz gehiago konturatuko dela eta hemendik aintzina kontzientziatuago jokatuko dugula berauek puskatzeko eta gainditzeko.

BORTZIRIETAKO ETA MALDAERREKAKO AEK

Aspirinak ehun urte bete

Doinua: «Erreguetan»

1

Aspirinaren gainean egin
nahi nuke gaurko saioa.
Alemaniako Leverkus-en
orain ehun urte jaioa,
zuria, txiki ta borobila;
tramankulu arraioa,
ondoezari aurka egiten
benetan bitxo iaioa.

2

Hau da Lourdesko Amabirjiñan
mirarien digu tripakomina,
arintzen digu tripakomina,
lepo ta bizkarrekoa,
belaun-junturen oinazea ta
berdintsu kaskarrekoa.
Horra bitxi bat merkea eta
efekto azkarrekoa.

3

Horra farmako bikain bat gure
minak kentzen dakiena,
hainbat gazte ta hainbat zaharri
mesede egin diena.
Aspirina da minen aurkako
burrukaririk finena;
gerra bakar bat galdu izan du:
aginetako minena.

4

Produkto txiki honen gainean
hara jendeak zer dion:
aspirinari esker badugu
nahiko ditxa ta zorion.
Etsai gogorak irten zaizkio
Nolotil ta Otalidon,
baina halare aspirinaren
parekorik ez da inon.

5

Gazte jendea berez ibiltzen
da zirraren egarri ta
deskuidoren bat izan ezkero
zenbat zigor ta errita.
Antisorgailu gisara ere
hauxe inbentu polita,
ezetz hutsegin emekumeen
belaun tartean jarrita.

6

Andre gajo bat bizi omen zen
hamasei haurren esklabo.
Mediku jaunak azaldu zion:
aspirinekin, akabo.
Ta galdetzean ea noiz hartu,
aurrez edo geroago,
erantzun zion: ordez hartuta
arriskurikan ez dago.

7

Inoiz edo behin oker badabil
gizasemeen makina,
ez al zara zu bere akatsa
ondo konpontzen dakina?
Nahiz zu ez izan Rayos X-a
edo ta penizilina,
zure txikian maite zaitugu
zorionak aspirina.

ANDONI EGANA

Kontrapasa

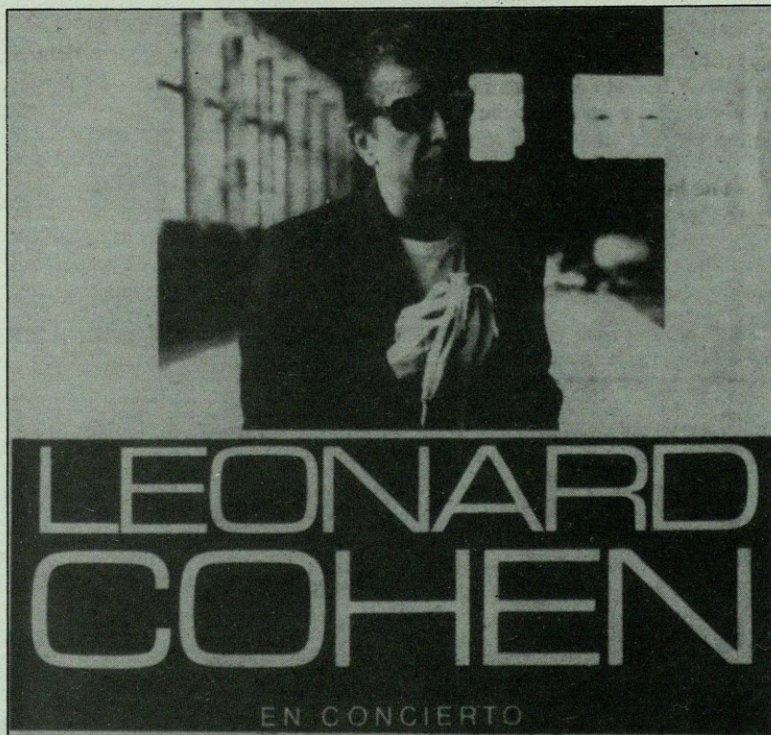
Definizioak zehaztuz joan ahala, pasa itzazu letra guztiak bakoitzari dagokion aldameneko taula-ko laukira. Taula osatu ondoren «Oh! Euzkadi» 4. alean agertu zen pasarte baten aurrean suertatuko zara.

I. Ipar Afrikako etnia.....	E 4 F 10 B 9 I 2 H 8 D 10 A 3 D 1	●
II. Jaurilaritza.....	F 7 A 6 H 1 H 11 H 3 B 4 B 6 I 10	●
III. Gizabanakoa.....	B 2 H 2 A 9 I 5 A 5 G 6 F 11 E 10	●
IV. Garaitu.....	D 2 F 4 B 10 I 7 D 6 F 8 H 10 B 3	●
V. Bizilekua.....	D 11 F 6 A 7 F 1 H 5 I 9 H 9 G 8	●
VI. Erregeren emaztea.....	A 2 E 6 H 4 G 3 I 4 A 10 D 4 B 8	●
VII. Lore ontzi.....	B 7 F 2 G 7 E 9 E 2 B 5 H 6 I 4	●
VIII. Irudi bidezko komikabidea.....	E 7 E 1 D 9 I 6 A 1 G 9 E 8 F 9 A 8	●
IX. Antzinako denbora.....	A 11 G 4 A 4 G 2 D 3 G 10 D 7 F 3 E 5	●

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A											
B	●										●
D					●			●			
E			●								●
F					●						
G	●			;	●						●
H							●				
I	●							●			●

(soluzioa 11. orrialdean)

a ze flasha!

Leonardo aspergarria.— «Kaxianoren argazkiak ikusi dizkiat paretetan». Negargarria da, osaba, zure kultur maila. Leonard Cohen duzu afitxeetako morroi hori. Platanoa janaz —ai, diboen jateko manierak!— eta bere kantuetako «I'm your man» kantako hoztasun bera betaurreko beltzen gainezka aurpegiatzen zaion mozoloa. Donostiako udalak ekarri du eta berekin korritzeko aukera polita izan dute Moustakiren samurtasun akrilikoak orgasmora eramaten dituen birgoek, Serratzaleek, 30ak beteta atzo iraultza bezala gaur sentsiblekeria light bat eskatzen dutenek eta honekin haserretuko diren pare bat adiskidek. Leonard Cohen, historiak gogoratzen duen beste Leonardo polifazetiko eta jenial baten tokaio monotono eta monotematikoa. «Monna Lisa» egin zuen hark eta honek banana jaten dizu.

MARTIN ARANA

OSASUNAREN ARDURAZ

Bihotz balbuletako protesiak

JIMENEZ Díaz Fundazio (JDF) Kirurgia Kardiobaskular Sailean operatuak izaten diren gaixoen batazbesteko egonaldia 12 bat egunekoa izan ohi da, gutxi gorabehera. Behaketa intentsiboen unitatean ebakuntza ostean ez dute egun batetik gora egiten. Estatu espainolean bihotzeko balbuletako protesiak dituztenak 29.000 inguru direla pentsa daiteke.

1971eko maiatzetik 1984ko abendura bitartean JDFko bihotz-basoetako kirurgia sailean 1.029 protesi ezarri ziren, mikro-artikoak, protesi mekanikoak gehien bat. Urte guzti horien buruan bizirik irauten dutenak 942 dira, oso portzentaia egokia beraz. Ordutik honako datuen ikasketak adierazten duenez, protesia ezarri eta 10 urtera pazienteen % 80a bizirik eta eguneroko iharduera normala burutuz zeuden. Balbula mekanikoek iraupen handia dute, pertsonaren batazbesteko bizitzarena baino handiagoa, eta beren oztoporik handiena odol-koagulazioan sortzen dituzten asaldura eta arazoak dira.

Balbula mekaniko horien alternatiba bezala balbula biologikoak ere proposatu izan dira (zenbait kasu eta egoeretan aproposak gerta daitezkeenak).

XABIER AGIRRE

JATETXE GARESTIA

Gizona jatetxez nahastu eta oso jatetxe garesti batetan sartzen da. Ederki bazkaldu ondoren kontua eskatzen du: 5.000 pezeta.

— Bost mila pezeta bazkari batengatik! Hontara ez dago eskubiderik! Dena dela, pentsatzen dut kolega bati deskonturen bat egingo diozuela!

— Zu ere zerbitzaria al zara edo?

— Ez noski! Ni lapurra naiz!

HURA APETITOA!

Ez dakit Kortezubin edo beste nonbait gertatu zen.

Sartzen da gizon lodikote lepalodi horietako bat herriko jatetxera eta kamareroak karta ematen dionean, goitik behera begiradaxo bat botatzen dio eta esaten:

— Ondo da! Gero ekariezadazu kafetxo bat.

EZAGUNA OMEN

Emakume batek beste emakume bat gelditzen du kalean:

— Barka, bainan ezagutzen al zaitut?

— Ez dut uste.

— Ba ni seguru nago zure aurpegi hori beste nonbait ikusi dudala.

— Hori bai ezin litekeela! Nik aurpegia beti leku berean eraman ohi dut.

GALTZEN JAKIN EZ

Gure herrian badago galtzen ez dakien horietako tipo xelebre bat. Duela pare bat aste apostu bat egin zuen beste lagun batekin; ea dnor lehengo iritsi Uzturre mendiko puntara. Bueltan horrela esplikatzen zuen bere hazaña:

— Gaur ere ni bigarren iritsi nauk eta Joxe azkenaurrekoa!

Batasunaren fruitua izan da Iparraldekoa

ORTZIA bezala erori zaigu deputatu hauteskunde berria. Ez ginauden gerturik eta epe motza genuen prestatzeko. Hala ere batasuna egin dute Iparraldeko hiru alderdi abertzaleek. Bozetara elgarrekin joatea erabaki dute abertzale lema bakarraren azpian.

Hiru boz-eremu edo «circumscription» ditugula, bere kandidatua izan du alderdi bakoitzak, bai eta bere ordezkoa, lagun batekin aurkeztzen bait da kandidatua. Beste urrats bat ere egin da: programa eta egitarau bakar bat azaltzea. Horren lehenbiziko puntua, departamendu-eskualde baten eskaera; hau Euskal Batasunak proposatua, naski.

Baina borroka harmatuaren ez aipatzea onartu du alderdi horrek, gerlako ekintzen aurkakoa delarik orain eta hemen. Istilu-gai latza dugu Iparraldeko abertzaleen artean auzi hori. Egia erran, hainbat erraza gertatzen da une honetan isilean uztea, borroka bera bait da isildu mementuan segurik.

Dena dela, hautsi-mautsi baten fruitu bezala sortu da hiru alderdien elkartzasuna. Kontzesioak egin behar izan ditu alderdi bakoitzak. Egoerak hortara manatzen zituen duda gabe, bai eta abertzaleen eritziz publikoak. Aberri eguneko jada, batasunera ekarri zituen eritziz horrek hautetsi abertzaleen inguruan.

HEGOALDETIK nekez uler daiteke nola elkaturik dabilzan hemen EA, Herri Batasunarekin harremanak dituen Euskal Batasuna eta gogorragoa den EMA. Baina beste mundu batean bizi gara Iparrekoak, nahiz ez garen denak iparrarrak. Orijinaltasun hori ezagutu behar zaigu Hegoaldetik. Eta gehiago ere: puntu horretan zergatik ez gure etsenplua segi elkartzasunaren bidea hartuz?

Batzuk erranen dute sozial-demokraziarena dela Iparraldeko hiru alderdiek hartu duten bidea. Horrek ez du zentzurik, ezen gizartea normalizatu eta kudeatu nahi duen indar baten helburua da sozial-demokrazia. Ez gaude horretan Iparraldekoak. Ez dugu mementuan kudeatzaile izateko ametsik. Gizarte berri bat dugu sortzen lagundu nahi, eta lehen lehenik Euskal Herri bat badela ezagutarazi. Hori goian eta behean ezagutzen duten pundutik, kudeatzaileak izanen ditugu eta ugari.

Euskal Herri bat badela entzun araztea jada lan aski dorpea genuen. Alde batetik, zinez beroa zen botereaz jabetzeko eskubiak eta ezkerrek zermaten auzia, beste prolema guztiak ito nahi zituen. Bestetik, euskaldunak besteekin ongi nahasten zituzten boz eremuek, gure itotzeko xedean zatiak zituen Pasqua famatuak. Azkenean, denbora gutti eta diru guttiago genituen abertzaleek propagandaren zabaltzeko.

HALA ere denetan goiti joan dira abertzaleen aldeko bozak, bai kopuruz, bai arauka. Ehuneko 5a gainditu dugu orokorki, ghetoko atea irekiz azkenean. Enbatak 67an, EHASEk 78an, EMak 86an bost mila boz bildu zituzten, deputatuen hauteskunde horietan. Oraingoan zazpi miletara hurbildu gara. Ugaltu dira abertzaleak. Disziplina eder batekin boza eman dute. Zentrista zenbaitenak ere bildu ditugu. Iparraldeko hirugarren indarra gara, nahiz eskubi eta ezkerreko bi bunkerretarik urruti gauden oraino.

Urrats eder bat egin dugu. Batasunaren fruitua izan da oroz gainetik. Esperantza eta adore eman behar digu abertzale guztiei, horretan badugu bide.

JEAN-LOUIS DAVANT

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

SASI GUZTIEN GAINETIK ETA LAINO GUZTIÉN AZPITIK

Sorginak baigina. Sorginkieriatzat jo bait dezake norbaitek egunetik egunera izaten izaten ari garen hazkundera.

Baina, ez da sorginkieriarik. Lagun Aro Aseguru kon-

painiaren eta beronen lankideen ahalegin zintzoa baizik. Ez sasiei, ezta lainoei ere, ez diegu bildurrik. Sorginak baigina, sasi guztien gainetik eta laino guztien azpitik ikus gaitzaten.

SEGUROS **LAGUN ARO** ASEGURUAK

AZK

Algorta. Aretxabaleta. Arrasate-Mondragón. Azpeitia. Beasain. Bergara. Bilbao-Bilbo. Donostia-San Sebastián. Durango. Gernika. Irun. Markina. Pamplona-Iruñea. Vitoria-Gasteiz.